

MOISÉS NAÍM

Černá kniha globalizace

Moisés Naím

černá kniha
globalizace

VYŠEHRA D

Moisés Naím: Illicit
How Smugglers, Traffickers, and Copycats
are Hijacking the Global Economy

This translation published by arrangement with
Doubleday, a division of Random House, Inc.

Copyright © Moisés Naím, 2005
Translation © Jindřich Mandák, 2008

ISBN 978-80-7021-866-2

OBSAH

1. Války, které prohráváme 9
Tři iluze / 11   Nepochopitelní a mocní / 14   Slepé skvrny / 16
2. Globální pašeráci mění náš svět 19
Přišla globalizace / 23   Reforma = příležitost / 24   Nástroje nezákonného obchodu / 27   Nové zdroje, nové trasy / 30   Změněné státy / 32
Noví podnikatelé / 35   Už nikoli podsvětí / 37   Svět se mění / 38   Pašerákova nirvána? / 41
3. Ruční zbraně a volné jaderné materiály 42
Čistě obchod / 46   Ochoten ke všemu / 48   Překupníkův sen / 53   Supermarket se zbraněmi / 56   Pořiďte si vlastní stát / 59   Ozbrojená občanská společnost / 60   Přízraky a hranice / 63
4. Není nad obchod s drogami 66
Depeše z fronty / 68   Konec iluzí / 71   Demystifikace hry / 74   Praní špinavých peněz, barter, hacking / 77   Lpění na kontrole zdrojů / 79
V kolizi s politikou / 81
5. Proč ve 21. století kvete otroctví? 84
Masové přesuny / 86   Hloubka degradace / 89   Rezervní armáda bez dokumentů / 91   Draci, kojoti, hadí hlavy / 94   Tady si vyzvednete papíry / 96   Zákon se snaží držet krok / 99   Obchod se zoufalstvím / 102
6. Globální obchod s ukradenými nápady 105
Pomsta značek / 107   Duševní vlastnictví je žhavé vlastnictví / 111   Přehled: od Tommyho Hilfigera po čerpadla odpadních vod / 112   Rozvětvo-
vání do všech stran / 119   Bitva titánů / 122
7. Praní špinavých peněz 125
Více peněz, více možností skrytí / 128   Poptávka po diskrétnosti / 130
Nový „daňový ráj“ / 133   Velká banka, malá banka, podvodná banka / 136
Vrstvy a fasády / 139   Prodej za hotové / 141   Partnerský tlak / 143
Drsné probuzení / 146

8. Co mají společného orangutani, lidské ledviny, odpad a van Gogh?	149
Orgány bez hranic / 151 O kaviáru a orangutanech, velkých stromech a kaktusech / 154 Když odpad znamená bohatství / 158 Obchod s ovzdu- ším / 160 Setkání vznešenosti a zločinu / 162 Orgány a odpad / 164	
9. Co podnikají vlády?	166
„Nejde to“ / 169 Agenti, analytici, vykonavatelé / 170 Nedovolené, ne- legální, nedefinované / 174 Spolupráce: obtížná, ale nezbytná / 176 Policisté proti hranicím / 178 Interpol, nebo minipol? / 179 Úspěch – a jeho meze / 182 Práce z lásky / 185	
10. Občané versus zločinci	188
Den aktivistů / 190 Prodávání problému / 194 Firemní vojenské od- díl / 197 Reportéři v křížové palbě / 200 Malé bitvy, velká válka / 202	
11. Proč prohráváme	204
Selhávání vlád / 207 Nejnovější, nejskvělejší epizoda / 209 Transfor- mace sítí / 210 Zrození trhu / 214 Nerovný boj / 216 Problémy na straně nabídky / 218	
12. Co dělat?	221
Základ: vycházet z toho, co víme / 223 Zlepšení, rozvinutí a nasazení technologií / 227 Defragmentace vládních agentur / 231 Stanovení do- sažitelných cílů vlád / 234 Boj proti globálnímu problému globálními ře- šeními / 238 Vytváření politické vůle / 240 Angažovanost všech / 242	
13. Budoucí svět	244
Černé díry versus světlá místa / 246 Poznání a důsledky / 248 Odlišná šachovnice / 249 Hodně opotřebovaná optika / 251 Asymetrické hra- nice / 255 Vyhloďaná suverenita / 256 Cherchez l'état / 258 Budoucí svět / 261	
Poděkování	263
Bibliografie	292
Rejstřík	297

Globální pašeráci mění náš svět

Existuje historie, kterou známe. A pak existuje ta druhá.

Co víme: Poslední dekáda 20. století změnila svět. Náhlá, neočekávaná erupce nových idejí a nových technologií všude vedla k postupné proměně politiky a hospodářství. Změnily se životy miliard lidí. Zánik Sovětského svazu zdiskreditoval komunismus a propůjčil svobodné politice a svobodnému trhu bezprecedentní popularitu. Následkem toho se devadesátá léta zapíšu do historie jako příklad období, kdy se všem stala zřejmou síla myšlenek.

Ta léta zůstanou v paměti také jako další období, kdy tempo technologických změn každého překvapilo. Nové technologie zmenšily svět a učinily vzdálenosti a geografii méně důležitými než kdykoli dřív. Zřejmě to jediné, co během devadesátých let klesalo rychleji než cena přepravy nákladů z Šanghaje do Los Angeles, byla cena telefonních hovorů ve světě.¹ Cestování do míst kdysi nedostupně drahých nebo z politického hlediska nepřístupných se najednou pro miliony lidí stalo běžnou zkušeností. Politické důsledky byly stejně obrovské jako ekonomické. Demokracie byla na vzestupu a počet zemí, kde se konaly volby, dosáhl v devadesátých letech rekordního čísla. Totéž platí o trzích s cennými papíry, mezinárodním obchodu, tocích mezinárodního kapitálu a počtu filmů, knih, zpráv a telefonátů, které překračovaly hranice.

To je ta část, kterou známe. Historie, jejímiž účastníky jsme všichni byli, historie, která se stala námětem spousty knih a dostalo se jí širokého mediálního pokrytí. Ale vedle ní se rozvíjí jiná historie. Tato historie je právě tak klíčová, ale zdaleka ne tak známá.

Tato historie se týká pašování a obecněji zločinu. V průběhu devadesátých let začali být pašeráci internacionálnější, mohovitější a politicky vlivnější než kdykoli předtím. Globální zločin nejen nabyl na objemu, ale díky své schopnosti hromadit kolosální zisky se stal i mocnou *politickou* silou. A optika, skrze niž interpretujeme světovou politiku a ekonomiku, se musí této změně přizpůsobit – naléhavě.

Za touto politickou nadvládou zločineckých sítí stojí hnací síla globalizace, která je mocná, a přesto obvykle přehlížená. Tato hnací síla je tématem této kapitoly. Mluví o tom, jak změny devadesátých let nejen posílily zločince, ale zároveň oslabily instituce, které měly za úkol proti nim bojovat. Zločinecké sítě těží z mezinárodní mobility a ze své schopnosti získávat výhody z příležitostí, které vyvstávají z odloučenosti trhů do suverénních států vymezených hranicemi. Pro zločince vytvářejí hranice obchodní příležitosti a příhodný štít. Ale pro vládní úředníky pronásledující zločince představují hranice často nepřekonatelnou překážku. Výsady státní suverenity se pro vlády stávají břemenem a omezením. Kvůli této asymetrii v globálním střetu mezi vládami a zločinci vlády soustavně prohrávají. Po celém světě.

Známky toho jsou všude kolem nás: viditelné, rozpoznatelné, s citelnými dopady na náš každodenní život. Nezákonný obchod dnes prostupuje stejně tak bohaté jako chudé společnosti. Jsou znovu ožívovány někdejší pašerácké a podloudnické speciality a raší celé nové směry podnikání. Formy nezákonného obchodu, o nichž jsme se domnívali, že jsme s nimi nadobro skoncovali, tak jako medicína vymýtila pravé neštovice, jsou naopak zpátky ve hře.

Vezměme takové otroctví. Předpokládalo se, že je mrtvé. Místo toho vzkvívá v podobě vynucovaného sexu, domácích a zemědělských prací vykonávaných ilegálními imigranty, kteří si odpracovávají nikdy nekončící dluhy vymáhané provozovateli nezákonného obchodu. Ano, mnoho zahraničních dělníků kolem nás si dobrovolně zvolilo život ilegálních přistěhovalců. Ale mnoha jiným byla jejich dnešní nezáviděníhodná situace vnučena a stali se vykořisťovanými oběťmi zločinců profitujících z nezákonného trhu v hodnotě miliard dolarů. Otroctví je pouze jeden aspekt globálního obchodu s lidmi napříč zeměmi, který každoročně postihne přinejmenším 4 miliony lidí, většinou žen a dětí, a jeho hodnota se odhaduje na 7 až 10 miliard dolarů.² Vytvořily se celé nové obchodní trasy spojující republiky bývalého Sovětského svazu, jižní a jihovýchodní Asii, západní Afriku, Latinskou Ameriku, západní Evropu a Spojené státy do nevídaných sítí verbířů, agitátorů, vyděračů, nájemných hrdlořezů, přepravců, bezpečných domů a online dispečerů, které dokážou obstarat „pracujícího“ jakéhokoli požadovaného věku, národnosti či tělesné konstituce a dodat ho nebo ji přes celé kontinenty třeba do osmačtyřiceti hodin.

Nebo si vezměme obchod s drogami. Stále mluvíme o drogových „kartelech“, ale podnikání v oblasti drog dnes do značné míry opustilo ony silně organizované zločinné operace z minulosti a pracuje dnes hbitěji a méně nápadně. A obchod vzkvétá. V Afghánistánu nastal po válce, která vytlačila Tálibán, dravý nový boom v pěstování opiového máku, surovině pro výrobu heroinu, a produkce se rozběhla v místech, kde byl dříve neznámý, jako třeba v Kolumbii. Mezitím vpadly na trh metamfetaminy a „taneční drogy“, jako ketamin a extáze. Množství celosvětově zabavených drog se mezi lety 1990 a 2002 téměř zdvojnásobilo, přičemž nic nenasvědčuje tomu, že by se konzumace snížila.³ Ve skutečnosti zažívá jihovýchodní Asie vzestup tanečních drog, země na nových obchodních trasách, jako Brazílie, Nigérie a Uzbekistán, zápasí s dříve nepoznanou úrovní závislosti a ve Spojených státech nabývají heroin a metamfetaminy kritických rozměrů, jakých dosáhl koncem osmdesátých let crack. To všechno navzdory válce vyhlášené drogám, největšímu nasazení peněz, technologií a personálu, jaké kdy lidstvo vynaložilo na zastavení přepravy drog přes hranice.

Mezitím se transformoval mezinárodní obchod se zbraněmi a do značné míry se přesunul do ilegality, a to se zlověstnými důsledky. V éře studené války bylo obchodování se zbraněmi spojeno s úsilím mocných vlád – spolu s několika významnými společnostmi – zajistit si loajalitu zákaznických států proudovými stíhačkami, fregatami či municí. Tato část obchodu se zbraněmi má dosud obrovské rozměry, ale dnes se k ní připojil kypící soukromý obchod s ručními a lehkými zbraněmi, jako jsou třeba ruční raketomety, útočné pušky AK-47, takzvané kalašnikovy, a protitankové střely neboli RPG. Podle OSN od roku 1990 obchod s ručními zbraněmi živil skoro padesát válek po celém světě, zvláště (i když nikoli výhradně) v Africe.⁴ Na trh proudí obrovské množství přebytků z dob studené války. Tisíce neoficiálních, často neviditelných obchodníků dnes zásobuje tento trh, který byl kdysi vyhrazen velkým společnostem, jež uspokojovaly potřeby vlád. Nyní žíví rozkvět v obchodu s ručními zbraněmi soukromé armády, neoficiální milice, guerillové skupiny a všemožné nové organizace – včetně podnikání v oblasti soukromé bezpečnosti, které se ve světě rozmáhá v důsledku nárůstu zločinnosti. Za tím vším se rýsuje něco ještě mnohem znepokojivějšího: mezinárodní kšeftování s vědomostmi, zařízením a materiály používanými při výrobě jaderných zbraní.

A i když „volné jaderné zbraně“ nemusí být k mání na každém nároží, padělky – další prudce se rozvíjející oblast nezákonného obchodu – se tam vyskytují ve stále větší míře. Nelegální kopie oblečení, kosmetiky, kompaktních disků a dokonce motocyklů a aut se po celém světě vyrábějí a používají v dosud bezprecedentní míře, často s plným vědomím, že jde o padělek. Hudbu a film zkopírované nebo stažené z internetu za pochybných podmínek najdeme v bezpočtu domácností po celém světě, o vysokoškolských kolejích nemluvě. Výrobci softwaru se děsí efektu „jednoho disku“, jevu, kdy se jediná padělaná kopie může šířit, dokud nezaplaví celou zem a nevytlačí legální výrobek z trhu. Dokonce i v zemích s vysokými standardy duševního vlastnictví, jako jsou Spojené státy nebo Evropská unie je běžné, že jedna čtvrtina i více populárního softwaru a operačních systémů je pirátská.

Žádný výrobek není v bezpečí. Padělané léky sahají od život zachraňujících generik po smrtonosná rizika jako v případě léku proti kašli, který zabil téměř sto dětí na Haiti, poněvadž obsahoval nemrznoucí směs do automobilů.⁵ Ve veškerém takovém podnikání je spoluvina veřejných činitelů a vysokých armádních důstojníků nejen zřejmá, nýbrž i nezbytná.

Tohoto útoku nebyly ušetřeny ani finanční aktivity, které v devadesátých letech prudce expandovaly. Právě naopak: praní špinavých peněz a daňové úniky se zvyšovaly úměrně k narůstajícímu objemu mezinárodního finančního systému nebo ještě rychleji. V roce 1998 tehdejší ředitel Mezinárodního měnového fondu Michel Camdessus odhadl globální tok špinavých peněz na 2 až 5 procent celosvětové ekonomiky, což je číslo, které označil za „nepředstavitelné“.⁶ Jenže pozdější odhady toku vypraných peněz hovoří o 10 procentech celosvětového HNP.⁷ Nastal zjevně čas upravit dimenze naší představivosti: špinavé peníze tvoří podstatnou část světové ekonomiky. Praní špinavých peněz už není hájemstvím exotických „daňových rájů“, jako jsou Kajmanské ostrovy nebo ostrov Man, nýbrž prorostlo do tkáně finančního systému. Vysoká rychlost, vzájemné propojení a globální dosah transakcí způsobily, že provádění podvodných manipulací s účty, vytváření krycích společností, převádění prostředků prostřednictvím neproniknutelného řetězce zprostředkovatelů a směšování zákonného a nezákonného užití se stalo něčím běžným. Ostrov Manhattan nebo City, finanční čtvrt v Londýně, jsou frontovou linií boje proti praní špinavých peněz právě tak jako Vanuatu nebo Curaçao.

Seznam profitujícího pašování pokračuje: Slonovina ze sloních klů ilegálně shromažďovaná v Jihoafrické republice a Zimbabwe, otevřeně prodávaná v čínském Kantonu. Lidské ledviny z žijících prodejců převážené z Brazílie do jižní Afriky a transplantované německým zákazníkům nalákaným přes internet izraelskými zprostředkovateli. Prastaré incké a íránské starožitnosti, které zmizely z chráněných nalezišť a prodávají se v pařížských a londýnských uměleckých galeriích. Exotická zvířata, jako luskouni a krajty. Chemikálie ničící ozónovou vrstvu. Dávno ztracené malby Matisse a Renoira. Vyřazené součástky počítačů plné rtuti a posílané na skládky v lokalitách, v nichž lze obejít zákony na ochranu životního prostředí. „Krvavé“ neboli „konfliktní“ diamanty ilegálně těžené a pašované z válečných oblastí. To všechno je na prodej na prosperujícím globálním trhu, který lze snadno přehlédnout, neboť se tak efektivně a neprodyšně sloučil s trhem legálním, používá stejných nástrojů a často v něm působí tíž lidé – ať už jako dodavatelé, přepravci, finančníci, velkoobchodníci, zprostředkovatelé či finální zákazníci, jako jsme my.

Nezákonný obchod odstranil hranice a vtrhl do našich životů. Už si nikdy nemůžeme být jistí tím, kdo z našich nákupů profituje, tím, co naše investice podporují, tím, jaký materiál či finanční spojení mohou svázat naši vlastní práci a spotřebu s cíli nebo praktikami, které odsuzujeme. Pro kšeftáře to představuje triumf. Triumf, který na sebe bere formu bezedných zisků a bezprecedentního politického vlivu.

PŘIŠLA GLOBALIZACE

Jak k tomu došlo? Jednoduše, přišla globalizace. Nevysvětluje se ovšem sama sebou. Globalizace je volný a pružný pojem s mnoha významy. Ale jak jinak tedy popsat onu rychlou integraci světových ekonomik, politik a kultur, které určují naši dobu? A jak vyznačit, co je na této době tak nového, že nám osmdesátá léta často připadají jako nesmírně vzdálená minulost?

Jedna velká změna, která nám při této nejnovější vlně globalizace přichází na mysl, je revoluce v politice, která je stejně hluboká a transformující jako revoluce v technologii. Tato revoluce představovala rozmach západního politického a ekonomického systému nebo aspoň jeho nějaké verze. Začala pádem berlínské zdi a rozpadem sovětského impéria a uplatnila se v paletě ekonomických reforem, které státy po celém

světě, bohaté stejně jako chudé, plně nebo zčásti uskutečňovaly. V politických kruzích se název „Washingtonský konsensus“, kterým se tato řada reforem začala označovat, stal uznávanou „značkou“ devadesátých let.⁸ Její příhodné použití ke shrnutí rozsáhlých změn v hospodářské politice překrylo mocenskou politiku, která novou agendu doprovázela, a minimalizovalo obrovskou variabilitu způsobů, kterými jednotlivé země tyto reformy konkrétně prováděly.

Přesto reformy devadesátých let všechny mířily obecně společným směrem, k tomu, čemu ekonomové říkají „otevřená ekonomika“. V tomto pohledu by bariéry pro obchod a investice mělo být co nejméně a měly by být co nejnižší; pravidla jsou dána předem, jsou transparentní, koherentní a jednotně prosazovaná; a vládní intervence jsou omezené, což znamená, že vlády určují ceny jen u nemnoha nebo žádných komodit a ekonomická váha státu je redukována díky vyrovnaným rozpočtům a zbavování se státem vlastněných podniků. Podpora exportu a otevřeného obchodu je lepší než ochrana místního průmyslu bariérami, které omezují dovozy. Během devadesátých let poskytly tyto myšlenky orientaci tvůrcům hospodářské politiky po celém světě.

Globalizace nám přinesla nové zvyklosti, nové obyčeje, nová očekávání, nové možnosti a nové problémy. To víme. O čem toho víme mnohem méně, je to, v jak lákavých barvách se globalizace jevila provozovatelům nezákonného obchodu. Vzájemně propojený svět otevřel pro nezákonný obchod zářivé nové obzory. To, co ilegální obchodníci a jejich komplicové na těchto horizontech nacházejí, nejsou jenom peníze, nýbrž i politická moc.

REFORMA = PŘÍLEŽITOST

V devadesátých letech, kdy jedna země za druhou snižovala své bariéry dovozu a vývozu a omezovala regulace, které překážely zahraničním investicím, obchod všeho druhu prudce narůstal. Změna byla dramatická. V roce 1980 byla průměrná celní sazba – nebo daň, kterou vlády uvalovaly na dovoz a vývoz – 26,1 procenta. V roce 2002 klesla na 10,4 procenta.⁹ Vrcholné události v tomto trendu zahrnovaly přijetí Severoamerické dohody o volném obchodu (NAFTA), na níž se v roce 1994 podílely Spojené státy, Kanada a Mexiko; ustavení Světové obchodní organizace v roce 1995, do níž po dlouhých jednáních přistoupila v roce

2002 Čína; rozšíření Evropské unie z patnácti na dvacet pět členů na jaře 2004; a záplava podpůrných dohod mezi zeměmi nebo celými regiony na každém kontinentu. Každým z těchto opatření zúčastněné země vyjádřily souhlas s tím, že upraví své obchodní předpisy, vždy směrem k nižším celním sazbám, menším překážkám a jednodušším způsobům řešení případných obchodních sporů.

Dramatická expanze světového obchodu v uvedené dekádě¹⁰ – od roku 1990 do roku 2000 šlo o roční nárůst v průměru o 6 procent – rovněž vytvářela široký prostor pro nezákonný obchod. Neboť pro legální obchodování zůstala spousta předpisů, jež bylo třeba dodržovat, zatímco trhy a hlad zákazníků po výrobcích, které země omezovaly, stále rostly. Brzy bylo jasné, že z opatření, která země přijaly, aby povzbudily úspěch legálního obchodu, těží při svých aktivitách i nezákonní obchodníci. Jednou z výhod bylo omezení hraničních kontrol jak co do jejich počtu, tak co do jejich přísnosti; v některých místech, jako třeba mezi členy takzvané schengenské skupiny zemí v rámci Evropské unie, byly hraniční kontroly prakticky zrušeny. A ty, které přetrvaly, byly stále více zahlcovány běžným tokem zboží. Dokonce i po 11. září a následných přísných opatřeních na hranicích USA mohou hlavní hraniční přechody mezi Mexikem a Spojenými státy zkontrolovat pouze malou část kamionů – a věnovat prohlídkám jen pár minut – s obavou, aby se nezačaly vytvářet kilometrové fronty. Situace ve světových nákladních kontejnerových přístavech je ještě problematičtější. A všude zvýšený provoz, systémy urychleného celního odbavení, nárůst počtu svobodných přístavů a vývozních zpracovatelských zón, všudypřítomnost leteckého karga a nemožnost zkontrolovat každou zásilku FedEx či DHL nabízejí pašerákům nové způsoby překračování hranic.

Nával zboží na zahlcených hraničních přechodech živě ilustruje, že se trhy integrovaly mnohem rychleji než politické systémy. Provozovatelé nezákonného obchodu přeměnili tuto skutečnost na rozhodující konkurenční výhodu – takovou, která je posiluje v jejich postavení jak vůči legálním konkurentům, tak v jejich hře na schovávanou s úřady. Ačkoliv zboží překračuje hranice snadněji, ty stále mají svůj význam: po obou jejich stranách existuje rozdílná jurisdikce, která má svou vlastní policii, celníky, zákony a předpisy. Ilegální obchodníci mohou přeskakovat mezi těmito jurisdikcemi nebo přes ně provádět své operace díky mnoha nástrojům, které má dnes obchod k dispozici. Při komunikační technice, která dovoluje, aby se sklady a přeprava řídily dálkově, nemusí být

obchodník a zboží nikdy ve stejnou dobu na stejném místě. Tato flexibilita představuje zásadní výhodu, kterou má nezákonný obchod proti vládám a je určujícím aspektem celého problému. Podněcuje obchodníky, aby vytvářeli cesty, jak co nejlépe zvětšit jurisdikční zmeš.

I privatizace a deregulace obchodu sehrály svou roli. V dříve uzavřených nebo státem řízených ekonomikách odprodej nebo uzavření společností vlastněných státem učinily konec značnému množství průmyslových monopolů a přinutily továrny, aby se transformovaly, pokud chtěly přežít. U mnohých to znamenalo, že začaly dodávat zbraně a munici, aniž by se příliš staraly o jejich kupce, nebo si vychytrale pohrávaly s patenty a výrobními značkami. Státní vlastnictví pochopitelně není zárukou proti praktikám nezákonného obchodu; právě naopak, jak dokládá Čína, kde vládou či armádou kontrolované firmy jsou znovu a znovu spojovány s padělkami. Mezitím tendence směřující k odstranění regulací nejen povzbudily žádoucí formy podnikání a investic, ale zároveň znásobily cesty k vytváření krycích společností a fondů k praní špinavých peněz a obecně snížily náklady ilegálního podnikání.

Ekonomické reformy v zásadě prospěly provozovatelům nezákonného obchodu tím, že oslabily jejich nepřátele. Vlády prostě mají menší prostor k tomu, aby jednaly, prosazovaly své představy a utrácely podle svých přání. Fiskální sebeomezení se stala nejdůležitějším parametrem, podle něž se posuzuje výkon vlády. Země jsou vtěsnané do „pozlacené svěrací kazajky“, jak to pověstně označil komentátor *New York Times* Thomas Friedman,¹¹ a jen málokterá z nich si může dovolit nechat se globálními finančníky zapsat na černou listinu vinou vysokých deficitů. Je pravděpodobné, že vysoký a neobhajitelný deficit rozpočtu, zvláště u chudých zemí nebo u „nových trhů“, podnítl odliv kapitálu a vyústí ve vysoké náklady na půjčky k financování činnosti vlády. To na druhé straně může vyvolat nejistotu ohledně schopnosti vlády realizovat veřejné stavební práce a sociální programy, které od ní občané očekávají. Ve většině vynořujících se trhů, kde je obtížné zvyšovat (ba i vybírat) daně, bývá odpovědí omezení výdajů. A často bývá jednodušší omezit výdaje na prosazování zákona, věznice a soudnictví než omezit výdaje na politicky citlivé sociální programy. Takový byl v mnoha zemích standardní postup v devadesátých letech. A tak zatímco ilegální obchodníci byli svědky toho, jak se jejich trhy globalizují a jejich příjmy stoupají do závratné výše, financování institucí odpovědných za jejich potlačení buď klesalo, nebo stagnovalo.

V těch nejzranitelnějších oblastech zašly věci ještě dál. Vlády ve fiskální tísní často mají problémy s adekvátním odměňováním svých státních úředníků, či dokonce s tím, aby jim platily mzdu v plné výši a včas – to všechno téměř zaručuje korupci. Tyto vlády jsou omezeny ve svých pokusech změnit stimuly k nezákonnému obchodu, například podporou alternativních tržních plodin místo koky nebo opiového máku. A mají větší sklon přiznávat provozovatelům nezákonného obchodu roli jakéhosi neoficiálního ručitele sociální prosperity, zajišťují lokální podporu (nebo alespoň tolerování) tohoto obchodu a zastírají jednoznačnou morální povahu této situace. Málo vlád má dost prostředků k tomu, aby mohly kontrolovat všechna tato nebezpečí a nevypustily některou citlivou oblast. Provozovatelé nezákonného obchodu mají naopak velmi silné pohnutky, aby tyto citlivé oblasti objevili. Téměř vždy se jim to podaří.

NÁSTROJE NEZÁKONNÉHO OBCHODU

Nebyla to jen samotná hospodářská reforma, co stimulovalo rozmach světového obchodu. Velmi významnou úlohu sehrály i nové technologie: výkonnější lodě, nákladní lodě pro kamiony (tzv. plavidla RO-RO),* nové nakládací a vykládací mechanismy, lepší správa přístavů, zlepšená logistika, pokroky ve zmrazovací technice, nové obalové materiály, správa zásob metodou „just in time“, satelitní navigace a sledování a další. K těmto – které slouží veškerému obchodu, legálnímu i jinému – přidali pašeráci své vlastní tvůrčí aplikace. Například běžné používání vysoce kvalitních kondomů snižuje riziko protržení (obvykle s fatálními následky) spojené s tímto obecně preferovaným kontejnerem pro balíčky drog pašované v zažívacím traktu „mul“. Agresivní a vynalézavé přijímání nových technologií napomáhá pašerákům snižovat riziko, zvyšovat produktivitu a modernizovat své podnikání. Jak mi řekl někdejší kolumbijský prezident César Gaviria: „Kartel z Cali už počátkem devadesátých let používal propracovanou šifrovací techniku. Měl velký náskok před metodami, které jsme měli ve vládě k dispozici my.“¹²

Mezitím finanční liberalizace zvětšila pružnost pašeráků při investování zisků a využívání řady možností, které jim může přinést jejich kapitál,

---

* Plavidla pro horizontální nakládání, vykládání a překládání nákladů na kolech otvory s vraty vpředu, na zádi nebo na bocích plavidla. – *Pozn. překl.*

a zároveň vytvořila mnoho nových nástrojů určených k přesunům finančních prostředků ve světě. Volný pohyb kapitálu je charakteristickým znakem globalizace. V předreformní době většina zemí transakce v cizí měně buď zakazovala, nebo přísně limitovala. Zahraniční investice byly pečlivě kontrolovány a regulovány a „vývoz kapitálu“ byl zločinem. Ale v devadesátých letech země zjistily, že potřebují peníze, technologie a vývozní marketingovou zdatnost nadnárodních společností, a tak zahraniční investice podpořily, místo aby je omezovaly. Hlavní směr ekonomického myšlení a zkoumání rovněž potvrdil, že země je na tom lépe s vyšším objemem zahraničních investic než s menším – zvláště pokud dokáže přesvědčit investory, aby zde rozhodli své sítě na delší dobu. Otevření místního kapitálového trhu zahraničním financím vyvolalo jeho rozmach a kótace místních společností na kapitálových trzích v zahraničí, na newyorské či londýnské burze, se stala symbolem úspěchu.

Nic z toho však nebylo snadné – ba snad ani možné –, pokud země pokračovala v kontrole transakcí v cizí měně. Proto devadesátá léta byla svědkem zásadního ústupu od valutových omezení. Volný nákup a prodej valut se stal novým globálním standardem. A trh vzkvétal. V roce 1989 představovaly denní transakce na světovém finančním trhu celkem 590 miliard dolarů. Do roku 2004 se vyšvihly na 1,88 bilionu dolarů.¹³ Polínko do ohně přikládaly i technologie. Jakmile jednou vlády povolily transakce v cizí měně, počítači vybavené globální bankovní sítě je prováděly rychlostí světla, a to odkudkoli kamkoli.

Ti, kdo prali špinavé peníze, najednou zjistili, že se ocitli v ráji. Provozovatelé nezákonného obchodu našli příležitost a cesty jak zakrýt a vyprat své příjmy. Legální banky, navzájem soutěžící o obrovské nové toky financí, měly důvod přimhouřit oči, když jednaly s „neobvyklými“ klienty. Pro mnohé bankéře pracující na základě provizí se stalo důležitějším nalákat bohaté jedince, aby deponovali svůj majetek v jejich bance, než zjišťovat, odkud tento majetek pochází. Některé země podlehly pokušení a staly se „daňovým rájem“ s pocitem, že nové prostředí by mohlo představovat konkurenci zavedeným azylům, jako jsou Monako a Kajmanské ostrovy. Taková obskurní místa jako Nauru, Niue a Cookovy ostrovy se honosila tou specialitou, že poskytují finanční služby bez jakýchkoli dotazů, ale totéž prováděly i jiné země s větší „reputací“. A dokonce i ty nejagresivnější globální snahy uložit a vnutit jednotný bankovní standard neustále narážejí na konkurenční myšlení bank a státních institucí.

Některé z finančních technologií, jež prospěly ilegálním obchodníkům, jsou úplně obyčejné a běžné. Jednou z nich je prostá platební karta, ještě nedávno výsada několika rozvinutých zemí, ale nyní používaná téměř všude.¹⁴ V prosinci 2004 centrální banka US Federal Reserve oznámila, že poprvé v dějinách elektronické platby debetními a kreditními kartami převýšily platby šekem. A tento trend je viditelný všude. Karta, nepředstavitelná bez páteře globálních finančních komunikací, je jedním z nejzákladnějších a nejzaručenějších nástrojů každodenního života, a to i pro pašeráky. Nárůst elektronických peněz a virtuálních peněz – například chytrých karet, které ukládají peněžní hodnotu na čip – nabízí jak pohodlí, tak anonymitu. Ale pro provozovatele nezákonného obchodu je užitečná ještě jedna nitka světové finanční integrace, a to expandující odvětví bezhotovostních převodů. Western Union a jí podobné banky, životně důležité pro diaspory emigrantů, navzdory veškerým snahám nevyhnutelně uvádějí do oběhu nekalé zisky.

Skutečnost, že takové byly nástroje, jichž používal Muhammad Atta a jeho terorističtí komplicové k financování svých vražedných činů z 11. září, přiměla vlády vyvinout úsilí k tomu, aby oklestily snadnost, s jakou se dají tyto instrumenty využít pro ilegální účely. Ale i když tyto snahy zvýšily náklady, rizika a nesnáze pro zločince, nezákonný obchod s penězi dál zůstává velkou, hroživou a globální realitou.

Pak je tu internet. Pro nezákonné obchodníky má nesmírnou cenu a jeho specifické využití je příliš rozsáhlé, než abychom je tu mohli vyjmenovat. Lidé, kteří jsou zapojeni do nezákonných transakcí, spolu navzájem komunikují ze soukromí a anonymity webového rozhraní e-mailových účtů, často měněných a přístupných z internetových kaváren a nenápadných míst. Monitorují dodávky s použitím sledovacích služeb, které poskytuje FedEx a podobné firmy. Nabízejí zboží na prodej prostřednictvím internetových výkladních skříní. Moderní otrokářská aukce probíhá elektronicky. Místní pasáci si mohou prohlédnout a po e-mailu koupit ženy od velkoobchodníků v jiných zemích a jednotliví zákazníci si mohou objednat prostitutku podle svého výběru. Internet verbuje žoldáky, dělá reklamu bezskrupulózním dopravním společnostem, hostí profesionálně vypadající webové stránky, které jsou elektronickou zástěrkou podvodného podnikání. A internetové loterie, sportovní sázky a kasina – obrovské a chaotické odvětví, jehož hodnota byla v roce 2003 odhadována na 5 miliard dolarů – vytváří útulné prostředí pro přemísťování špinavých peněz z místa na místo.¹⁵ „Internet se stal otevřenou

lékárníčkou, jakýmsi samoobslužným tržištěm s pilulkami, po nichž se budete cítit dobře,“ řekla v roce 2005 Karin P. Tandyová, vedoucí Úřadu pro potírání drog (DEA), když oznámila rozbití drogového řetězce, který používal dvou set webových stránek v USA, Kostarice, Kanadě a Austrálii k prodeji amfetaminů a jiných drog vyráběných v Indii a podloudně dopravovaných na kterékoli místo na světě.¹⁶

Konvergenční potenciál nezákonného obchodu a elektronického zločinu se pro nejbližší i vzdálenou budoucnost zdá být neomezený. Internet dovoluje pašerákům komunikovat diskrétně a účinně, provádět co největší množství transakcí ve virtuálním, nikoli v geografickém prostoru, a vytváří nové způsoby přesunu a skrývání kapitálu. To všechno probíhá bez ohledu na to, kde se dotyčný fyzicky nachází, osvobozuje pašeráky od nutnosti přecházet hranice a zakrývá jejich stopy, aniž by to bránilo skutečnému toku zboží.

NOVÉ ZDROJE, NOVÉ TRASY

Virtuální svět nebyl jediným teritoriem, které se v devadesátých letech nezákonnému obchodu otevřelo. S ukončením studené války se národy, které do té doby stály mimo systém světového obchodu, začaly vracet a ty, které systematicky organizovaly (nebo se alespoň pokoušely organizovat) tok zboží a peněz na svém území, uvolnily své sevření. Samozřejmě systémy, které se uvolnily nebo padly – sovětský a čínský typ komunismu, tvrdý „státní kapitalismus“ populární v Indii i jinde v rozvojovém světě, a dokonce i vysoce řízená ekonomika v Jižní Koreji a na Tchaj-wanu a jinde –, se značně lišily ve svých metodách a výsledcích. Ale u všech existovala společná zásada, že vláda ví nejlépe, jak řídit ekonomiku. A odstranění centrálního plánování, kontroly cen, dovozních licencí, průmyslových dotací, měnových omezení a podobně všude odhalilo čekající trhy, některé z nich již dost pokročilé, s připravenými podnikateli a vlastníky volného kapitálu. Připraveni byli i obchodníci, legální i jiní. Když se tyto čekající trhy připojily k trhu světovému, stala se světová ekonomika skutečně globální. A stejně tak nezákonný obchod.

Toto otevření přineslo kaskádu výhod pro nezákonný obchod. Bezprostřední reakcí byl nabídkový šok. Pád východního bloku a jeho zámořských spojenců uvolnil pro trh celé nové proudy nabídek zajímavých pro provozovatele nezákonného obchodu, některé z nich za mini-

mální ceny. Zahrnovaly přebytečné zbraně a vojenský materiál ze značně rozbujelých armád států Varšavské smlouvy a státem vlastněné továrny se je jaly dodávat; jaderný materiál a znalosti uvolněné rychlým a chaotickým rozpadem Sovětského svazu; civilní i vojenská letadla a vozidla; značné přírodní zdroje, od niklu a mědi po uran a diamanty; ale také práci migrujících pracovníků; děti k adopci; ženy k prostituci; a dokonce lidská těla, mrtvá i živá, k prodeji orgánů. Politická a ekonomická reforma rovněž dala k dispozici mohutnou infrastrukturu průmyslových závodů, jež vlády rozvíjely pod ochranou obchodních omezení a které nyní potřebovaly novou činnost, aby se udržely nad vodou – dokonalá příležitost pro výrobce zboží určeného pro nezákonný obchod.

Když padly světové berlínské zdi, možnosti provozovatelů nezákonného obchodu se zmnohonásobily a s nimi i nové speciality národního obchodu. Netrvalo dlouho a země jako Ukrajina a Srbsko se staly známými jako výrobci pirátských kompaktních disků či ilegální munice. Moldávie, vklíněná mezi Rumunsko a Ukrajinu, se najednou vyšvihla do světového povědomí jako dodavatelský a obchodnický uzel pro pašování lidí, zázemí pro dodávky drog a zbraní a místo, kam se lze obrátit kvůli falešným registracím letadel a dalším věcem. Podněstří, odtržená část Moldávie, předstírající, že je zemí, ač ve skutečnosti jde o rodinný zločinecký podnik, se stalo důležitým střediskem pro pašování zbraní. Bělorusko se změnilo v klíčový bod pro pašování lidí. Rumunsko, se svým silným technickým vzdělávacím systémem a vysokou nezaměstnaností, se stalo raným globálním lídrem kybernetického zločinu a internetových podvodů. Středoasijské republiky a Balkán znovu zaujaly ústřední roli v obchodu mezi Afghánistánem a Evropou – ozvěny někdejší hedvábné stezky, jenže tentokrát tudy putují drogy a ilegální přistěhovalci. Čínská provincie Jün-nan na sebe vzala stejnou úlohu vzhledem k Myanmaru. Tyto přeměny proběhly snadno, byly důsledkem jak potřeby, tak iniciativy.

K tomu všemu došlo rychle – tak rychle, že svět měl sotva čas tento trend zaznamenat dřív, než si ujasnil nové předpoklady, které tento jev přinášel. Přitom šlo o jev závažný, s paralelami v místech značně vzdálených od staré sféry působnosti Sovětského svazu a s hlubokými důsledky pro celosvětový řád. A jeho dynamiku nebylo lehké dostat pod kontrolu Jim Moody, někdejší špičkový agent FBI, který na začátku devadesátých let prosazoval reakci tohoto úřadu na nápor globálního

zločinu, mi frustrovaně sdělil: „Ani dnes ještě nevíme, co se nám to v devadesátých letech přihodilo. Nikdy se nedovíme, co nám to [zločinci] provedli. Kam se poděly všechny ty peníze? Jsem přesvědčen, že část z nich je tady ve Spojených státech a v mnoha jiných rozvinutých zemích, jsou investované do legálního obchodu kontrolovaného prominentními darebáky.“¹⁷

ZMĚNĚNÉ STÁTY

Za těmito změnami se skrýval jiný, hlubší politický pohyb: ve světě se zvětšoval počet slabých a zkrachovalých států, zralých na to, aby je pašeráci kolonizovali. Během studené války se státy usídlovaly ve „sféře vlivu“ některé z obou supervelmocí výměnou za vojenskou ochranu a hospodářskou pomoc. Když se tato ochrana zhroutila, zhroutila se i bezpečnostní síť, která chránila státy se slabými nebo neschopnými vládami před ztrátou kontroly nad jejich územím či jejich zdroji. Od šedesátých let politologové používají termíny jako „silné státy“ a „slabé státy“, aby tak označili rozdíly ve schopnostech vlád vykonávat své základní funkce. Ale v devadesátých letech se objevil nový výraz „zhroutěný stát“ – jakási téměř prázdná skořápka s hlavním městem, zákonnou vládou a kostrou nějakých institucí, ale s velmi nízkou kontrolou či vlivem legitimní vlády v oblasti ekonomiky a každodenního života. Slabých států obecně, a těch, které přísluší k této extrémní podskupině, zvláště, od roku 1990 valem přibývá.¹⁸

V takových zemích sítě nezákonného obchodu snadno „podchycují“ klíčové vládní instituce – celní úřady, soudy, banky, přístavy, policii. Verbování žurnalistů, politiků a čelních podnikatelů zřídka kdy zůstane daleko pozadu. Tyto sítě brzy zamíří směrem k legálnímu podnikání, které je zasazuje hlouběji do společnosti: vlastnictví místní rozhlasové stanice nebo deníku často představuje nezbytnou investici u takové záležitosti, jako je „vlastnění“ soudce nebo náčelníka policie. Stejným způsobem, jakým al-Káida dokázala „podchytit“ – a nestálo ji to ani moc peněz – vládu Tálibánu v Afghánistánu, prosáklly v mnoha zemích cíle a potřeby mezinárodních provozovatelů nezákonného obchodu hluboko do politiky a hospodářského života. Tato kriminalizace národních zájmů se stala významnou charakteristikou naší doby.

Vezměme si jako příklad Severní Koreu. Její zapojení do mezinárodního pašování drog, zbraní, lidí, ohrožených druhů a do všemožné kriminální činnosti není nějaký druhořadý projekt skupiny jednotlivců, kteří také náhodou zaujímají vysoká postavení ve vládě. Spíše, podle většiny odborníků dotázaných pro tuto knihu, je mezinárodní zločin hlavní činností, která zásadním způsobem určuje povahu severokorejského státu. Nauru, malíčký ostrovní stát v Tichém oceánu, je dobře známý jako útočiště ruských špinavých peněz. Malá země Surinam (s půlmilionovou populací) na severním pobřeží Jižní Ameriky se stala tranzitním azylem pro obchodníky s drogami. Žádná jiná hospodářská aktivita v Surinamu jim nemůže co do zisků konkurovat. Je těžké si představit, že vláda této země by mohla být imunní vůči svodům či hrozbám mocných hráčů, kteří zde operují. Ve skutečnosti byli v roce 2004 syn a nevlastní bratr bývalého diktátora Desiho Bouterseho obviněni z příslušnosti k jedné z hlavních drogových organizací, která využívala Surinam jako základnu pro vývoz kokainu do Nizozemí.¹⁹ Celková roční produkce ekonomiky Tádžikistánu je přibližně 7 miliard dolarů. Podle odhadů OSN hodnota drog *zabavených* v Tádžikistánu jen v roce 2003, již by dosáhly při pouličním prodeji v některém z evropských hlavních měst, odpovídá zhruba polovině hodnoty veškerého zboží a služeb, které tato země produkuje.²⁰

V Peru v polovině a na sklonku devadesátých let byl Vladimiro Montesinos²¹ všemocnou hlavou státní výzvědné služby, nejvýznamnější za scénou působící zprostředkovatel moci, který ovládal členy peruánského kongresu, čelné bankéře a vlastníky médií. Zároveň řídil rozsáhlou síť, která obchodovala s drogami a zbraněmi a prala špinavé peníze po celém světě. Jak mi řekl někdejší peruánský předseda vlády Roberto Dañino: „Národní zájem Peru a důležitá zahraničně politická rozhodnutí byla často jednostranně definována nebo přepracována podle Montesinosových zájmů.“ Dnes víme, že tyto zájmy byly nezřídka kriminální povahy. Vysoký důstojník britské rozvědky potvrdil, že podobný názor má v jeho agentuře mnoho lidí na Alexandra Lukašenka, prezidenta někdejší sovětské Běloruské republiky, nebo na podněsterského Igora Smirnova.²² Pokoušet se u těchto zemí pochopit „národní zájem“ bez přihlídnutí ke globálnímu nezákonnému obchodu by znamenalo opomíjet rozhodující stimul jejich politiky i činnosti nebo naopak nečinnosti vlády.

Na regionální úrovni může být tento účinek ještě výraznější, především v odlehlých nebo příhraničních oblastech. V mnoha zemích jsou místní vlády snadnou kořistí zločineckých sítí, které hledají někoho poddajného a vhodnou operační základnu. Když Kolumbie počátkem devadesátých let decentralizovala pravomoci místním úřadům, ukázalo se, že pro pašerácké sítě je to hotové dobrodiní. Ty teď mohly jednoduše jmenovat své vlastní starosty, guvernéry a soudce. V Afghánistánu těžší z rozvoje pěstování máku velitelé místních bojovníků a v Mexiku zločinecké sítě vládnou nad městy a státy s nezhoubnější zločinností. „Zlatý trojúhelník“ tvořený Thajskem, Myanmarem a Laosem i země nikoho mezi Pákistánem a Afghánistánem jsou neblaze proslulými příklady regionů, v nichž není obtížné překročit státní hranice a kde nezákonný obchod vzkvétá. Ale ve skutečnosti je dnes obtížné najít zemi bez oblastí „bezvládní“ dobře zapojených do větších globálních sítí. Ve své výroční zprávě kongresu USA v roce 2004 CIA oznámila, že určila padesát regionů po celém světě, nad nimiž má ústřední vláda malou nebo žádnou kontrolu a kde teroristé, pašeráci a mezinárodní zločinci nacházejí příznivé prostředí.²³

Tato místa jsou dokonalými trhy pro pašeráky zbraní a zdroji nebo překladišti pro cokoli jiného. Povstalci se mění v obchodníky: například guerillové organizace FARC a AUC v Kolumbii už nejen prodávají svou ochranu obchodníkům s drogami, ale stali se samy prostředníky obchodujícími kokainem s farmáři, laboratoři, přepravci a velkoobchodníky v Mexiku a ve Spojených státech. Kolumbijská vláda odhaduje, že jen samotná FARC v roce 2003 vydělala na příjmech z kokainu 783 milionů dolarů.²⁴ V západní Africe koncem devadesátých let povstalci Jednotné revoluční fronty (RUF) v Sieře Leone a frakce Charlese Taylora v Libérii uzavřeli partnerství s obchodníky se zbraněmi, aby z regionu vyváželi diamanty a dřevo a naopak dováželi peníze, drogy, zbraně a další zboží. Dokonce i al-Káida se podle reportáže novináře Douga Faraha do této transakce zapojila převáděním finančních aktiv do diamantů ze Sierry Leone prostřednictvím dohod sjednaných v Libérii – to všechno při přípravě 11. září.²⁵

Tyto trendy jsou zcela extrémní ve zhroutených státech, ale i slabý stát je již svou podstatou zranitelný. Jeho hranice se dají obtížně ohlídat a jeho úředníci se nechají snadno korumpovat. Takto se například Nigérie změnila v důležitý obchodní uzel pro heroin putující ze Středního východu do Evropy a Severní Ameriky. Možná se tato trasa nezdá

zrovna přímá a ani Nigérie zatím nepatří k hlavním výrobcům a spotřebitelům této drogy. Ale slabosti nigerijského státu nabízejí pašerákům výhody, kvůli nimž se jim tato zájždka vyplatí. Podobně Haiti a jiné karibské země se staly zastávkami pro dodávky drog do Spojených států, když se jiné cesty staly příliš horkými. Vratkost po sobě jdoucích haitských vlád a dávno nehlídané pobřeží země byly příčinou, proč na ni jednoznačně padla volba.

Jiné slabé státy nabízejí jiné speciality. V obchodě s pašovanými zbraněmi jsou například vysoce ceněná „falešně pravá“ osvědčení o konečném uživateli. Oficiální osvědčení, která garantují, že kargo směřuje k legálnímu kupci jsou falešná, poněvadž zásilky putují jinam, ale pravá, poněvadž hlavička a podpis jsou autentické, zakoupené za nevelký poplatek. Čad, Panama, Bolívie, Ghana, Pobřeží slonoviny a mnoho dalších zemí se stalo dodavateli takové dokumentace. A v Rumunsku, Albánii, na Slovensku a v Řecku, kde obchodníci s lidmi shromažďují ženy určené k prostituci a nalákané z tohoto regionu, pohraničníci razítkují pasy, o nichž vědí, že jsou padělané, a hledí jinam, když jsou tyto soudobé karavany otrokyň přepravovány na Západ.

NOVÍ PODNIKATELÉ

Mohutný příspěvek dřívějších uzavřených a státem ovládaných ekonomik k růstu globálních pašeráckých sítí v devadesátých letech lze měřit lidským kapitálem. Změny uvolnily pro trh armádu vysoce kvalifikovaných, zkušených a bezohledných odborníků, kteří vytvořili páteř pro nové zločinné a polozločinné podnikání, jež se rozbujelo díky možnostem živěným otevřenými trhy a volnější politikou.

Koneckonců tyto ekonomiky měly své podnikatele – jenom ne standardního typu. Vezměme si nové kapitalisty Ruska. Typický postsovětský magnát se neškolil na Harvard Business School.²⁶ S většinou pravděpodobností strávil léta zranění ve vládních službách, v armádě nebo v KGB. Své pracovní zkušenosti nesbíral v nějaké hypermoderní investiční bance nebo v nadnárodní společnosti, nýbrž jako účastník pokoutních transakcí, které se staly životní skutečností, kdekoli byl normou přídělový systém a vládní kontroly. Za komunismu pašování nepředstavovalo ilegální mezinárodní transakci provozovanou několika otrlými zločinci, nýbrž běžnou strategií přežití. Osobní zisk čekal právě na druhé

straně bariér, které vláda uvalila na výměnu zboží a služeb, ne za hranicemi, nýbrž uvnitř vlastní země. Prosperita, ovšem v relativním smyslu, závisela na nalezení způsobu – nikdy ne legálního – jak sehnat angažovaným ředitelům továren suroviny, které potřebovali, aby splnili výrobní kvóty, nebo „odklonit“ – to jest ukrást – od vlády spotřební zboží a prodat je na černém trhu. Rovněž to znamenalo získat přístup k zásobám zahraničních dřívů, které mohly být pokoutně prodány mladým, a k vodce, kterou starší používali jako záchranné lano.

Po více než šest desetiletí to byly podněty, které systém dodával, a proto podnikatelský duch neměl jinou možnost, než najít způsoby, jak porušit zákon. Tyto intriky nevyhnutelně potřebovaly pomoc a spolupráci někoho uvnitř vlády. Když otevřené partnerství nebo korupce nefungovaly, nechyběly nikdy mezi prostředky používanými k získání spolupráce násilí, hrozby nebo vydírání. Celá desetiletí existence takového prostředí vyprodukovala značné množství zkušených a mazaných organizací, bezohledných gangů, talentovaných odborníků a nebezpečných vymahačů.

Pro zbytek světa *perestrojka*, restrukturalizace sovětské ekonomiky, mohla znamenat vítězství etiky volného trhu. Jenže pro podnikatele, které vychoval sovětský systém, znamenala více svobody při uplatňování jejich zkušeností podkopávajících vládní snahy, porušování zákona a korumpování úředníků. Brzy objevili, že díky globalizaci mohou nyní operovat v mezinárodním měřítku a že svět jako takový rovněž nabízí široké příležitosti k zisku pro organizace s jejich kvalifikací a sklony. Jakmile vládní dohled padl, bylo povoleno soukromé vlastnictví, otevřeny hranice, zprivatizovány továrny, zrušen přidělový systém a legalizovány bankovní účty v cizích měnách, tržně orientované sítě, které za starého systému operovaly ilegálně, se na nové způsoby adaptovaly rychleji než téměř jakákoli skupina ve společnosti. Sovětský fenomén vůbec nebyl osamocený. Po celém světě, od Číny po Argentinu a od Itálie po Indii, talenty vybroušené využíváním labyrintu oficiálních kontrol k osobnímu prospěchu, našly lukrativní nová odbytíště v globálním pašování.

UŽ NIKOLI PODSVĚTÍ

Jen málo odvětví by dokázalo projít tak výbušnou expanzí bez vlastní významné reorganizace a restrukturalizace. Nezákonný obchod v tomto ohledu není výjimkou. Nepřipomíná už ani jednu z oněch dvou dominantních populárních představ nezávislého pašeráka nebo syndikátu „organizovaného zločinu“.

Jednou příčinou je, že tito hráči už nemají ty ideální dovednosti. Rychlé tempo světového obchodu a nekonečné množství možných kombinací dodávek, skladování, přepravy, bankovníctví, bezhotovostních převodů, mobilních operátorů, webmailů, šifrovacího softwaru, účetnictví krycích společností a marketingových strategií vůči zákazníkům po celém světě rozšiřují schopnosti organizovaného zločinu za onu pohodlnou oblast, na niž je typický mafioso zvyklý. Přísná hierarchie s centralizovanou autoritou neprospívá vysokorychlostnímu globálnímu trhu, na němž se příležitosti i rizika mění příliš rychle. Čím více se organizované zločinecké skupiny podobají korporacím, tím víc jim jejich hierarchie a jejich rutina brání v optimalizaci činnosti. Nové prostředí poskytuje výhodu organizacím, které jsou schopné reagovat, rychle se přizpůsobovat novým příležitostem a neustále měnit místo, taktiku i prostředky a způsoby, jak vydělat co nejvíc peněz. V důsledku toho se mění i sám „organizovaný zločin“ – stává se méně organizovaným v tradičním smyslu rozkazů a řídicích struktur a více decentralizovaným. Tím se snaží dosáhnout sítě nezákonného obchodu, které získaly náskok.

Stejně zastaralý je předpoklad, že se různí provozovatelé nezákonného obchodu specializují na různé typy zboží. Pochopitelně v každém daném okamžiku určitá etnická skupina nebo místní syndikát mohou na první pohled ovládat trh s heroinem, dětskou prací, kalašnikovy, kradenými auty nebo cigaretami, zvláště v konkrétním městě nebo oblasti. Jenže to je pouze obnažená část celého systému. Ve skutečnosti ekonomické a technické možnosti živené globalizací více než kdy jindy usnadňují obchodníkům kombinovat svoje dodávky nebo přecházet od jedněch k druhým – a snižují starosti s udržováním konkurenční výhody řízení dodávkových řetězců daného produktu od počátku až do konce. Adekvátně tomu se proměnili obchodníci, neboť se soustředili na dovednosti místo komodit. Jak mi řekla zástupkyně ředitele FBI Maureen Baginská: „Specializací se stala samotná síť a její schopnost obstarávat,

přeppravovat a dodávat ilegální zboží ze země do země. O jaké zboží jde, je dnes téměř irrelevantní.⁴²⁷

Celá odvětví – finance, počítačová technika, zábava, ediční činnost, cestování, léčiva, móda – se transformovala nárůstem sítí nezákonného obchodu, které jimi pronikají a ovlivňují jejich operace i jejich základní trendy. Citicorp a Deutsche Bank, Wal-Mart a Cartier, Microsoft a Phillips, Pfizer a Nestlé, Sony a Bertelsmann, General Motors a Nissan, Tommy Hilfiger a Armani – to je jenom několik ze známých společností, které už nemohou ignorovat výzvy globálního nezákonného obchodu. Jejich marketingové praktiky, distribuční kanály, strategie dodávek, umístění závodů, řízení lidských zdrojů, informační systémy a finanční praktiky, to všechno bylo ilegálním obchodem zasaženo. Bdělost snadno poleví, dokonce i u velkých společností. V roce 2003 Wal-Mart, největší světový maloobchodní řetězec, byl vládou USA obviněn, že používá ilegální imigranty osmnácti různých národností jako uklízečů ve svých obchodech.²⁸

Postiženo není jenom podnikání. Nárůst globálních sítí změnil rovněž naše prostředí. Milán, Barcelona, San Diego a dokonce spořádaný Curych jsou svědky toho, jak se jejich úhledná městská krajina přeměňuje improvizovanou výstavbou, která zde rozbujela, aby poskytla útluk ilegálním imigrantům, jež masivně „importuje“ obchod s lidmi. Od Rio de Janeira po Detroit se využívání veřejných prostranství v městských čtvrtích pustošených drogovými válkami hluboce změnilo nepsanými, ale tvrdě uplatňovanými pravidly určenými ilegálními obchodníky a jejich maloobchodními partnery. Na amerických středních školách – chudých i bohatých – patří drogy, pirátské hudební nahrávky, software a oblečení a v menším rozsahu i ruční střelné zbraně ke zkušenostem studentů stejně jako třeba tabule, knihy a americký fotbal.

SVĚT SE MĚNÍ

V sázce je nakonec struktura celé společnosti. Globální nezákonný obchod potápí celá odvětví a přitom pozvedá jiná, pustoší země a jinde podněcuje rozkvět, utváří a ničí politické kariéry, destabilizuje jedny vlády a druhé podpírá. Na jednom konci stojí země, kde pašerácké trasy, skryté továrny, rozkrádané zdroje či transakce se špinavými penězi už nelze odlišit od oficiální ekonomiky a vlády. Jenže pohodlný ži-

vot střední třídy v bohatých zemích je spjat s nezákonným obchodem – a jeho globálními účinky – mnohem více, než si je většina z nás ochotna představit.

K této transformaci došlo navzdory skutečnosti, že vlády všude – zvláště ve Spojených státech a některých evropských zemích – uvolňují nesmírné zdroje na projekt potlačující globální nezákonný obchod. Navzdory masivním finančním částkám, stále přísnějším zákonům a lepší technologii, zůstává faktem, že ani jedna vláda se dosud nemůže vykázat žádným významným, trvalým pokrokem v boji proti sítím nezákonného obchodu.

Boj se komplikuje tím, že tyto sítě jsou zároveň globální i lokální. Jejich schopnost využívat s velkou rychlostí svou mezinárodní mobilitu a jejich hluboké zakořenění v rámci místních mocenských struktur jim dává obrovskou výhodu nad národními vládami nebo orgány místní správy, které se je pokoušejí potlačit. Tyto sítě se umějí vyhnout vládnímu pronásledování tím, že se přemístí pod jinou jurisdikci, nebo tím, že využijí politického vlivu, aby odrazili své pronásledovatele, případně použijí obojí. Když se naskytne nová příležitost, reagují s neuvěřitelnou rychlostí. Přežití závisí na schopnosti sítí měnit kombinace, vytvářet společné podniky a stejně snadno je rušit, a přitom otvírat nové trhy a neustále být o krok napřed. Provozovatelé nezákonného obchodu jsou velmi tvořiví a jejich důmyslnost je stimulována zisky, jaké by jen těžko našli v jiných oblastech podnikání.

V nadcházejících desetiletích bude mít činnost globálních pašeráckých sítí mnohem větší dopad na mezinárodní vztahy, strategie rozvoje, prosazování demokracie, obchod a finance, migraci, globální bezpečnost a válku a mír, než si lidé obecně představují. V příliš mnoha národních státech budou příslušníci politické, vojenské a podnikatelské elity považovat za důležitější hájit lukrativní odvětví nezákonného obchodu, z nichž jim, jejich rodinám a přátelům plyne prospěch, než aby se jejich země zapojila do Světové obchodní organizace, spolupracovala s Mezinárodním měnovým fondem nebo se účastnila se Spojenými státy či s OSN v jakékoli koalici potřebné k odstranění současné krize. Chybou je už to, když se ke globálnímu nezákonnému obchodu stavíme jako k pouhému „pašování“, jeho účastníky označujeme jednoduše za „zločince“ a řešení redukuje na „prosazování zákona“. Tyto výrazy jsou pouze začátkem celého příběhu. Všechny ke globálnímu nezákonnému obchodu patří, ale je toho ještě mnohem víc. V nadcházejících letech se

globální nezákonný obchod ještě více rozšíří, stane se komplexnějším a uvedené výrazy budou stále méně postihovat povahu jevu, jenž bude v mnoha směrech měnit svět.

Jeden z jeho důsledků již můžeme pozorovat. Mezinárodní terorismus, jak nyní začínáme chápat, kráčí ve šlépějích mezinárodního nezákonného obchodu a používá tytéž nástroje a vymoženosti globální ekonomiky, aby splynul s městy a zeměmi a zůstal nenápadný. Od 11. září (a vlastně už dřív) měly teroristické buňky objevené od Manily po Hamburk a od Londýna po New Jersey společně to, že využívaly nezákonný obchod jako prostředek pro financování své činnosti. Není možné pochopit nástroje, taktiku a možnosti teroristů, aniž bychom zároveň pochopili ty, jimž razily cestu globální sítě nezákonného obchodu. Samozřejmě, zkoumáme-li je jednotlivě, pohled na sebevražedný útok za použití zbraní hromadného ničení v lidnatém městě a pohled na tuny kokainu či kontejnery plné ilegálně vyrobených cédéček zaplavujících trh jsou alarmující v naprosto odlišné míře. Jenže náš sklon pohlížet na ně odděleně je rovněž součástí celého problému.

Mezinárodní terorismus, šíření hrůzných zbraní, nástup „zlotřilých režimů“, vzplanutí a přetrvávání regionálních válek a etnického násilí, hrozba zpusťování životního prostředí, stabilita světového finančního systému, obrovské tlaky a aspirace mezinárodní migrace – to všechno a nejen to si nachází svůj ventil, svoje projevy a často své živobytí v globálním nezákonném obchodu. Příklady vidíme všude, jakmile je začneme hledat. Problémy západní Afriky, střední Asie či Balkánu – abychom uvedli alespoň některé – nelze pochopit, aniž uvážíme obrovskou váhu, jakou mají v jejich politickém a hospodářském životě provozovatelé nezákonného obchodu. Lze správně pochopit chování Číny nebo Ruska, dvou z nejdůležitějších zemí pro budoucnost lidstva, aniž vezmeme v úvahu nesmírný vliv globálního nezákonného obchodu na jejich vládní politiku? Může legální podnik, který operuje v mezinárodním měřítku, rozhodovat o své strategii, aniž přitom myslí na vliv ilegálních obchodníků? Může být demokracie podporována v zemích, v nichž jsou nejmocnějšími politickými hráči zločinecké sítě? Jistěže ne. Překvapivé je, jak snadné je pro politiky, vojenské strategy, novináře a vědce tuto skutečnost opomíjet či ignorovat.

PAŠERÁKOVA NIRVÁNA?

Nezákonný obchod nám svým surovým a špinavým způsobem ukazuje některé z bodů, k nimž globalizace směřuje. Můžeme se učit z inovací zaváděných provozovateli nezákonného obchodu, takže jim nakonec můžeme odpovědět stejně tvůrčím způsobem, jaký používají oni proti nám.

Jenže to předbíháme další vývoj, předbíháme dnešní realitu. Právě teď jsou na vzestupu ilegální obchodníci. Jejich práci lze stále snadněji rozbíhat, organizovat a kamuflovat, zvykli si těžit maximální výhody z nových možností. Jsou flexibilní, přizpůsobiví a rychlí: žádná cestovní trasa není příliš složitá, žádný termín dodání příliš spěšný. Obchod s drogami, zbraněmi, lidmi, padělkami, penězi či jiné nezákonné trhy, jimiž se budeme zabývat v následujících kapitolách, mají vždy svou vlastní historii a dynamiku. Ale pro všechny je společná tato transformace a sblížení se; je tak stále obtížnější odlišit je od sebe navzájem i od legitimní ekonomiky jak koncepčně, tak prakticky.

Je tedy globalizovaný svět pašerákovou nirvánou? V této chvíli svědectví převážně říkají, že ano. Koneckonců, sami jsme to chtěli: hodně z toho, co přináší nezákonnému obchodu tolik úspěchů, je výsledkem záměrných politických kroků, těch, které směřovaly ke globální integraci, otevřeným ekonomikám a otevřeným společnostem. Takže by nás opravdu nemělo překvapovat, že legální a ilegální obchod rostou ruku v ruce, nebo že rozšíření moci na jednotlivce a skupiny urychlilo inovace na obou stranách zákona.

Ale podívejme se na to trochu blíže: Proč tomu tak je? Proč legální obchod nevytlačil ilegální? Proč demokratické hodnoty nevyobcovaly provozovatele nezákonného obchodu a nevychovaly jejich zákazníky? Proč technologické inovace nepomohly zákonu, aby jednou provždy zatnul padouchům tipec? A kam nyní směřujeme?

Klíč je v následujících líčeních.

Ruční zbraně a volné jaderné materiály

Pokličku nad stínovým světem ilegálního obchodu s jadernými zbraněmi nadzvedla jedna nevydařená dodávka. Jednoho říjnového dne roku 2003 přinutily německé a italské válečné lodě ve východním Středomoří k přistání podezřelé nákladní plavidlo. Loď *BBC China* mířila k Libyi, když předtím nakládala v Dubaji ve Spojených arabských emirátech. Měsíce vyšetřování prováděného řadou zpravodajských agentur naznačovaly, že její nákladový prostor obsahuje něco jiného než „průmyslová zařízení“, jak lakonicky uváděl nákladový list. A vskutku, když Italové eskortovali *BBC China* do tarentského přístavu a prohlédli její náklad, našli právě to, co očekávali: speciální část pro výrobu centrifugy, konkrétně centrifugy určené k obohacování uranu na izotop 235 – surovinu pro atomovou bombu.

Cesta *BBC China* (která byla přes svoje jméno registrována v Německu u jedné přepravní společnosti v přístavu Leer) byla, jak vyšetřovatelé věděli, pouze jednou z řady zákaznických dodávek prováděných ilegální prodejní sítí s centrem v pákistánském Islámábádu v osobě Abdula Kadíra Chána. „Dr. A. Ch.“, ve zbytku světa prakticky neznámý, byl v Pákistánu všeobecně známou osobností, fakticky lidovým hrdinou.¹ Elegantní osmašedesátiletý metalurg byl uctívaným architektem domácího programu jaderných zbraní, „otec islámské bomby“, živoucí symbol národní hrdosti.² Jenže bez vědomí pákistánské veřejnosti a naprosto mimo zář mezinárodních reflektorů byl Chán už dávno předmětem zájmu expertů monitorujících šíření zbraní hromadného ničení. Pro tuto nevelkou komunitu analytiků a vyzvědačů byl Chán něčím mnohem víc než napůl penzionovaným vědcem odpočívajícím na svých vlasteneckých vavřínech. Spíše, jak se ukazovalo, byl něčím jiným, něčím banálnějším, ale přitom hrozivějším: podnikatelem v oblasti dovozu a vývozu vysoce exotických produktů.

Mezi Chánem a jeho zákazníky se rozpínala složitá mezinárodní obchodní síť. Například dodávka centrifugy do Libye zapojovala firmy a jednotlivce minimálně z půl tuctu evropských a asijských zemí. Malajsijská strojírenská firma s názvem Scomi vyráběla komponenty pod dohledem švýcarského inženýra, který sledoval výrobní proces a přitom nepouštěl z ruky nákresy. Části se pak přepravovaly do Dubaje pod dozorem firmy Gulf Technical Industries, kterou zčásti vlastnila britská dvojice, otec a syn, Peter a Paul Griffinovi.³ Klíčový zprostředkovatel, Srílánčan jménem B. S. A. Tahir, dělil svůj čas mezi Dubaj a Malajsii. V Dubaji operoval prostřednictvím společnosti na dodávky a servis počítačů, kterou založil se svým bratrem. V Malajsii byl blízkým přítelem dvou vlastníků investičního fondu, který kontroloval Scomi.⁴ S jedním z nich byl dokonce spřízněný sňatkem a jak on, tak jeho malajsijská manželka donedávna patřili ke správní radě fondu. (Druhý vlastník fondu Kamaluddín Abdulláh, byl synem Abdulláha Badawího, nového malajsijského premiéra.) Byl to právě Tahir, kdo zadal objednávku na centrifugu jménem jejího údajného kupce v Dubaji.

Transakcí propustovaly vazby na Chána. Plány na centrifugy přesně odpovídaly jedné, kterou Chán vyrobil v Pákistánu. Starší Griffin s Chánem obchodoval – oficiálně – před lety pod záštitou pákistánského jaderného programu. A dotyčný švýcarský pán, který přinesl nákresy, byl sám synem jiného inženýra, jenž měl stejnou technickou specializaci jako Chán, a jak vyšlo najevo, studovali spolu v Evropě v sedmdesátých letech. Všechny tyto indicie upozorňovaly na známky spletité sítě vybudované jak na obchodních zájmech, tak na osobních vazbách. A výzvědné služby byly přesvědčeny, že v jejím středu těsně spolupracují Tahir a Chán: Tahir jako klíčový obchodní agent sítě a Chán nejen jako její technické srdce, nýbrž i jako silný zdroj podnikatelského ducha a obchodní prozíravosti řídící celý proces.

Tento obchod s centrifugou nebyl ojedinělým případem. Šetření výzvědné služby, jimž napomáhaly nové snahy Libye „vymanit se z izolace“ tím, že bude spolupracovat se západními službami, odhalovalo mnohaletou, mnohonásobně propletenou strukturu dodávek jaderného zařízení a technologie – až po plány a instrukce k montáži jaderné bomby. Seznam zákazníků byl znepokojující:⁵ kromě Libye zahrnoval Írán, což tato země sama připustila, a zřejmě i Severní Koreu, přes vehementní popírání Pchjongjangu. O tom, kdo asi byli další zákazníci,

můžeme jen spekulovat. Kromě toho původ zboží se prakticky nezakrýval. Mezi materiály, které Libye předala, byly dokumenty psané čínsky, které neponěchávaly velké pochybnosti o svém původu. Průmyslové zařízení bylo opatřeno štítky se značkou „KRL“, což značí Chánovy výzkumné laboratoře. A Libyjci vyrukovali se svazkem výkresů bomby, které byly umístěny v původním obalu: plastických obalech na oděvy označených „Good Looks Tailor“ s islámábádskou adresou.⁶ Podle jednoho vysokého amerického úředníka se Chánova role při destabilizaci jedenadvacátého století „hrozivě blíží“ Hitlerovu a Stalinovu vlivu na století dvacáté.⁷

Po svém odhalení se síť A. K. Chána snad stala nejviditelnější, ale určitě nebyla jedinou, která se soukromě zabývala obchodem s jádrem. Potenciální zisk vyrůstající z celosvětového hladu po jaderné technologii a zařízení na výrobu bomb byl příliš lákavý. Humajún Chán, jiný pákistánský státní příslušník téhož jména, objevil stejnou příležitost jako jeho jmenovec – i když oba nejsou zřejmě nijak spřízněni.⁸ „Humajún Chán je obchodník na černém trhu zapojený do šíření jaderných zbraní, a jakmile se vše dostatečně vyjasní, odhalíme zde síť stejných rozměrů, do jaké byl zapojený A. K. Chán,“ prohlásil úředník Ministerstva obchodu USA, když bylo v polovině roku 2005 oznámeno, že američtí federální vyšetřovatelé vznášejí obvinění proti druhému Chánovi. A znovu byla struktura, kterou vyšetřování odhalilo, přízračně podobná: globální operace s celou řadou působišť – Pákistán, Jihoafrická republika, Spojené arabské emiráty a Spojené státy – vedené nadnárodním týmem, který v tomto případě zahrnoval Ašera Karniho, Chánova izraelského partnera. Tito zákazníci měli společně dvě věci: chtěli jadernou technologii a byli za ni ochotni zaplatit provozovatelům nezákonného obchodu spoustu peněz. Opět tu šlo o zisky a nikoli o politiku.

Atomový supermarket dr. Chána snad získal vysokou publicitu, ale obchod s jadernými komponenty je pouze jedním segmentem zboží na rozšiřujícím se a lukrativním mezinárodním nezákonném trhu se zbraněmi všeho druhu: přebývajících miny a granáty, použité raketometry, padělané kalašnikovy, vyřazené a znovu opravené bojové vrtulníky po generální opravě, nemluvě o miliardách kusů munice a dokonce lidí – letců, instruktorů a žoldáků, kteří se přesouvají z jednoho konfliktu do druhého bez ohledu na mezinárodní právo, embarga, hranice, politiku či etiku. Veškeré toto zboží a služby se rozšířily, když konec studené války

vrhl přebytečné kapacity na trh, který dychtivě reagoval explozí vnitrostátních konfliktů, povstání, občanských válek a ozbrojených kriminálních akcí všeho druhu. Náhlé objevení těchto zásob samozřejmě samo o sobě tyto války nevyvolalo. Ale relativně neomezený přístup k velkým dodávkám zbraní všeho druhu zcela jistě podnítil představivost a ambice vlád a skupin, které by bez nich měly méně chuti pustit se do boje. Nová dostupnost zbraní otevřela nové možnosti pro povstalce, guerillová hnutí, zločinecké bandy i vlády, které jimi byly ohrožovány. Válka se stala levnější, přitažlivější volbou, poněvadž přístup k technicky dokonalejším zbraním zvyšoval pravděpodobnost vítězství.

Jenže co z toho je *doopravdy* nové? Obchod se zbraněmi je velmi starou záležitostí a pašování bylo vždycky nedílnou součástí trhu se zbraněmi. Co se tedy změnilo?

Stručná odpověď zní: všechno.

Začněme složením trhu. Trh, jemuž kdysi dominovaly vlády, které uskutečňovaly masivní nákupy od jiných vlád nebo od jejich státem vlastněných společností, dnes řídí a určují daleko větší a rozmanitější síť prostředníků a tisíců nových a nezávislých výrobců. Spojení mezi výrobcí, finančníky, zprostředkovateli a zákazníky jsou prchavá, globální a obtížně postižitelná. Zprostředkovatelé zůstávají jako vždy nismírně tvořiví, disponují politickými kontakty a jsou velmi zámožní. Nyní však už nejsou malým exkluzivním klubem podlouníků, nýbrž velkou globální komunitou provozovatelů nezákonného obchodu. Tyto myriády hráčů vyrábějí, kupují, obchodují, financují a prodávají v obousměrné spolupráci se společnostmi, které už nejsou pod přímou kontrolou vlád. Mnozí z těchto nových aktérů dokonce ani nemají trvalé občanství – nebo jich mají několik, z nichž si mohou vybrat. Většina je vlastně bez státní příslušnosti.

Jak se nezákonný obchod se zbraněmi buduje a přetváří, splývá s jinými druhy ilegálního obchodu a živí ambice jak obyčejných zločinců, tak teroristů. A jak stoupá počet obětí a víc a více zlověstných hrozeb se stává velmi reálnou možností, nezbyvá vládám než hrát na honěnou ve hře, v níž všechno stojí proti nim.

ČISTĚ OBCHOD

Proč to dělal? Co asi mohlo motivovat A. K. Chána – národního hrdinu, nejoslavovanějšího občana své země – k tomu, aby ohrozil svou reputaci a ucházel se o mezinárodní ostudu jako strůjce pašeráckého gangu obchodujícího s nejstrašnějšími zbožím vůbec? Určitě nešlo jen o ideologii. Ano, vytvoření „islámské bomby“, která by mohla ovlivňovat regionální nebo i globální mocenskou rovnováhu, bylo jedním z Chánových motivů. Ale vydělat obrovské spousty peněz pro sebe, své společníky a ty, kdo mu to ve svých vysokých postaveních v pákistánské a dalších vládách umožňovali, to byl stejně mocný motiv jako kterýkoli z Chánových geopolitických či ideologických ospravedlnění.

Chánův seznam zákazníků – včetně jednoznačně neislámské Severní Koreje – a většina jeho obchodních metod ve skutečnosti naznačuje, že muslimská hrdost sotva představovala jeho hlavní zájem. Lepší klíč k jeho motivaci poskytuje přehled jeho majetku, jehož za ta léta nabyt.⁹ Stavěl vily po celém Pákistánu, kupoval byty v Londýně. Vlastnil islámábádskou restauraci, bowlingovou dráhu a – neméně nepatřičně – luxusní hotel v malijském Timbuktu, který pojmenoval po své holandské manželce. (Zdobné vybavení pro hotel bylo dopraveno do Libye pákistánským vojenským letadlem a poté převezeno přes Saharu.) Chánovy zvyky prozrazovaly typické chování úspěšného zkorumpovaného podnikatele. Řídil své státem posvěcené výzkumné zařízení, „Chánovy výzkumné laboratoře“, aniž by dělal větší rozdíl mezi finančními prostředky instituce a svými vlastními. Organizoval výhodné kontrakty pro své příbuzné a přátele. Věnoval se zdravotní a vzdělávací dobročinnosti. A svůj obraz budoval donacemi, propagačními akcemi, neustálou přítomností v kruhu VIP, a dokonce svou osobní autokolonou.

Zkrátka a dobře, Chán to dělal kvůli penězům. Majetek byl silnější než ideologie. Chamtivost překonala geopolitiku. Chán se změnil z inženýra v podnikatele tím, že si našel svou mezírku na trhu. Využil vzácné, téměř náhodné příležitosti – své role strážce pákistánského jaderného programu –, aby rozvinul své soukromé finanční toky. Aby toho dosáhl, zapojil podnikatelské prostředky a bystrost, své příbuzenské vztahy, využíval kontaktů, které navázal jako mladý inženýr v Evropě před celými desetiletími, a styků na vysokých místech snadno dosažitelných pro člověka jeho pozice u veřejnosti. Rozpoznal bohatý

zdroj poptávky: „zlotřilé státy“ a snad i jiné skupiny, jimž uzavřela přístup k jaderné technice pravidla nešíření jaderných zbraní. Našel ochotné partnery pro každou z klíčových úloh: výrobu, přepravu, financování. A brilantně vnořil své transakce do běžných aktivit globálního obchodu s výstupy z legálních továren, využíval přepravy běžného karga a realizoval dodávky pomocí matoucího labyrintu prostředníků.

Hbitost, přízpůsobivost: Chánova síť plně využívala výhod doby počínaje snadností, s níž se zakládají krycí společnosti v zemích s poddajným soudnictvím, a konče pružností komunikací a cestování, jakož i – a to v první řadě – rychlostí a anonymitou mezinárodních finančních transferů. (Ke slovu přicházela i stará dobrá prohananost: vyšetřovatelé obdivovali obratnost některých Chánových prostředníků při zakrývání stop.) Tímto dokonalým využitím trhu se činnost sítě odlišovala od činnosti státu – dokonce i státu jako Pákistán, kde měl Chán zcela jasné ochránce, obchodní partnery, komplice a do jisté míry bezpečné útočiště. Vláda jeho vlasti prostě představovala součást Chánova obchodního prostředí: věděl, jako každý bystrý obchodník, jak důležité je umění koupit si vládní souhlas uzavíráním dohod s klíčovými jednotlivci v rámci systému: soudci, generály, ministry. Pákistán omezený mezinárodním právem, hranicemi a vlastní byrokracií nemohl šířit jaderné zbraně v rámci státní politiky. Ale pákistánský vědec, z něž se stal obchodník s možností volně operovat na celosvětovém trhu, mohl snadno do své sítě naverbovat oficiální ochránce za podíl na výnosu. Chtělo to skutečně jenom prostředníka a příležitost. Přirozeně, stylizování těchto aktivit v jazyce geopolitiky, ideologie, národní suverenity a islámu bylo dokonalou „marketingovou platformou“ k ospravedlnění této činnosti u těch, kteří to chtěli vědět – nebo potřebovali nějakou zástěrku.

Tato kombinace soukromých a veřejných úloh – vedená motivem zisku, nikoli veřejnou politikou – byla nekonečně subtilnější realitou, než by kdy hrubá označení „spojenci ve válce s terorem“ versus „zlotřilé státy“ dokázala popsat. Ukázalo se, že Pákistán byl zároveň obojím, nebo snad ani jedním z toho. Chán a jeho společníci nebyli ani státem ani režimem, nýbrž široce rozestřenou obchodní sítí, do níž se zapletla víc než jedna země. A co se týče oněch neblaze proslulých zbraní hromadného ničení, ať už se skrývaly ve sklepeních nějakého zlovolného státu se zlými záměry či nikoli, jedna věc byla jistá: dostaly se ven, skryté, a přitom všem na očích ve víru celosvětového trhu.

Ale příběh A. K. Chána není prostě jen o obchodu. Je to také vyprávění o politice, v níž se národní zájem suverénního státu neoddělitelně propojuje se zločinnými motivy kliky, která získá a nasměruje významné součásti vlády k podpoře dlouhodobého nezákonného obchodu. Rovněž to ilustruje, jak skryté a nápadité zločinecké organizace mohou proměňovat širší politické zájmy ve svou výhodu. Jeden člen Komise pro 11. září mi sdělil: „Vláda USA už dlouho měla o A. K. Chánovi hodně informací.“ Jenže, řekl dotyčný, „vláda dospěla k závěru, že zákrok proti Chánovi by destabilizoval Mušarafův režim v Pákistánu. USA potřebovala podporu Pákistánu nejprve při invazi do Afghánistánu a poté při polapení Usámy bin Ládina. Pro USA bylo obtížné žádat o deportaci nebo uvěznění populárního národního hrdiny.“¹⁰

Chán a jeho komplicové v pákistánské vládě to věděli. Husajn Hakkání, který působil jako vysoký poradce několika pákistánských premiérů, mi řekl, že Chán a jeho partneři „cítili, že ráno mohou být pákistánskými nacionalisty v lůně státu a odpoledne podloudnými mezinárodními podnikateli – a že se jich nikdo nedotkne. Věděli, že Američané to vědí a nemohou s tím nic dělat.“¹¹

OCHOTEN KE VŠEMU¹²

Říkejme tomu faktor strachu: jde o onu zvláštní děsivou rezonanci, která doprovází pojem „zbraně hromadného ničení“, již doplňuje představa ničemných vědců v laboratorních pláštích, jak hluboko v podzemních bunkrech snovají své ďábelské vzorce. Ale případ dr. Abdula Kádíra Chána, prodejce zbraní, byl zvláštní pouze proto, že jeho produkty vyžadovaly mimořádné utajení, a jakmile byly odhaleny, vyvolaly z dobrých důvodů mimořádný poplach. Ve skutečnosti byl Chán jen jedním z členů bratrstva nového typu mezinárodních obchodníků se zbraněmi: individuálních podnikatelů, bezohledných, ale nadaných, operujících prostřednictvím složitých a pohotových sítí, které využívají všechny možnosti, jež jsou k dispozici. Ve strnulém světovém řádu éry studené války si nelichotivé přízvisko „obchodníků se smrtí“ vysloužily mohutné korporace spojené se státní mocí: vojensko-průmyslové kolosy jako Lockheed, Dassault, Bofors či Northrop Grunman. Zprostředkovatelé se pohybovali na okrajích scény, pomáhali podmazávat, uhlazovat cestu k dohodě, přepravit dodávku na obskurní místo určení. Ale dnešní trh se

zbraněmi vypadá úplně jinak. Speciální nabídky – dodávky zbraní postalcům a renegátům navzdory embargům a mimo dosah zákona – se značně rozrostly. A s nimi i příležitosti pro novou třídu bossů, obchodníků, kteří dali vale těžkopádné struktuře států a korporací a vyměnili ji za volnost a flexibilitu nového globálního trhu.

Takový životní styl samozřejmě není pro každého, přestože má své příjemné momenty. Když byl například Leonid Minin¹³ v srpnu 2000 konečně zatčen v jednom z milánských předměstí, bylo to v soukromé společnosti čtyř mladých dam a nad osmapadesáti gramy kokainu. Měl u sebe také diamanty a značné částky různých měn, dokonce až z Mauricia. Mezi jeho pasy vystavenými na různá jména byl i izraelský, ruský, německý a bolivijský. A jeho záznam v rejstříku, včetně v tu dobu probíhajících vyšetřování v pěti zemích, se posledních třicet let táhl křížem krážem celou Evropou a zahrnoval vyděračství, odcizení identity, drogy, praní špinavých peněz a dokonce i nekalý obchod se zbraněmi.

Ale poslední lukrativní oblíbený obchod dvaapadesátiletého Minina byly zbraně – konkrétně dvě zásilky řízených střel, granátometů M93, raket a přinejmenším pěti milionů kusů střeliva určených pro Jednotnou revoluční frontu (RUF), divokou povstaleckou armádu v Sieře Leone, proslulou především systematickým usekáváním paží civilistům mačetami. Jak se podrobně líčí v jedné zprávě Mezinárodního konsorcia investigativní žurnalistiky (ICIJ), dával Minin zakázky firmě zvané Aviatrend, která patřila jistému Valeriji Čornému; Čornyj zase nakupoval zbraně od výrobců na Ukrajině a přepravoval je z Bulharska, jednou v ukrajinském Antonovu 124 najatém jistou britskou dopravní společností a jednou Mininovým vlastním BAC-111. Oficiální osvědčení o finálním místě určení nákladu zbraní – bez něhož by je výrobci nemohli prodat – uváděla Pobřeží slonoviny a Burkinu Faso. Ale náklady ve skutečnosti mířily do Libérie, kterou RUF používala jako svou týlovou základnu, díky níž hladce obcházela embargo OSN.

Minin operaci zorganizoval a její financování maskoval nákupem zařízení pro dřevařský průmysl – což bylo dost snadné, poněvadž vlastnil firmu na těžbu tropického dřeva v Libérii, kde se sblížil se správnými lidmi v režimu Charlese Taylora, včetně prezidentova syna. Liberijci RUF financovali; Minin zase převáděl platby na Aviatrend jednoduchým platebním příkazem ze své banky ve Švýcarsku do Černého banky na Kypru. Ve srovnání s jinými finančními kombinacemi u nezákonného obchodu se zbraněmi byla tahle relativně přímočará; nevyža-

dovala dlouhou šňůru akreditivů, žádné tajné „vstupní“ a „výstupní“ kontrakty nastiňující dvě naprosto odlišné struktury jednoho a téhož obchodu. Byla však docela typická v tom, že využívala legálních společností a transakcí, překračovala řadu hranic a měnila jurisdikce, aby bylo obtížné ji odhalit. Vlastně to nebyly tyto obchody se zbraněmi, co Minina porazilo, ale spíš prozaičtější jeho záliba ve večírcích. Trvalo celé dny, než byl tento pochybný podnikatel, zadržený v předměstském milánském hotelu kvůli drogám, a mezinárodní zločinec, pronásledovaný mnoha výzvědnými službami, identifikován jako jedna a táž osoba.

Mininovo zadržení ilustruje nahodilý, nekoordinovaný postup při prosazování zákona v reakci na vzestup nových bossů v obchodě se zbraněmi. Rovněž ukázalo, jak díky decentralizované síti jejich transakcí zůstává nemalý počet klíčových aktérů na svobodě i tehdy, když dojde k významnému zatčení. Když byl v roce 2002 zadržen v Istanbulu jiný význačný obchodník devadesátých let, Belgičan Jacques Monsieur,¹⁴ i on po sobě zanechal na svobodě celou řadu kompliců, partnerů a protějšků ve Francii, Belgii, Íránu, v jednom i druhém Kongu a nepochybně i jinde. Někteří byli chráněni: Monsieur, který pomáhal Íránu nakupovat zbraně již nedlouho po revoluci z roku 1979, použil svých pevných teheránských vazeb při lukrativním obchodě s použitými íránskými zbraněmi v embargovaných konfliktech v Africe. A při dodávkách Lissoubovu režimu v Kongu v roce 1997 jednal Monsieur se záhadnými středoafrikými finančními strukturami francouzské státní naftové společnosti Elf. Elf zajistila pro Lissoubu postranní finanční kanál k nákupu lehkých zbraní z Íránu a vrtulníků z Ruska spolu se službami čtyřiceti ruských techniků, vše v hodnotě 61,3 milionu dolarů. (Lissouba i tak občanskou válku prohrál a nechal Monsieura v delikátní situaci vinou nezaplacených účtů, které mu připravily horkou půdu pod nohama ve vztahu k jeho dodavatelům.) Ale další kusy skládky zůstaly naprostou záhadou – v neposlední řadě totožnost jistého „CH“ uvedeného jako hlavní příjemce v zákaznických platbách do Monsieurovy sítě.

Ale pokud v novém nezákonném obchodu se zbraněmi existuje nějaká kultovní postava, pak by tento titul připadl jednoznačně Viktoru Butovi,¹⁵ muži, jemuž samotnému se podařilo nově definovat to, čemu říkáme „obchodník se smrtí“. But, narozený v roce 1967, je ostříleným veteránem nového obchodu se zbraněmi, na který přišel prakticky sám po rozpadu Sovětského svazu, kdy jako mladý demobilizovaný vojen-

ský pilot zahlédl novou, lukrativní příležitost v soukromém životě. Ještě v době, kdy zdaleka nedosáhl třicítky, začal But nakupovat zastaralá sovětská nákladní letadla – Iljušiny a Antonovy, hlučné, masivní a drsným podmínkám přizpůsobené stroje. A jak jeho flotila vzrostla na nějakých šedesát letadel zaregistrovaných pod různými tolerantními jurisdikcemi – Ukrajina, Libérie, Svazijsko, Středoafriická republika, Rovníková Guinea –, vybudoval But kolem ní téměř nádherně důmyslnou a složitou síť krycích společností, fiktivních firem a dceřiných společností.

Tyto složky poskytovaly krytí mimořádnému řetězci akcí. Butovy operace startovaly z druhořadých letišť, jako z belgického Ostende, bulharského Burgasu a jihoafrického Pietersburgu, a převážely náboje do minometů, útočné pušky, raketometry, protitankové a protiletectvé střely a miliony kusů střeliva povstaleckému hnutí UNITA v Angole. Dodával i pro RUF a rwandské milice Hutuů se základnami ve východním Kongu. Butovy Antonovy bývaly k spatření na letištích v takových místech, jako je Chartúm, hlavní město Súdánu, kde se do nich nakládaly „zelené bedny“¹⁶ – jak se označují kontejnery pro ruční zbraně – čerstvě vyložené z jiných letadel, aby pokračovaly na místa určení. Při zpátečních cestách pomáhal But přepravovat diamanty z oblastí občanských válek – neblaze proslulé „krvavé diamanty“. Z Afriky také přepravoval řadu neškodných nákladů včetně čerstvé zeleniny a mražených ryb, a dokonce převážel francouzské vojáky v Kongu a mírové dozorčí OSN do Východního Timoru. Jako letecký dopravce byl But ochoten ke všemu.

Buta na různých místech stíhal zákon, ale dařilo se mu zůstat na krok napřed. Zavíral a znovu otevíral svoje krycí společnosti, přeregistroval svoje letadla a přesouval svou osobní operační základnu ve stále nových kombinacích zemí. V roce 1993 startovala jeho letadla z Šardži ve Spojených arabských emirátech. Byla to vhodná základna pro zásobování obzvlášť choulostivého zákazníka – Tálibánu.¹⁷ Butovo první setkání s touto afghánskou milicí nebylo příjemné: letadlo, které propůjčil k dodávce izraelských zbraní z Albánie tehdejší afghánské vládě Burhánuddína Rabbáního, zachytil Tálibán a držel ho celý rok 1995–96. Při vyjednávání s Mullahem Omarem o uvolnění letadla a propuštění posádky But zjistil, že stojí za to zůstat v kontaktu; když Tálibán v roce 1998 převzal moc, dostal But na starost udržování afghánské vzdušné flotily a pomáhal provozovat několik letů týdně do Kandaháru, základny Tálibánu, ze své vlastní základny ve Spojených

arabských emirátech – příhodně jedné z mála zemí, které uznaly režim Tálibánu. Zbraně, které přepravoval – s odhadovaným ziskem 50 milionů dolarů – byly zčásti určeny pro al-Káidu.

Počátkem roku 2002 se Butova síť konečně dostala pod jistý tlak, díky stále intenzivnějšímu vyšetřování v různých zemích, ještě důraznějšímu po teroristických útocích z 11. září 2001. V únoru 2002 byl v Belgii zatčen Butův společník Sanjivan Ruprah, keňský Asijec, který ho zastupoval v mnoha afrických jednáních. Brzy nato vydali Belgičané zatykač na samotného Buta a podnítli celosvětové pátrání Interpolu. Jenže jak se ukázalo, Buta to nevyvedlo z klidu. V té době už nebyl v Emirátech, ale zpátky doma v Moskvě, kde ho úřady odmítly zadržet.¹⁸ Téhož dne, kdy ruská policie vyhlásila, že je nepravděpodobné, že by se zdržoval na ruském území, But improvizovaně vystoupil živě v jedné moskevské rozhlasové stanici, kde hovořil o své nevině. Od té doby ho vyslídilo několik západních novinářů, aby jim poskytl interview, pokaždé v Moskvě za romanticky dobrodružných opatření. Na každé obvinění odpovídá strohým popíráním. But, kterému říkají Bill Gates nebo Donald Trump moderního obchodu se zbraněmi, se nejraději označuje za prostého leteckého přepravce, prostě jen dalšího legálního obchodníka hledajícího obchodní příležitost.

Mazaný But až dosud prokazuje, že dokáže najít způsoby, jak přizpůsobit realitu popisu své vlastní osoby. V roce 2004 se jeho společnosti, spolu s dalšími podezřele těsně spjatými s jeho osobou, objevovaly na iráckých letištích v roli subdodavatelů a subsúdodavatelů americkým společnostem zásobujícím americké vojenské a okupační úřady.¹⁹ Obrovské dopravní potřeby irácké operace a to, že se opírala o soukromé dodavatele, poskytla Butovi příležitost profitovat z vojenského rozpočtu země, která ho zařadila na černou listinu. Šéf jedné z firem se vztahem k Butovi vyprávěl reportérovi *Los Angeles Times*, jak získal kartu na bezplatné čerpání pohonných hmot z amerických vojenských dodávek. Složitá doba vyžaduje složitá partnerství: „Když to chcete vidět černě, budete to vidět černě,“ řekl reportérům jeden důstojník. Je-li tomu tak, But možná nalezne další cestu, jak se dostat na výsluní.

PŘEKUPNÍKŮV SEN

Kombinováním úlohy zprostředkovatele a přepravce zaujal Viktor But výhodnou pozici, tu nejlepší k vydělávání peněz na trhu se zbraněmi, který od roku 1990 drasticky změnil svou tvář. Zdroje zbraní se decentralizovaly, dokonce rozptýlily. A totéž se stalo s poptávkou, neboť „zlotřilé státy“ a povstalecká hnutí destabilizovaly celé regiony, uvedly do pohybu lokální závody ve zbrojení a embarga, která nedělají nic pro to, aby tento obchod zastavila, pouze zvedají ceny a zisky. Zkrátka a dobře, je to sen každého překupníka.

Ne že by výroba zbraní²⁰ natolik vzrostla, alespoň ne v hrubém objemu. Mohutné rozpočty na obranu v období studené války se v devadesátých letech scvrkly a s nimi i zásadní dohody o stíhačkách, řízených střelách a tancích. A menší zbraně, přestože jsou dnes používány mnohem běžněji – při prosazování zákona, ostraze, zábavě či konfliktu – se nevyrobějí ve větším množství než před deseti lety. Podle nejlepších odhadů (což je velmi nepřesná věda) výroba ručních a lehkých zbraní – těch, které jsou určeny pro jednotlivce nebo obsluhu, od pušek a kulometů po granáty a ruční raketomety – se udržuje zhruba na 8 milionech kusů ročně. Sedm osmin z toho představují komerční střelné zbraně, z nichž se značná část vyrábí a prodává ve Spojených státech. Zbývající milion je vojenského charakteru; dále se každoročně vyrobí přinejmenším 10 miliard kusů munice vojenského kalibru.

Jenže úhrnné informace bývají často zavádějící; a tyto obzvlášť. Výroba zbraní může být stabilní, ale zdaleka ne stagnující. Ve skutečnosti se toto odvětví přeskupuje,²¹ přičemž dochází zároveň jak ke konsolidaci, tak k decentralizaci. V roce 2003 vytvořilo Rusko státní holdingovou společnost zvanou CAST, aby absorbovala všechny výrobce ručních zbraní. V roce 1998 se skandinávské společnosti vyrábějící municí spojily pod značkou Nammo AS. V roce 2002 se ze švýcarského podniku RUAG a německého Dynamit Nobel stala firma RUAG Ammotec. Tato novější jména doplňují seznam hlavních výrobců – Sturm Ruger, Remington, Smith & Wesson, Colt, Beretta, čínská Norinco a izraelská IMI. Avšak i když je možná méně velkých výrobců, existuje teď mnohem více malých výrobců než dřív.²² Oficiálně vyrábělo v roce 2004 ruční zbraně 1249 společností působících v devadesáti zemích.²³ K nejintenzivnějšímu nárůstu aktivity došlo ve východní Evropě a v Asii, ale tento trend je celosvětový.

Vysvětlením tohoto nárůstu jsou jednak technologie, jednak komerční hlediska. U výroby ručních zbraní se v posledních desetiletích změnila technika jen málo, je poměrně jednoduché uvést do provozu výrobní zařízení tam, kde je pracovní síla levnější, a převést sem potřebnou technologii. Obchodování s licencemi je rozšířené a padělání dokonce ještě víc a zúčastňuje se na něm řada průmyslových rozvojových zemí. Například turecká firma MKEK a Pákistánský zbrojní závod (POF) vyrábějí automatické pušky a samopaly pod licenci německé firmy Heckler & Koch. Mezi jiné vysoce ziskové výhody patří skutečnost, že tyto v licenci vyráběné zbraně mohou být prodávány do zemí, do nichž německé zákony zakazují přímý vývoz. Častý je i ilegální transfer technologií. V roce 2002 při jedné razii v São Paulu uzavřela policie technicky dobře vybavenou dílnu, která vyráběla asi padesát padělaných samopalů měsíčně. Povstalecké a zločinecké organizace často vyrábějí alespoň část svého nového arsenálu. A ačkoli pojem „řemeslná výroba“ vyvolává představu hrubé a nespolehlivé výzbroje, někdy vynalézavě smontované, patří takovýto obrázek stále více minulosti. Od nechvalně známého a hojně popisovaného tržiště se zbraněmi v Darra Adam Chejl²⁴ v severozápadním Pákistánu po překvapivější místa jako Ghana²⁵ dnes existuje 2500 malých a středních výrobců, kteří nabízejí dokonale funkční kopie moderních automatických zbraní nebo pistolí po šesti dolarech za kus.

Tím snad nejvýznamnějším faktorem při vystupňování nezákonných dodávek zbraní od konce studené války byla transformace bývalého sovětského bloku a její vliv na tamní výrobce zbraní. Prakticky každá země ve střední a východní Evropě²⁶ má průmysl výroby ručních zbraní s většinou firem založených ve vrcholných dnech vojenskoprůmyslového komplexu v době studené války, ale jiné, jako Česká zbrojovka a Sellier & Bellot v České republice, se chlubí prestižní předkomunistickou historií. Stejně jako v případě jiných odvětví vstoupily tyto společnosti do devadesátých let jako nadměrně velké, často neefektivní podniky čelící navíc drastickému snížení rozpočtů na obranu, k němuž došlo u jejich tradičních zákazníků. Jiné klasické problémy – vysoké stavy zaměstnanců, významné sociální závazky v městech působení společnosti a podobně – dále mařily vyhlídky na privatizaci nebo uzavření. Výsledkem bylo, že se tyto společnosti obrátily na exportní trhy, někdy s oficiální podporou vládní politiky a někdy z vlastní iniciativy. V roce 2001 pocházelo z této oblasti 8 procent jednoručních zbraní

a 20 procent pušek dovezených do Spojených států, z toho více než po 40 000 kusech střelných zbraní bylo z České republiky a Rumunska.²⁷ V témže roce se objevily první dovozy střelných zbraní do Spojených států z Polska, Srbska a Ukrajiny.²⁸ Jenže snaha o export rovněž znamená, že některé východoevropské firmy si nepřipouštějí větší starosti, když přijde na dodávky pochybnějším zákazníkům – zemím nebo hnutím, na něž se vztahují embarga, nebo komukoli, koho daný zprostředkovatel zastupuje.²⁹

Tytéž síly, které podněcují export z bývalého sovětského bloku, pomáhají živit cílý trh s použitým zbožím, s vyřazenou nebo přebytečnou výstrojí pozemních a vzdušných sil z komunistické éry, nyní roztroušenou po celé východní Evropě stejně jako mezi někdejšími satelitními státy Sovětského svazu. V roce 2002 vyšetřovatelé OSN doložili, že série šesti nákladních letů do Libérie,³⁰ která tehdy byla pod embargem, převezlo 210 tun jugoslávských armádních přebyteků, včetně 350 raketometů, 4500 automatických pušek, 6500 granátů a milionů kusů střeliva. Jugoslávská armáda prodala tuto výzbroj prostřednictvím bělehradské společnosti TEMEX a předávala si ji mezi sebou řada zprostředkovatelů, to všechno pod pláštíkem falešného certifikátu uvádějícího jako finálního zákazníka Nigérii.

K dalšímu významnému přívalu ručních zbraní z vládních arsenálů na trh došlo v Iráku. Odhaduje se, že po pádu režimu Saddáma Husajna se po Iráku a pravděpodobně i po sousedních zemích rozptýlilo sedm až osm milionů kusů ručních zbraní. Jsou mezi nimi i složité zbraně jako zlověstné MANPADy,³¹ „přenosné protiletectvé systémy“, což jsou zbraně vystřelující rakety, jež může odpalovat jedna či dvě osoby a které dokážou sestřelit nízko letící letadlo. Podle odhadu vlády USA zmizely ve zmatku, který následoval po americké invazi čtyři tisíce takových střel země-vzduch, jež se kdysi nacházely v arzenálu Saddáma Husajna.

Celosvětové šíření MANPADů začalo ještě před válkou v Iráku a bude pravděpodobně pokračovat ještě dlouho po ní. V roce 2002 byly dva MANPADy odpáleny na izraelské osobní letadlo startující z keňské Mombasy. K tragédii nedošlo, poněvadž piloti dokázali střelu zjistit a vyhnout se jí. Ministerstvo zahraničních věcí USA se domnívá, že přenosnými střelami bylo od sedmdesátých let zasaženo asi čtyřicet letadel. Zatímco podle odhadu spolehlivého přehledu *Small Arms Survey*³² bylo ve světovém inventáři v roce 2004 podchyceno 500 000 až

750 000 kusů těchto zbraní, 100 000 plně funkčních kusů této zbraně není zaregistrováno.

Uvedený přehled rovněž tvrdí, že se ví přinejmenším o třinácti nevládních skupinách, včetně několika teroristických organizací, které MANPADy vlastní, a o čtrnácti dalších skupinách se to proslýchá. Kromě toho zpráva tvrdí, že poptávka po tomto výrobku je tak vysoká, že ho teď dodává řada nových výrobců – a už nejde o ty obvykle podezřelé v oblasti výroby vysoce technicky vyspělých zbraní. MANPADy dnes prodávají společnosti v Egyptě, Severní Koreji, Pákistánu a Vietnamu. Spolu s rozsáhlými dodávkami na trhu s použitými zbraněmi nejsou pro solventního zákazníka překážky k získání ručních protiletectvých střel, ba vlastně ani dalších takových smrtonosných zbraní, zdaleka nepřekonatelné.

SUPERMARKET SE ZBRANĚMI

Trh s použitou výzbrojí samozřejmě pomáhá zprostředkovatelům k tomu, aby jejich operace probíhaly s nízkými náklady, jak dosvědčuje zahajovací investice Viktora Buta do odstavených letadel sovětských vzdušných sil. Tažné koně jako Antonov An-12 a Iljušin Il-76 se po celém světě dočkaly lukrativní druhé kariéry jak v ilegální, tak v legální přepravě. Personálu schopného řídit tato letadla či cvičit vojáky v používání použité výzbroje je rovněž nadbytek, a rozmístil se proto po celém světě. Rozmnožil řady „soukromých vojenských kontrahentů“, kdysi známých pod prostším názvem *žoldáci*. Jedním z rysů nových nezákonných dodávek zbraní je vlastně stírání hranic – mezi prodejci a bojovníky, zprostředkovateli a dodavateli, výrobcí a subdodavateli a někdy mezi společnostmi a státy.

Toto stírání sahá od výrobního a prodejního aparátu až po stranu zákazníka, kde vládní zaměstnanci, vojenské frakce, povstalecké skupiny, legální společnosti i zločinecké organizace mohou participovat na dodávkách zbraní, a to často propojeně. Když se Taylorův režim v Libérii, dodavatel pro RUF, která byla pod embargem, sám stal terčem embarga OSN, obrátil se na Burkinu Faso a Pobřeží slonoviny jako na zprostředkovatelsko-dodavatelské základny. Togo sloužilo řadu let jako tranzitní bod pro dodávky angolskému hnutí UNITA.³³ Ale nejčastěji jsou to zkorumpovaní jednotlivci nebo skupiny uvnitř vlád a nikoli stát jako ta-

kový, kdo propůjčuje svoje služby tomuto obchodu kvůli zisku a nikoli z politických důvodů. Jak jsme o tom mluvili v kapitole 2, peruánská síť vedená Vladimírem Montesinosem,³⁴ neblaze proslulým šéfem bezpečnosti tehdejšího prezidenta Alberta Fujimoriho, zorganizovala dodávku deseti tisíc kalašnikovů z Jordánska kolumbijským povstalcům z FARC. Nejběžnějším případem je obyčejný státní úředník, který je ochoten za malé všimné vydat osvědčení o konečném uživateli,³⁵ čímž vznikne falešné potvrzení o cíli dodávky zbraní. Tyto certifikáty s pečeti Nigérie, Středoafričké republiky, Čadu, Venezuely či celé řady jiných zemí – stále jde o jediný dokument obecně vyžadovaný k povolení prodeje zbraní – se na trhu objevují velmi často a podtrhují snadnost, s jakou nezákonné náklady cestují z místa na místo.

Je to systém symbioticky dobře adaptovaný na způsob, jakým se ve světě po studené válce vyvíjejí konflikty.³⁶ Decentralizované konflikty, někdy bez účasti státu, volají po decentralizovaných dodavatelích, někdy bez státní příslušnosti. Ve strnulém řádu před rokem 1989 podporovaly supervelmoci klientské státy s takovou základní účinností, aby odvrátily většinu válek mezi národy a, což je důležité, udržely pod pokličkou domácí odboj. Avšak od roku 1990 se stala pravidlem separatistická povstání a malé až střední regionální války. Vcelku lze říct, že v čele co do počtu a trvání stály africké války. Vezměme si konžský konflikt, který trval větší část dekády a zúčastnily se ho armády několika sousedních států i se svými mnoha povstalci a kriminálními živly; nebo dominový efekt občanských válek v Libérii, Sieře Leone a Pobřeží slonoviny. Ale Kolumbie, Bosna, Kosovo, Srí Lanka, Čechensko, Nepál a Afghánistán – spolu s méně známými, ale nikoli méně vyčerpávajícími válkami v místech jako Šalomounovy ostrovy – nám připomínají, že žádný kontinent nemá na moderní konflikt monopol.

Tyto konflikty se těžko podchycují, poněvadž nemají tendenci brát do hry státy, alespoň ne státy ve smyslu struktury a organizace. Místo toho se mezi válčící entity ve světě po roce 1990 zařadily kvasi státy jako Republika Srpska; separatistické armády jako Tamilští tygři a Kosovská osvobozenecská armáda; teritoriálně zakotvené milice jako Hizballáh; diverzifikované politické a zločinné operace jako u kolumbijské FARC; paravojenské tlupy, které operují s tichým souhlasem vlády; a samozřejmě teroristické sítě jako al-Káida. Mnohé jiné rozmanité typy se vymykají klasifikaci; Abu Sajaf na Filipínách, Armáda božeho odporu v severní Ugandě, Islámský džihád, Interahamwe (hutuské mi-

lice ve Rwandě), a tak dále. Když se zapojí vláda, může to být prostřednictvím jen jedné z jejích složek, mimo skutečnou kontrolu výkonné moci; nebo může jít o volné, pouze zprostředkované spojení, které nedosahuje statusu oficiálně pozeňnaných akcí. A k válkám často dochází ve „zhroutených státech“ – prázdných skořápkách, v nichž už instituce nefungují vůbec nebo slouží soukromým, často nezákonným zájmům.

Všechny tyto podmínky způsobují, že hlavní metoda určená k omezení prodeje do těchto konfliktů – embargo – je špatně uzpůsobená svému účelu a nadměru snadno se obchází. Z hlediska překupníka se zbraněmi prostě označují trh, kde jsou zákazníci roztroušení, jejich objednávky jsou typicky malé a vyžadují vyšší utajení a jsou málo důvěryhodní nebo nedůvěryhodní. Na druhé straně jsou tito zákazníci ochotní zaplatit něco navíc a mohou si to dovolit, poněvadž často kontrolují přírodní zdroje: coltan z Konga, využívaný v mobilních telefonech; „krvavé diamanty“ ze Sierry Leone nebo Angoly vyloučené z oficiálních obchodních kanálů; koncese na geologický průzkum; nebo marihuanu, kokain či heroin. A netradiční cílové stanice i nutnost narušit embargo, porušit zákon v zemi dodavatele nebo v tranzitní zemi, jakož i rozdávání úplatků a vedlejší platby v průběhu celého procesu, to všechno přispívá ke zvýšení ceny.

V roce 1977 ve svém šetření *Trh se zbraněmi* („The Arms Bazaar“) dospěl zesnulý britský novinář Anthony Sampson k závěru, že „obyčejný občan má pravdu, když si myslí, že obchod se zbraněmi, tak jako narkotika a otroctví, se od jiných druhů obchodu liší“.³⁷ Jenže ve skutečnosti dnešní nezákonný obchod se zbraněmi vypadá do značné míry jako přizpůsobení politickým podmínkám a obchodním možnostem globalizace. Když byla Sampsonova kniha vydána – s podtitulem *Od Libanonu k Lockheedu* – skládalo se srdce obchodu se zbraněmi z velkých, vládami posvěcených transakcí pevně vetkaných do geopolitiky a diplomacie. I dnes jsou takové dohody důležité, ale dynamický segment podnikání se zbraněmi – i když z hlediska objemu nikoli největší – je nadnárodní systém dodávek prostřednictvím sítí, které obývají Viktor But a A. K. Chán. V tomto ohledu trh, místo ritualizovaných komerčních setkání se svými formalitami, ceremoniály a zásadami chování, ustoupil čemusi, co se spíš podobá jakémusi supermarketu nebo snad dokonce internetovému tržišti, jakým je třeba eBay: připomíná supermarket, který nezná hranic a v němž lze obstarat prakticky všechno

prakticky pro každého, pokud je zákazník připraven zaplatit stanovenou cenu. Bohužel existují svědectví, že příliš mnoho zákazníků je ochotno tuto cenu zaplatit a má na to finanční prostředky.

POŘÍDTE SI VLASTNÍ STÁT

Nový trh se zbraněmi má ještě určitá centra, ale ne taková, jaká by většina lidí očekávala. Státy se nepouštějí do zločinné činnosti; zločinci přebírají, nebo dokonce vytvářejí státy. Možná jste například slyšeli o Podněsterské moldavské republice.³⁸ Je to dost bezvýznamné místo. Ale zbraně jsou pro Podněstří tím, čím je pro Švýcarsko čokoláda nebo pro Saúdskou Arábii ropa. Některé země vyvážejí ropu a zemní plyn, jiné bavlnu nebo počítače. Podněstří vyváží zbraně – ilegálně. Jaké druhy zbraní? Obrovská množství sovětských granátů a raket. Nově vyrobené kulomety, raketomety, protitankové střely RPG a další, vyráběné, jak se uvádí, „přinejmenším v šesti rozlehlých továrnách“. Miny. Protiletcké řízené střely. A Alazany – rakety, které podle Jobyho Warricka, reportéra listu *Washington Post*, jenž s touto zprávou vyrukoval, jsou opatřeny bojovými hlavicemi s radioaktivními náplněmi neboli „špinavými bombami“.

Nic z toho není legální, ale vládě Podněstří na tom v podstatě nezáleží. Neboť Podněstří vlastně žádná země není. Spíše je to oblast odtržená od Moldavska, která si vytvořila vlastní vládu, armádu a jiné dekorace suverenity, přestože ji neuznala ani jedna země. Brzy po rozpuštění Sovětského svazu se Podněstří odtrhlo od Moldavska, bývalé Moldavské sovětské socialistické republiky. Podněstří je maličké, ale shodou okolností obsahuje značnou část moldavské průmyslové základny. Poněvadž Moldavsko odštěpení neakceptuje, odmítá střežit hranice s odtrženou oblastí. Povolení, aby bez překážky projížděly záhadné náklady, je pro moldavské úředníky způsob, jak si vylepšit hubené platy ve státní službě. Náklady rovněž odcházejí letecky z Tiraspolu, hlavního města Podněstří, a po silnici i železnici do přístavu Oděsa v sousední Ukrajině.

Ještě jedna věc o Podněstří: není to typická odtržená oblast, jakou známe, s těžkými potížemi či lidovým osvobozeneckým hnutím. Je to jednou rodinou vlastněný a řízený zločinecký pašerácký podnik.

Značnou část podněsterského obchodu řídí společnost s názvem Sheriff. Její šéf Vladimir Smirnov má příznačně rovněž na starosti celní službu. Ještě příznačnější je, že je prezidentovým synem. V podněsterské politice jsou obchod a finance elegantně propojeny do jediného zločineckého podniku, který se zužuje, jak jeden moldavský učenec uvedl pro *Washington Post*, na „Otce a Syna a Sheriff“.

Podněstří je ztělesněním nezákonnosti, stát je zločinecký podnik a naopak. Jelikož ho nikdo neuznává, není jasné, jak s ním jednat. Moldavsko, k němuž oficiálně náleží, nemá ani kapacitu ani politickou vůli znovu dostat situaci pod kontrolu. Kromě toho je to izolované místo s polohou, kterou považujeme za vzdálené stojaté vody. Ale ani to není tak docela pravda. Ať už Podněstří je či není izolované, získalo si nezanedbatelný mezinárodní vliv. Jeho zbraně se šíří do okolních zemí – sada raket Alazan s radioaktivními hlavicemi zmizela, ale stopy vedou na Kavkaz – a stejně tak i jeho schopnost oslabovat sousední vlády vytvářením bohatých příležitostí pro korupci a zločin. Podněstří je ve skutečnosti globální hráč, neboť zbraně, jejichž stopy vedou k Podněstří, se objevily například v regionálních a občanských válkách po celé Africe. Nabízí zboží, které je žádáno; a ti, kdo hledají, ho nyní nacházejí.

OZBROJENÁ OBČANSKÁ SPOLEČNOST

Snadné nakupování zbraní je důvěrně známý pojem ve Spojených státech, kde se celá řada střelných zbraní prodává v obchodech Wal-Mart, stejně jako v tisícovkách jiných legálních odbytišť přispívajících k podporování kypícího zákonného i nezákonného obchodu s použitým zbožím. Spojené státy jsou výjimečné z hlediska své politické tradice tolerování, ba oslavování držby zbraní občany. Odhaduje se, že američtí občané vlastní 234 milionů střelných zbraní.³⁹ Doplníme-li k tomu policejní a armádní výzbroj, bude ve Spojených státech skoro tolik ručních zbraní jako obyvatel a více než jedna třetina celosvětové výzbroje. V důsledku toho se Spojené státy rovněž odlišují politickou mocí lobby vlastníků střelných zbraní a její vlajkové organizace, Národní asociace držitelů zbraní (NRA). Časté postoje NRA proti omezením vlastnění zbraní nebo regulaci obchodu s nimi nejsou v americkém veřejném životě ničím novým. Ale tyto postoje s sebou nesou těžší následky

v době, kdy trh se zbraněmi je stále svižnější, stále více odpovídá poptávce a je stále úspěšnější při obcházení existujících pravidel.

Přestože Spojené státy zůstávají zdaleka nejvyzbrojenějším národem, jiné země jim jdou v patách.⁴⁰ Velké množství zbraní s mnohem smrtonosnějším potenciálem si nachází cestu z rukou armády, jednotek určených k prosazování zákona a sportovců do rukou lidí od ostrahy, samozvaných strážců zákona, milicí, zločinců a obyčejných občanů. Televizní záběry ukazují rozšíření zbraní v místech jako Západní břeh, kde se z nich střílí při pohřbech politiků, nebo Irák, kde civilisté zdražili dopadení Saddáma Husajna oslavnou střelbou v ulicích. Ale jestliže druhou nejvyzbrojenější zemí na světě je další „ohnisko potíží“ Jemen, pak třetí místo náleží poklidnému Finsku, a Norsko, Německo a Francie nezůstávají nijak pozadu. Málo se rovněž hovoří o spektakulárním nárůstu zločinů spáchaných střelnou zbraní v Evropě. Šňůra tragických událostí táhnoucí se od Švédska po Itálii otřásla evropským předpokladem, že iracionální střelba nevyrovnaných jedinců ve školách, úřadech, restauracích a na veřejných prostranstvích je americkou specialitou. V Anglii, kde dokonce až do roku 2000 policie nenosila střelné zbraně, vzrostly zločiny spáchané střelnou zbraní v letech 2000–2003 o 34 procent.⁴¹ Rovněž se ukazuje, že zbraně zabavené evropskými úřady jsou stále větších kalibrů – méně revolverů a pušek a více automatických pistolí a samopalů.⁴² Například Němci nakupují skoro tolik střelných zbraní jako Američané. Evropští občané jsou mnohem více ozbrojeni, než se obecně přiznává. Patnáct zemí Evropské unie dohromady vyváží více ručních zbraní než Spojené státy; relevantní je však skutečnost, že významné procento těchto zbraní se prodává uvnitř Evropy.⁴³

Jinde je daň z tohoto vývoje věcí vyšší. Průzkum v hlavním městě Ugandy Kampale zjistil stoupající podíl smrtelných zranění způsobených ručními zbraněmi, a to z 11 procent v roce 1998 na 23 procent v roce 2001.⁴⁴ Jiná studie, na filipínském ostrově Mindanao, připisovala 85 procent náhodných úmrtí ručním zbraním a více než tři čtvrtiny úmrtí při zločinném násilí bylo způsobeno pistolemi, revolvéry a automatickými střelnými zbraněmi.⁴⁵ Přehledy v Latinské Americe v roce 1996 umístily zločin spáchaný střelnou zbraní na přední příčky seznamu sociálních a ekonomických problémů v této oblasti. Zpráva *Small Arms Survey* nazývá následky nezákonného obchodu se zbraněmi a použití těchto zbraní „odepřením rozvoje“⁴⁶; nejde jen o přímou škodu způso-

benou zraněním a ztrátou života, nýbrž i o ničení silnic a železnic, odklon investic, zavírání škol a klinik při hrozbách, odvádění dětí do armád a zločineckých band a spoustu dalších ztrát, které ždímají veřejné zdroje a sociální potenciál společnosti.

Neustálý průsak přebytečných, levných a použitých zbraní prostřednictvím pružného podnikatelského globálního dodavatelského řetězce bezprostředně vyčerpává kontrolní kapacitu států. A tam, kde pevná ruka státu povoluje sevření – což se děje na mnoha místech – zvedá se k zaplnění vzniklé mezery jakási ozbrojená občanská společnost tvořená povstaleckými skupinami, soukromými společnostmi, gangy a dokonce agenty na volné noze, z nichž všichni mají přístup ke zbraním a často nejsou odpovědní nikomu kromě sebe samých. Ozbrojená občanská společnost nefunguje na základě ideálů či náboženství, nýbrž na strachu a iluzi o ochraně vycházející z toho, že je po ruce zbraň. Tyto instinkty, obavy a iluze vytvářejí stoupající poptávku po zbraních, kterou zprostředkovatelé moci, zisku a chamtivosti ochotně živí a uspokojují.

Tradiční odvětví, které nejlépe symbolizuje vzestup ozbrojené občanské společnosti je soukromá ostraha, která zažívá boom historických rozměrů.⁴⁷ U celosvětového podnikání v oblasti bezpečnosti se odhaduje nárůst ze 100 miliard dolarů v roce 2001 na 400 miliard dolarů v roce 2010. V mnoha zemích vydávají podniky a jednotlivci na soukromou ostrahu víc, než kolik vlády vydávají na policii. Od Mexico City po Manilu a od São Paula po Moskvu zaplavili bezpečnostní strážci podnikatelské zóny a bohatší čtvrti. Někde je lze snadno rozpoznat podle typické barvy uniformy, ale jinde jsou méně organizovaní. Z obratu směrem k soukromým službám nejvíce těží velké mezinárodní firmy jako Wackenhut, Securicon a ADT, z nichž některé působí až ve stovek zemí.

Jenže bezpečnostní podnikání roste i na lokální úrovni, nemusí přitom překonávat mnoho překážek a je nad ním minimální dohled: například v Kamerunu napočítáme více než 180 soukromých bezpečnostních firem. A jakési závody ve zbrojení vedou ty, kdo nemají profesionální ochranu, aby se poohlíželi po méně zavedených a obskurnějších alternativách, čímž vytvářejí lukrativní prostor pro samozvané strážce pořádku. V roce 2001 zjistil průzkum v nigerijské Kaduně dvacet bezpečnostních firem, které poskytovaly služby 295 zákazníkům – třikrát většímu počtu zákazníků než v roce 1997. Ve stejnou dobu poskytovalo cosi s názvem „Skupiny strážců pořádku Nigérie (pobočka Kaduna)“ za poplatek ochranu 4300 domácností.⁴⁸

Soukromá bezpečnostní služba efektivně vyplňuje mezery nepokryté státem a zároveň ho pomáhá vytlačovat, přičemž vytváří šedou oblast příležitostí pro velké celosvětové korporace a zároveň pro neprověřené místní nezávislé podnikatele – a zároveň je sběrnou nádobou, do níž směřuje množství zbraní a v níž se rozlišení mezi „legálními“ a „nelegálními“ zbraněmi namnoze stírá. Nárůst soukromých bezpečnostních služeb, dnes jakýsi punc globalizace, odráží a posiluje šíření zbraní a podtrhuje nejen dynamiku trhu se zbraněmi, nýbrž i jeho těsnou souvislost se zhroutilím států a s nestabilitou těch, které se sice nezhroutily, ale pro něž je stále těžší vládnout.

Tyto statistiky však rovněž ukazují širší skutečnost: poptávka po zbraních všeho druhu je bezmezná a roste. A pokusy vlád omezit tuto poptávku nebo kontrolovat mezinárodní obchod se zbraněmi nejsou úspěšné. Žádná povstalecká skupina, zločinecká organizace či tlupa hrdlořezů nemá podle všeho nikde ve světě problém získat zbraň, které potřebuje.

PŘÍZRAKY A HRANICE

Nový trh se zbraněmi zanechává státy v situaci nekonečné hry na honěnou, v níž jsou méně a méně úspěšné. Na trhu určeném ani ne tak několika velkými dodavateli jako spíš konstelací malých výrobců a zprostředkovatelů⁴⁹ činí rozšíření prostředníků zapojených do některého aspektu tohoto obchodu – jen v Evropě jsou jich podle některých odhadů tisíce – z regulace obrovský problém a z úspěšných zákroků mimořádně vzácnou záležitostí. Získání licence a ohlašovací povinnost pro zprostředkovatele se liší od země k zemi.⁵⁰ Pravidla Evropské unie pro obchodování se zbraněmi schválená v roce 1998 zůstávají pro členské státy nezávazná. Čas od času země výrobce uvalí restrikce na vývoz zbraní do určitých cílových oblastí, ale rozmanitost dodávek a přízpůsobilost trhu je činí málo účinnými.

Zásadní dilema ovšem spočívá v tom, že státy jsou špatně vybaveny na to, aby skoncovaly s problémem, který se jim natolik vymkl z rukou, že je dokonce obtížné ho definovat a přijít se spolehlivými čísly o zbraních v oběhu, koupených či prodaných. Je to trvale kontroverzní otázka. Ve skutečnosti jsou státy v nevýhodě už svým postavením, které si vyžaduje komplikovanou koordinaci uvnitř země, a co hůř, také přes

hranice, už jen proto, aby se neztratila stopa pohybů a akcí značně samostatných obchodníků, kteří hranice neustále přecházejí. Hranice jsou pro dealery výhodné: při klasickém nezákonném obchodě se zbraněmi se kupující, prodávající, zprostředkovatel, bankéř a přepravce nacházejí v různých zemích. Před vypuknutím rwandské genocidy v roce 1994 dodal jistý francouzský zprostředkovatel do Rwandy polské a izraelské zbraně prostřednictvím jedné společnosti na ostrovech Turks a Caicos s ženevskou adresou, východoafrickým dopravním letounem a s pomocí afghánského prostředníka zastupujícího Rwandy ze své základny v Itálii. V roce 1997 jistý německý zprostředkovatel dodal bitevní vrtulníky z Kyrgyzstánu do Konga přes belgického prostředníka s jihoafrickým bankovním kontem.⁵¹

Zprostředkovatelé se stěhují z jedné jurisdikce do druhé v nekonečné hře na kočku a myš. Jejich oblíbené přepravní metody jsou založené na stejném principu, jímž je letadlo registrované pod nevhodnější vlajkou – stejně jako loď – pronajaté a opatřené posádkou nejrůznějších národností. Nákladní sedm set sedmička, která v roce 1999 přepravovala slovenské zbraně do Súdánu,⁵² (laskavě zapůjčená syrskou obchodní společností s čadským certifikátem o koncovém uživateli) nahradila sama o sobě celou flotilu kyperských aerolinií, která patřila jednomu švýcarskému podnikateli. Samotné letadlo bylo registrováno v Ghaně – což bylo jen posledním z mnoha jeho vtělení. Antonov 12, který se zřítil v roce 2000, když přepravoval zbraně do liberijské Monrovie, byl zaregistrován a téhož dne vyřazen z registrace v Moldavsku, „přízračný“ letoun bez oficiálního domova.⁵³ Najala ho fiktivní konzská společnost a dostal za úkol uskutečnit dva různé letové plány. Jistý britský podnikatel nabízel ze své kanceláře na předměstí Londýna legální přeregistrování letadla v časovém horizontu několika minut do přijatelně shovívavé země. Obchodní triky pokračují – všechny jsou založeny na zmatku vytvořeném rozptýlením součástí transakce po co největším množství jurisdikcí.

Snahy potlačit tento obchod připomínají litanie zklamání.⁵⁴ Embargo Rady bezpečnosti Organizace spojených národů bylo před rokem 1989 uvaleno pouze dvakrát (proti tehdejší Rhodesii a Jihoafrické republice), nyní se stalo běžným krokem, který byl od roku 1990 použit proti Haiti, Iráku, Libérii, Libyi, Rwandě a jejím sousedům, Sieře Leone, Somálsku, Jugoslávii (dvakrát) spolu s bosenskými Srby a proti hnutí UNITA v Angole – prvnímu nestátnímu aktéru, který byl takto sankcionován

v roce 1993. Přesto žádnému z těchto subjektů zbraně nechyběly; hlavním účinkem embarga byl prostý nárůst cen. V západní Africe regionální organizace ECOWAS⁵⁵ vydala v roce 1998 s hlasitými fanfárami předpokládaně závazné moratorium na ruční zbraně. Tento experiment, první svého druhu, byl v každém případě úplným fiaskem. Ruční zbraně se do regionu dodávaly, obíhaly v něm, a dokonce se na místě vyráběly s naprostým pohrdáním vůči vyhlášené politice.

Podobný osud potkal dlouho očekávanou (a okázale pojmenovanou) Konferenci Organizace spojených národů o nezákonném obchodu s ručními a lehkými střelnými zbraněmi ve všech jeho aspektech, která se konala v červenci 2001.⁵⁶ Jejím cílem bylo – jak to u takových velkolepých shromáždění bývá – stanovit alespoň minimální rámec a pravidla řešení situace, na jejichž přípravě strávily skupiny aktivistů a zainteresované vlády celé měsíce. Jenže místo toho byla konference osudně odsunuta na vedlejší kolej. Spojené státy kategoricky odmítly zmínky týkající se prodeje nestátním aktérům pod záminkou, že by šlo o porušení ústavy USA. Tehdejší státní podtajemník John Bolton, který se později za druhé Bushovy administrativy stal velvyslancem USA v OSN, oznámil, že Washington nepřijme dokument, který je v rozporu s „ústavním právem USA vlastnit a nosit zbraně“.⁵⁷ Prezident Národního sdružení držitelů střelných zbraní Wayne LaPierre konferenci obvinil, že klade „globální standard nad svobodu jednotlivých zemí“.⁵⁸ Organizace spojených národů musela vysvětlovat, že konference nemá žádnou kompetenci nad vnitřními zákony členských států – ale neúspěšně. Vzájemné obviňování beznadějně rozměnilo závěry konference a nakonec celou záležitost zmrazilo.⁵⁹

Avšak dokonce ani úspěšná konference by neznamenala více než dětský krůček, pokusnou dohodu mezi jednotlivými státy zabývat se nějakým způsobem problémem, který zřejmě bude vždy unikat jejich kontrole. V protikladu k tomu se zdá, že přízpůsobivost trhu je dokonalá a šíření zbraní nekontrolovaně pokračuje. Základní tržní signál – cena – naznačuje, že přeměna zbraní z citlivé speciality na běžnou komoditu už postoupila hodně daleko, pokud již nebyla završena. V roce 1986 byl v keňském venkovském městě Kolowa jeden kalašnikov k mání za patnáct krav. Nyní jich stačí pět.⁶⁰ Zdá se, že ozbrojená občanská společnost tu zůstane.

POZNÁMKY

KAPITOLA 1: VÁLKY, KTERÉ PROHRÁVÁME

- 1 Oliver August: „Clinton’s Mentor Was Mao, Chinese Readers Are Told“, *The Times Online (Londýn)*, 21. července 2004.
- 2 Sergio Dahbar: „Papel Literario: Gabo debería escribir una historia de piratas“, *El Nacional*, 23. října 2004.
- 3 Weerayut Chokchaimadon: „Set a Thief to Catch a Thief“, *Korea Herald*, 17. listopadu 2003.
- 4 Kathy Marks: „Cambodiann Police Close Dozens of Child-Sex Brothels“, *Independent (UK)*, 25. ledna 2003; Kathy Marks: „The Skin Trade: High Profile Investigations into Pedophilia Are Headline News“, *Independent (UK)*, 22. ledna 2001, s. 4–5.
- 5 Podle vlády USA mělo v roce 2004 specifické, komplexní a prosazované zákony proti nezákonnému obchodu sedmnáct zemí. Ministerstvo zahraničních věcí USA, Úřad pro monitorování a boj proti obchodu s lidmi: „Trafficking in Persons Report“, 14. června 2004. <http://www.gov/tip/rls/tiprpt/2004/33187.htm>

KAPITOLA 2: GLOBÁLNÍ PAŠERÁCI MĚNÍ NÁŠ SVĚT

- 1 „International Pricing and the Death of Distance“, *International Telecommunication Union, TELECOM*. <http://www.itu.int/telecomwt99/press-service/information-for-the-press/press-kit/backgrounders/backgrounders/telecoms-pricing-next.html#International>
- 2 David Feingold: „Think Again: Human Trafficking“, *Foreign Policy*, připravované vydání, 2005.
- 3 United Nations Office on Drugs and Crime: „2004 World Drug Report: Executive Summary“, 2004, s. 17.
- 4 United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, Small Arms. <http://ochaonline.un.org/webpage.asp?Page=528>. Též: Small arms responsible for 4 million deaths in intrastate and regional conflicts since 1990; 14 million refugees from conflicts where small arms/light weapons are used („The Extent and Dangers of the Illicit Small Arms and Light Weapons Trade“, U. S. State Department fact sheet, 19. července 2001).
- 5 Frances Williams: „WHO Launches Drive to Stamp Out Fake Drugs“, *Financial Times*, 12. listopadu 2003, s. 14.
- 6 Vystoupení Michela Camdessus, generálního ředitele Mezinárodního měnového fondu, na plenárním zasedání Operační skupiny finanční akce k praní peněz, Paříž, 10. února 1998.

- 7 Peter Reuter a Edwin M. Truman: *Chasing Dirty Money: The Fight against Money Laundering* (Washington, D. C.: Institute for International Economics, 2004), s. 13.
- 8 Moisés Naím: „Washington Consensus or Washington Confusion?“ *Foreign Policy*, jaro 2000, s. 87–103; Moisés Naím: „Washington Consensus: A Damaged Brand“, *Financial Times*, 28. října 2002, s. 15.
- 9 Robert Lawson a James Gwartney: „Economic Freedom Is in the Rise“, *Cato Institute Daily Commentary*, 19. července 2004. <http://www.cato.org/dailys/07-19-04-2.html>
- 10 Supachai Panitchpakdi, generální ředitel WTO: „The Doha Development Agenda: What’s at Stake for Business in the Developing World?“ *International Trade Forum*, č. 2, 2003, s. 4–5.
- 11 Thomas L. Friedman: *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1999), s. 83 a další.
- 12 Autorovo interview s prezidentem Césarem Gaviriou. Washington, 25. ledna 2005.
- 13 Gabriele Galati a Michael Melvin: „Why Has FX Trading Surged? Explaining the 2004 Triennial Survey“, *BIS Quarterly Review*, srpen 2004, s. 68; Tom Abate: „Banking’s Soldiers of Fortune: Foreign Exchange Traders on Front Line of Currency War“, *San Francisco Chronicle*, 7. prosince 2004.
- 14 „A Durable Idea“, *The Economist*, 14. února 2005, s. 71.
- 15 Odhad Beara Stearnse citovaný v Kongresu USA. Kongresový výbor pro finanční služby: *Financial Aspects of Internet Gaming: Good Gamble or Bad Bet?* Prohlášení republikánské poslankyně kongresu Sue Kellyové, 107. kongres., 1. zasedání, 12. července 2001.
- 16 Marc Kaufman: „Internet Drug Ring Broken“, *Washington Post*, 21. dubna 2005, s. A3.
- 17 Autorovo interview s Jamesem Moodym, bývalým vysokým agentem FBI, 6. ledna 2005, Reston, Virginie.
- 18 Robert Rotberg, ed.: *When States Fail: Causes and Consequences* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2004); Francis Fukuyama: *State-Building: Governance and World Order in the Twenty-first Century* (Ithaca, New York: Cornell University Press, 2004).
- 19 Ivan Cairo: „Eight Nabbed in Joint Suriname-Holland Anti-Drug and Money Laundering Operation“, *Caribbean Net News*, 4. března 2005.
- 20 „Tajikistan: Stemming the Heroine Tide“, IRINews.org. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. <http://www.irinnews.org/webspecials/opium/regTaj.asp>
- 21 John McMillan a Pablo Zoido: „How to Subvert Democracy: Montesinos in Peru“, *Journal of Economic Perspectives* 18, č. 4 (podzim 2004): s. 69–92; autorovo ninterview s Robertem Dañinem, bývalým předsedou vlády Peru, listopad 2004, Washington, D. C.
- 22 Autorovo interview s vysokým agentem UK MI6, Londýn, 20. ledna 2004.
- 23 „The Worldwide Threat 2004: Challenges in a Changing Global Context“, svědectví ředitele CIA George J. Teneta před zvláštním výborem Senátu pro výzvědnou službu, 24. února 2004, Washington, D. C.
- 24 „Las FARC ganaron \$783 millones por droga en el 2003“, *El Nuevo Herald (Miami)*, 8. března 2003, podle depeše agentury France-Press.
- 25 Douglas Farah: *Blood for Stones: The Secret Financial Network of Terror* (New York: Broadway Books, 2004), s. 47–62.
- 26 Phil Williams, ed.: *Russian Organized Crime: The New Threat* (Londýn: Frank Cass Publishers, 1997); Alena V. Ledeneva a Marina Kurkchiyan, ed.: *Economic Crime in Russia* (New York: Kluwer Law International, 2000); Chrystia Freeland: *Sale of the Century: Russia’s Wild Ride from Communism to Capitalism* (New York Times Books, 2000); David Satter: *Darkness at Dawn: The Rise of the Russian Criminal State* (New Haven: Yale University Press, 2004).

- 27 Autorovo interview s Maureen A. Baginskou, výkonnou zástupkyní ředitele Úřadu výzvědné služby, FBI, Washington, D. C., 17. listopadu 2004.
- 28 „Wal-Mart Pays \$11M to Settle Illegal Immigrant Janitors Case“, *USA Today* a Associated Press, 18. března 2003.

KAPITOLA 3: RUČNÍ ZBRANĚ A VOLNÉ JADERNÉ MATERIÁLY

- 1 „A Tale of Nuclear Proliferation: How a Pakistani Built His Network“, *New York Times*, 12. února 2004, s. A1; Stephen Fidler a Victoria Burnett: „The Nuclear Entrepreneur: Khan’s Network Shows Terrorists Have a Lot More Options Than We Thought“, *Financial Times*, 7. dubna 2004.
- 2 Anthony Burnett: „Revealed: How Pakistan Fuels Nuclear Arms Race“, *The Observer*, 18. ledna 2004, s. 24; „Sold“, *The Economist*, 7. února 2004.
- 3 Owen Bowcott, Ian Traynor, John Aglionby a Suzanne Goldenberg: „Briton Key Suspect in Nuclear Ring“, *The Guardian*, 12. února 2004, s. 1.
- 4 Raymond Bonner: „Salesman on Nuclear Circuit Blurry Corporate Shadow“, *New York Times*, 18. února 2004, s. A1.
- 5 Ian Traynor: „Pakistan’s Nuclear Hero Throws Open Pandora’s Box“, *The Guardian*, 31. ledna 2004, s. 16; William J. Broad a David E. Sanger: „Warhead Blueprints Link Libya Project to Pakistan Figure“, *New York Times*, 4. února 2004, s. A1; Stephen Fidler a Victoria Burnett: „Pakistan’s Rogue Nuclear Scientist: What Did Khan’s Government Know about His Deals?“ *Financial Times*, 6. dubna 2004, s. 17
- 6 Joby Warrick a Peter Slevin: „Libyan Arms Designs Traced Back to China“, *Washington Post*, 15. února 2004, s. A1.
- 7 Michael Hirsch a Sarah Shafer: „Black Market Nukes“, *Newsweek*, 23. února 2004.
- 8 David S. Cloud: „US Says Banned Technology Went to Pakistan and India“, *New York Times*, 9. dubna 2005.
- 9 Françoise Chipaux: „L’inquiétant Dr. Khan“, *Le Monde*, 20. února 2004; „Business in Timbuktu“, *The News International (Pakistan)*, 1. února 2004; Stephen Fidler a Victoria Burnett: „Animal Lover, Egotist, and National Hero“, *Financial Times*, 7. dubna 2004.
- 10 Člen komise, Washington, D. C., 24. ledna 2005.
- 11 Autorovo interview s Husainem Haqqanim, Washington, D. C., 16. září 2004.
- 12 Tato část čerpá ze studie Mezinárodního konsorcia investigativní žurnalistiky (ICIJ): *Making a Killing: The Business of War* (Washington, D. C.: Center for Public Integrity, 2003)
- 13 K Mininovi viz tamtéž, kapitola 10, s. 134–142.
- 14 K Monsieurovi viz tamtéž, kapitola 9, s. 124–133.
- 15 K Butovi viz tamtéž, kapitola 11, s. 143–156 (včetně nálepky „obchodník se smrtí“); Peter Landesman „Arms and the Man“, *New York Times Magazine*, 17. srpna 2003; PBS Frontline World, květen 2002, online na <http://www.pbs.org/frontlineworld/stories/sierraleone/bout.html>
- 16 Brian Johnson-Thomas: „Anatomy of a Shady Deal“, kapitola 1, v Lora Lumpe, ed.: *Running Guns: The Global Black Market in Small Arms* (Londýn: Zed Books, 2000), s. 21.
- 17 Zatčení Rupraha a spojení Buta s Tálibánem a al-Káidou: Douglas Farah: „Arrest Aids Pursuit of Weapons Network“, *Washington Post*, 26. února 2002, s. A1; „On the Trail of a Man behind Taliban’s Air Fleet“, *Los Angeles Times*, 19. května 2002, s. A1.
- 18 Stephen Smith: „On the Trail of the Elusive Victor Bout“, *Guardian Weekly*, 17. dubna 2002, původně publikováno jako „L’insaisissable Victor Bout“, *Le Monde*, 26. března

- 2002; „Russian Businessman Wanted by Belgians Turns up in Moscow Radio Studio“, Online zpráva monitoringu BBC z rádia Echo Moskvy, 28. února 2002.
- 19 Mark Huband, Andrew Parker a Mark Turner: „UK Snubs France over Arms Trafficker: Bid to Help Dealer Linked to Coalition Avoid Sanctions“, *Financial Times*, 17. května 2004, s. 1; Michael Scherer: „Dealing with the Merchant of Death“, *Mother Jones*, 20. září 2004; Stephen Braun, Judy Pasternak a T. Christian Miller: „Blacklisted Russian Tied To Iraq Deals“, *Los Angeles Times*, 14. prosince 2004, s. A1.
  - 20 Základním zdrojem o ručních a lehkých zbraních je ročenka *Small Arms Survey* (Ženeva: Graduate Institute of International Studies). Viz především *Small Arms Survey 2003: Development Denied*, kapitola 1, „Workshops and Factories: Products and Producers“, s. 8–56; *Small Arms Survey 2004: Rights at Risk*, kapitola 1, „Continuity and Change: Products and Producers“, s. 5–41.
  - 21 Přeskupení průmyslu ručních zbraní: *Small Arms Survey 2003*, s. 15.
  - 22 Počet a rozsah firem zapojených do výroby ručních zbraní: *Small Arms Survey 2003*, kapitola 1; Pete Abel: „Manufacturing Trends: Globalising the Source“, v Lumpe, *Running Guns*, s. 81–104; o Heckler & Koch, s. 89–96.
  - 23 *Small Arms Survey 2004*, s. 10.
  - 24 Raymond Bonner: „When It’s Business, the City Sticks To Its Guns“, *New York Times*, 11. dubna 2002.
  - 25 *Small Arms Survey 2003*, s. 29–32; Emmanuel Kwesi Aning a Nicholas Florquin: „Ghana’s Secret Arms Industry“, *Jane’s Intelligence Review*, prosinec 2004, s. 7.
  - 26 *Small Arms Survey 2003*, s. 39–49.
  - 27 *Small Arms Survey 2003*, s. 39.
  - 28 Lumpe: *Running Guns*, s. 131–132.
  - 29 *Small Arms Survey 2003*, s. 119.
  - 30 United Nations Security Council: *Report of the Panel of Experts Appointed Pursuant To Security Council Resolution 1395 (2002), Paragraph 4, in Relation to Liberia, S/2002/470*, 19. dubna 2002, s. 15–23; United Nations Security Council: *Report of the Panel of Experts Pursuant To Security Council Resolution 1408 (2002), Paragraph 26, Concerning Liberia, S/2002/1115*, 25. října 2002, s. 16–29; United Nations Security Council: *Report of the Panel of Experts Pursuant To Security Council Resolution 1408 (2002), Paragraph 16, Concerning Liberia, S/2002/498*, 24. dubna 2003, s. 19–33; United Nations Security Council: *Report of the Panel of Experts Pursuant To Security Council Resolution 1478 (2003), Paragraph 25, Concerning Liberia, S/2003/937*, 28. října 2003, s. 23–29.
  - 31 *Small Arms Survey 2004*, kapitola 3, „Big Issue, Big Problem? MANPADS“, s. 89.
  - 32 *Small Arms Survey 2004*, s. 83–89 (SAS cituje zprávy naznačující existenci 500 000 MANPADů, ale tvrdí, že jde pravděpodobně o nadhodnocení a že skutečný počet je 100 000); Dana Priest a Bradley Graham: „Missing Antiaircraft Missiles Alarm Aids“, *Washington Post*, 7. listopadu 2004, s. A24; U. S. Government Accounting Office: *Non-proliferation Further Improvements Needed to Counter Threats from Man-Portable Air Defense Systems*, květen 2004.
  - 33 United Nations Security Council: *Report of the Panel of Experts on Violations of Security Council Sanctions against UNITA, S/2003/937*, Robert R. Fowler, 10. března 2000.
  - 34 *El Espectador (Bogotá)*, 10. února 2002 via „Paper Reports Flourishing Arms-for-Drugs Trade with Colombian Rebels“, BBC Monitoring, BBC News Online.
  - 35 Organization for Security and Cooperation in Europe, Forum for Security Cooperation: *Standard Elements of End-User Certificates and Verification Procedures for SALW Exports, Decisions*, č. 5/04, 17. listopadu 2004.

- 36 Ann Hironaka: *Neverending Wars: The International Community, Weak States, and Perpetuation of Civil War*, Cambridge: Harvard University Press, 2005); Paul Collier a Anke Hoeffler: „Murder by Numbers: Socio-Economic Determinants of Homicide and Civil War“, *Centre for the Study of African Economies Series*, Ref: WPS/2004–10, Oxford University; Ian Bannon a Paul Collier, ed.: *Natural Resources and Violent Conflict* (Washington, D. C.: World Bank, 2003)
- 37 Anthony Sampson: *The Arms Bazaar: From Lebanon to Lockheed* (New York: Viking 1977), s. 340.
- 38 Joby Warrick: „Dirty Bomb Warheads Disappear“, *Washington Post*, 7. prosince 2003, s. A1; Joby Warrick: „Smugglers Enticed by Dirty Bomb Component“, *Washington Post*, 30. listopadu 2003, s. A1.
- 39 *Small Arms Survey 2003*, s. 61.
- 40 Seznam „nejvzbrojenějších“ zemí viz tamtéž, s. 64–65.
- 41 Statistika zločinů spáchaných se střelnou zbraní pro Anglii a Wales; údaje o střelných zbraních jiných než vzduchových. <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/hosb0104.pdf>
- 42 *Small Arms Survey 2003*, s. 71.
- 43 Mark Turner: „European Citizens ‘Heavily Armed,‘“, *Financial Times*, 9. července 2003, s. 11.
- 44 *Small Arms Survey 2003*, s. 134.
- 45 Tamtéž, s. 138.
- 46 „Odepření rozvoje“ a přímé a nepřímé důsledky viz tamtéž, kapitola 4, s. 125–168.
- 47 *Small Arms Survey 2001*; ref. in *Small Arms 2003*, s. 139 a pod čarou 30, s. 160; rovněž viz IBSSA (International Bodyguard and Security Services Association) – <http://www.ibssa.org>
- 48 *Small Arms Survey 2003*, s. 140 (Kamerun) a s. 139 (Kaduna)
- 49 Brian Wood a Johan Peleman: „Making the Deal and Moving the Goods: The Roles of Brokers and Shippers“, kapitola 6, v Lumpe: *Running Guns*, s. 129–154.
- 50 Různé předpisy u různých zemí: Emanuela-Chiara Gillard: „What’s Legal? What’s Illegal?“ kapitola 2, v Lumpe: *Running Guns*, s. 41–42.
- 51 Wood a Peleman: „Making the Deal“, s. 136–139; „Un Français est écroué pour trafic d’armes de guerre avec le Rwanda“, *Le Monde*, 2. února 1995.
- 52 Johnson-Thomas: „Anatomy of a Shady Deal“, s. 13–25.
- 53 United Nations Security Council: *Report of the Panel of Experts Appointed Pursuant To Security Council Resolution 1395 (2002), Paragraph 4, in Relation to Liberia*, S/2002/470, 19. dubna 2002.
- 54 Gillard: „What’s Legal?“, s. 33.
- 55 Sarah Meek: „Combating Arms Trafficking: Progress and Prospects“, kapitola 8, v Lumpe, *Running Guns*, s. 194–197.
- 56 United Nations: *Report of the United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*, A/CONF.192/15, New York, červenec 2001.
- 57 Colum Lynch: „U. S. Fights UN Accord to Control Small Arms Sales“, *Washington Post*, 10. července 2001, s. A1.
- 58 Jim Burns: „U. S. Fires First Shot at UN Anti-Gun Conference“, CNSNews.com, 10. července 2001; „U. S. Blocks Small Arms Control“, BBC News Online, 10. července 2001.
- 59 UN Department of Public Information: „Setting the Record Straight“, červenec 2001. www.un.org/depts/dda/cab/smallarms/facts.htm
- 60 Karl Vick: „Small Arms‘ Global Reach Uproots Tribal Traditions“, *Washington Post*, 8. července 2001, s. A1.

KAPITOLA 4: NENÍ NAD OBCHOD S DROGAMI

- 1 Autorovo interview s „Donem Alfonzem“, Nuevo Laredo, Mexiko, 10. září 2004.
- 2 „Drugs in Mexico: War without End“, *The Economist*, 4. března 2004.
- 3 Chris Kraul a Cecilia Sanchez: „Mexican Border Town Tries to Clean Up Its Image“, *Los Angeles Times*, 12. února 2005, s. A3; Chris Kraul: „Official Says Tijuana, Gulf Cartels Have United“, *Los Angeles Times*, 14. ledna 2005, s. A4.
- 4 Celkové odhady se různí podle toho, kolik zahrnují jednotlivých programů, a bývají předmětem politické interpretace. Vláda USA odhadla federální protidrogové výdaje pro rok 2004 na 12,1 miliardy dolarů; neoficiální odhady sahají až ke 20 miliardám dolarů. Kromě toho připočteme-li výdaje států a lokální výdaje, může celková částka vyrůst až o 100 procent, i když pravděpodobněji o něco méně. Viz například Office of National Drug Policy: *National Drug Control Strategy 2004, Fact Sheet*, s. 3. <http://www.whitehousedrugpolicy.gov/publications/policy/ndcs04/strategy-fs.pdf>; Gary E. Johnson: „Take It from a Businessman: The War on Drugs Is Just Money Down the Drain“, *MotherJones.com*, 10. července 2001; National Research Council, National Academy of Sciences: *Informing America's Policy on Illegal Drugs: What We Don't Know Keep Hurting Us* (Washington, D. C.: National Academy Press, 2001), s. 1.
- 5 Federal Bureau of Investigation: *Crime in America: FBI Uniform Crime Reports 2003* (Washington, D. C.: U. S. Government Printing Office, 2004), s. 270, tabulka 29.
- 6 Drug Enforcement Administration website: dea.gov, DEA pubs/states/washingtondc.html
- 7 „Washington, DC, Profile of Drug Indicators“, Office of National Drug Control Policy, Drug Policy Information Clearinghouse, na webové stránce ONDCP.
- 8 Autorovo interview se studenty soukromých středních škol z oblasti Washingtonu, leden–únor 2004.
- 9 Podle United Nations Office of Drugs and Crime: *2004 World Drug Report* (Videň: UNDCP, 2004), s. 206; 3600 tun opia bylo v roce 2003 podle Toma Shankera vyrobeno z 80 000 hektarů půdy v Afghánistánu: „Pentagon Sees Antidrug Efforts in Afghanistan“, *New York Times*, 25. března 2005, s. A1. V roce 2004 produkce vzrostla o 64 procent.
- 10 „Afghan Poppies Proliferate: As Drug Trade Widens, Labs and Corruption Flourish“, *Washington Post*, 10. července 2003, s. A1; „Karzai: Don't Spray Our Poppies“, *CBSNews.com*, 19. listopadu 2004 na <http://www.cbsnews.com/stories/2004/11/18/world/main656576.shtml>
- 11 Mark S. Steinitz: „The Terrorism and Drug Connection in Latin America's Andean Region“, *CSIS Policy Papers on the Americas*, sv. 13, studie 5; Angel Rabasa a Peter Chalk: *Colombian Labyrinth: The Synergy of Drugs and Insurgency and Its Implications for Regional Stability* (Santa Monica: RAND Project Air Force, 2001).
- 12 Joshua Davis: „The Mystery of the Coca Plant that Wouldn't Die“, *Wired*, listopad 2004; Andy Webb-Vidal: „It's Super-Coca! Modified Bush Boosts Narcotics Output“, *Financial Times*, 7. prosince 2004, s. 4.
- 13 Sarah Kershaw: „Violent New Front in Drug War Opens on the Canadian Border: Potent Marijuana at Center of Smuggling Chain“, *New York Times*, 5. března 2005, s. A1.
- 14 *Global Illicit Drug Trends*, United Nations Office on Drugs and Crime, na <http://www.unodc.org/en/global-illicit-drug-trends.html>
- 15 Kevin Fagan: „Southeast Asia Is Reeling from Combination of Meth, AIDS“, *San Francisco Chronicle*, 29. května 2003, s. A7.
- 16 „Drugs in Central Asia: Deadly Traffic“ *The Economist*, 29. března 2003, s. 38–39; viz

- těž Írán: Molly Moore: „Iran Fighting a Losing Drug War“, a Molly Moore: „Once Hidden, Drug Addiction in Changing Iran“, obojí ve *Washington Post*, 18. července 2001, s. A1 a A26.
- 17 „China-Burma: Heroin Is King at Border Crossing“, Inter Press Service, 26. března 2004; „Condom, Needle Distribution Highlights AIDS Issue in S. W. China“, *Kyodo News International*, 9. března 2004.
  - 18 Felix Umoru: „A Tough war“, *Financial Times*, 1. prosince 2002; Benjamin Adedeji: „Nigeria: Pains, Gains and Challenges of Certification“, *All Africa*, 29. března 2001; Frank A. Aukofer a Dave Daley: „Heroin Buys Here Help Bust Ring“, *Milwaukee Journal Sentinel*, 12. října 1996, s. 1.
  - 19 National Drug Intelligence Center, U. S. Department of Justice: *Heroin Distribution in Three Cities*, listopad 2000.
  - 20 Matthew Brzezinski: „Re-engineering the Drug Business“, *New York Times Magazine*, 23. června 2002.
  - 21 Colombia: Robin Kirk: *More Terrible than Death: Massacres, Drugs and America's War in Colombia*, (New York: Public Affairs, 2003).
  - 22 Jorge Luis Sierra Guzmán: „Mexico's Military in the War on Drugs“, *WOLA Drug War Monitor*, duben 2003.
  - 23 Suzanna Hayward: „Russian Mafia Helping Mexican Cartels Smuggle Drugs into U. S. Officials Say“, Knight Ridder News Service, 6. srpna 2003; Eric Rosenberg: „Colombia Effort Raises Fears of Another Vietnam“, *San Antonio Express-News*, 15. ledna 2001, s. 1A.
  - 24 Library of Congress Federal Research Division: „Organized Crime and Terrorist Activity in Mexico 1999–2002“, Washington, D. C., 2003, s. 8.
  - 25 „Drugs in Mexico: War without End“, *The Economist*, 4. března 2004.
  - 26 United Nations Office of Drugs and Crime (UNODC): *Global Illegal Drug Trends 2003*.
  - 27 Kris Axtman: „Rising Border Traffic, More Drugs“, *Christian Science Monitor*, 8. května 2001, s. 1; Stephen E. Flynn: „The Global Drug Trade versus the Nation-State: Why the Thugs Are Winning“, v Maryann Cusimano, ed.: *Beyond Sovereignty: Issues for a Global Agenda* (New York: St. Martin's Press, 2002), s. 44–66; Kal Raustiala: „Law, Liberalization, and International Narcotics Trafficking“, *New York University Journal of International Law and Politics* 32, č. 1 (podzim 1999): s. 89–145, především „Drugs and Liberalization“, s. 114–130.
  - 28 United Nations, International Narcotics Control Board: *Globalization and New Technologies: Challenges to Drug Law Enforcement in the Twenty-First Century*, 2001, E/NCB/2001/1; „High Technology Boosts Dutch Marijuana Trade“, *Financial Times*, 23. srpna 2001.
  - 29 Autorovo interview s Césarem Gavriou, prezidentem Kolumbie v letech 1990–1994; New York, březen 2005.
  - 30 Oriana Zill a Lowell Bergman: „The Black Peso Money Laundering System“, na webově stránce PBS Frontline: „Drug Wars“. <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/special/blackpeso.html>
  - 31 Jerry Seper: „Mexicans, Russian Mob New Partners in Crime“, *Washington Times*, 28. května 2001, s. A1.
  - 32 Jim Cusak: „IRA Unit in Bogotá as Part of Technology Exchange“, *Irish Times*, 15. srpna 2001, s. 7.
  - 33 Peter Reuter: „Supply-Side Drug Control“, *Milken Institute Review*, I. čtvrtletí 2001, s. B2.
  - 34 Mark Bowden: „Witness Plan Colombia“, *Prospect*, červenec 2001, s. 38–44; „Latin American Poppy Fields Undermine U. S. Drug Battle“, *New York Times*, 8. července

- 2003, s. A1; Ted Galen Carpenter: *Bad Neighbor Policy: Washington's Futile War on Drugs in Latin America* (New York: Palgrave, 2003); William M. LeoGrande a Kenneth Sharpe: „A Plan, But No Clear Objective“, *Washington Post*, 1. dubna 2001, s. B2.
- 35 Peter Reuter: „A Certifiable Drug Policy...“ *Washington Post*, 23. srpna 2000, s. A25.
- 36 Autorovo interview s bývalým úředníkem DEA. Miami, Florida, 5. března 2004.
- 37 Například viz: U. S. Customs and Border Protection press release: „CBP Inspectors Find Heroin in Teddy Bear“, CBP.gov, 12. září 2003; Kris Axtman: „Rising Border Traffic, More Drugs“, *Christian Science Monitor*, 8. května 2001, s. 1.
- 38 The White House, National Drug Control Strategy, únor 2005; „More Seek Treatment for Marijuana“, *New York Times*, 4. března 2005.
- 39 „Bolivian President Has Corrupt Congress, No Political Backing, but Nation's Respect“, Knight Ridder/Tribune News Service, 10. února 2004; Larry Rother: „Bolivian Leader's Ouster Seen as Warning on U.S. Drug Policy“, *New York Times*, 23. října 2003; „Throwing Down the Gauntlet; Turmoil in Bolivia“, *The Economist*, 12. března 2005, s. 61; „A President under Siege; Bolivia“, *The Economist*, 19. března 2005, s. 64.
- 40 Autorovo interview s Gonzalem Sánchezem de Lozadou, Washington, D. C., 20. července 2004.
- 41 James C. McKinley Jr.: „Drug Lord, Ruthless and Elusive, Reaches High in Mexico“, *New York Times*, 9. února 2005, s. A3.
- 42 John Hill: „Korean Diplomats Face Drugs Trafficking Charge“, *Jane's Intelligence Review*, leden 2005, s. 6; Jonathan Mann a Mike Chinoy: „Drugs and Nuclear Weapons in North Korea“, *Insight*, CNN, 29. září 2004. Též: U. S. Department of State, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: „2003 International Narcotics Control Strategy Report“, 1. března 2004.

KAPITOLA 5: PROČ VE 21. STOLETÍ KVETE OTROCTVÍ?

- 1 Greg Torode: „Hong Kong Probe into Death Ship: Survivors Held as U. S. Vows to Stem Flood“, *South China Morning Post*, 8. června 1993, s. 1; Sarah Jackson-Han: „Chinese Aliens Sparked Long-Term Immigration Crackdown“, Agence France-Presse, 7. června 1996.
- 2 Zai Liang a Wenzhen Ye: „From Fujian To New York: Understanding the New Chinese Immigration“, kapitola 7, v David Kyle a Rey Koslowski: *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2001); Ko-Lin Chin: „The Social Organization of Chinese Human Smuggling“, kapitola 8, v Kyle a Koslowski: *Global Human Smuggling*; Michael Maiello a Susan Kitchens: „Preying on Human Cargo“, *Forbes.com*, 7. června 2004.
- 3 Autorovo interview s Doris Meissnerovou, zmocněnkyní Imigračního a naturalizačního úřadu (Immigration and Naturalization Service), v letech 1993–2000; Washington, D. C., únor 2002, uveřejněno ve *Foreign Policy*, březen–duben 2003, s. 31.
- 4 „Le prince des trafiquants d'êtres humains enfin dans le box“, *Courrier International*, 6. listopadu 2003, s. 9; David Finkel: „Dreams Dashed on the Rocks“, *Washington Post*, 10. června 2001, s. A1.
- 5 David Kyle a Rey Koslowski, úvod v Kyle a Koslowski, ed.: *Global Human Smuggling*, s. 3–4; International Organization for Migration: „New IOM Figures on the Global Scale of Trafficking“, *Trafficking in Migrants Quarterly Bulletin*, č. 23, duben 2001, a online na www.iom.int; Frank Laczko: „Human Trafficking: The Need for Better Data“, Migra-

- tion Information Source, Migration Policy Institute, 1. listopadu 2002; Barbara Crossette: „UN Warns That Trafficking in Human Beings Is Growing“, *New York Times*, 25. června 2000; UN Population Fund, UN Information Service, United Nations: *State of the World's Cities, 2004/2005: Globalization and Urban Culture*. UN-HABITAT (Londýn, 2004). Též David Feingold: „Think Again: Human Trafficking“, *Foreign Policy*, připravované číslo, 2005.
- 6 Oscar Becerra: „Mexican People Smuggling Trade Worth Billions“, *Jane's Intelligence Review*, prosinec 2004, s. 30.
  - 7 „On the Move“, *The Economist*, 12. května 2001; Kirstin Downey Grimsley: „Global Migration Trends Reflect Economic Options“, *Washington Post*, 3. ledna 2002; „Immigration into Germany: More Needed, Fewer Wanted“, *The Economist*, 23. června 2001; „Knocking at the Rich Man's Door“, *Financial Times*, 25. května 2002; Alan Cowell: „Migrants Feel Chill in a Testy Europe“, *New York Times*, 28. dubna 2002, s. A14.
  - 8 „Humanity on the Move: The Myths and Realities of International Migration“, *Financial Times*, 30. července 2003, s. 11.
  - 9 O programu zahraničních dělníků: Max Blumenthal: „Immigration Conflagration“, *American Prospect*, duben 2004, s. 14.
  - 10 Kevin Bales: *Disposable People: New Slavery in the Global Economy* (Berkeley a Los Angeles: University of California Press, 1999).
  - 11 Christopher Sulavik: „Facing Down Traffickers: Europe Takes on Its Fastest-Growing Criminal Enterprise“, *Newsweek*, 25. srpna 2003; „Preying on Children“, *Newsweek*, 17. listopadu 2003; „Balkan Traffic in Women and Girls ,On Rise““, *Financial Times*, 18. prosince 2003; viz též „Trafficking of People in Kosovo“, Immigration and Nationality Directorate, UK Home Office, 25. června 2004.
  - 12 „Baby Trade“, *The Economist*, 7. února 2004; Nicholas Wood: „For Albanians It's Come To This: A Son for a TV“, *New York Times*, 13. listopadu 2003.
  - 13 Eric Jansson: „Report: Balkan Traffic in Women and Girls ,On the Rise““, *Financial Times*, 18. prosince 2003.
  - 14 „16 Indicted in Mexican Prostitution Ring“, United Press International, 23. dubna 1998.
  - 15 Amy O'Neill Richard: „International Trafficking in Women To the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime“, Center for the Study of Intelligence, listopad 1999.
  - 16 Peter Landesman: „The Girls Next Door“, *New York Times Magazine*, 25. ledna 2004; Wilson Ring: „Experts: VT Sex Slavery Fits U. S. Pattern“, Associated Press, 23. července 2004.
  - 17 Nina Bernstein: „Women Complain of Hellish Life at Upscale Spa“, *New York Times*, 9. dubna 2004, s. B1.
  - 18 Peter Kwong: „Impact of Chinese Human Smuggling on the American Labor Market“, kapitola 9 v Kyle a Koslowski, ed.: *Global Human Smuggling*.
  - 19 „Largest Corporation Immigrant Smuggling Ring Indicted by the INS“, NPR News/National Public Radio, 10. prosince 2001.
  - 20 Mathias Blume, dopis vydavateli, *The Economist*, 29. ledna 2005, s. 14.
  - 21 Robert Collier: „Stalemate in Talks on Saipan Workers“, *San Francisco Chronicle*, 20. ledna 1999, s. A1.
  - 22 Devesh Kapur a John McHale: „Migration's New Payoff“, *Foreign Policy*, listopad–prosinec 2003, s. 48–57; též, International Monetary Fund, *World Economic Outlook: Globalization and External Imbalances*, Washington, D. C., duben 2005, kapitola 2, „Workers, Remittances and Economic Development“.

- 23 Howard French: „A Village Grows Rich Off Its Main Export: Its Daughters“, *New York Times*, 3. ledna 2005, s. A4.
- 24 Somini Sengupta: „Oldest Profession Is Still One of the Oldest Lures for Young Nigerian Women“, *New York Times*, 5. listopadu 2004, s. A9.
- 25 Chin: „Social Organization“, s. 218.
- 26 Tamtáž, s. 217.
- 27 Frank Viviano: „New Mafias Go Global: High-Tech Trade in Humans, Drugs“, *San Francisco Chronicle*, 7. ledna 2001.
- 28 Allen Myerson: „4 Indicted on Immigrant Smuggling Scheme“, *New York Times*, 27. února 1998, s. A20.
- 29 Peter Andreas: „The Transformation of Migrant Smuggling across the U. S.-Mexican Border“, kapitola 4 v Kyle a Koslowski, ed.: *Global Human Smuggling*. (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2001).
- 30 Mary Jordan: „People Smuggling Now Big Business in Mexico“, *Washington Post*, 17. května 2001, s. A1.
- 31 Oscar Becerra: „Mexican People Smuggling Trade Worth Billions“, *Jane's Intelligence Review*, prosinec 2004, s. 31.
- 32 Michael Winchester: „The ‚Travel Agents‘: On the Trail of the Syndicates Smuggling Desperate Middle Easterners through Asia to Australia“, *Asiaweek*, 19. ledna 2001.
- 33 Autorovo interview s Doris Meissnerovou, zmocněnkyní Imigračního a naturalizačního úřadu USA v letech 1993–2000 (publikováno ve *Foreign Policy*, březen–duben 2003, s. 31).
- 34 Autorovo interview s Miguelem Angelem Carranzou, San Antonio, Texas, 19. listopadu 2004.
- 35 Melinda Liu: „All Papers in Order: Getting the Documents Needed to Be Smuggled Abroad Is Shockingly Easy“, *Newsweek*, 5. listopadu 2001; Hugh Williamson: „Smugglers See Afghans as Potential Prey“, *Financial Times*, 5. listopadu 2001, s. 8.
- 36 Peter Laufer: „My New Kentucky Home“, *Washington Monthly*, leden–únor 2005, s. 24.
- 37 *El País*, 28. ledna 2005, s. 10.
- 38 Chin: „Social Organization“, s. 225–229.
- 39 Autorovo interview s italským diplomatem, Atény, Řecko, 11. listopadu 2004.
- 40 Mary Jordan: „Smuggling People Is Now Big Business in Mexico“, *Washington Post*, 17. května 2001, s. A1; Sofia Wu: „Cross-Strait Human Smuggling Ring Busted“, *Central News Agency (Taiwan)*, 14. ledna 1999; Letta Tayler: „Crossing a Corridor of Death“, *Newsday*, 17. června 2002, s. A14.
- 41 Nick Madigan: „160 Migrants Seized at an Upscale Home“, *New York Times*, 13. února 2004.
- 42 Landesman: „The Girls Next Door“, dalším zdrojem je: Graham Johnson a Dominic Hipkins: „Sex Slaves for Sale at £ 3,000 Each“, *Sunday Mirror (UK)*, 28. prosince 2003.
- 43 United Nations: „International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families“, UN General Assembly Resolution 45/158, 18. prosince 1990.
- 44 United Nations: „Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime“, UN General Assembly Resolution 55/25, 15. listopadu 2000; United Nations: „Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime“, UN General Assembly Resolution 55/25, 15. listopadu 2000.

- 45 U. S. Department of State: *Trafficking in Persons Report*, výroční zpráva; Gary Haugen: „State’s Blind Eye on Sexual Slavery“, *Washington Post*, 16. ledna 2002.
- 46 „Smuggling of Humans into Europe Is Surging“, *Washington Post*, 28. května 2001.
- 47 U. S. Sentencing Commission: *Guidelines Manual* (listopad 2004). Viz: <http://www.ussc.gov/2004guid/tabconoy-1.htm>
- 48 Viz především Polaris Project na www.humantrafficking.com; Coalition Against Trafficking in Women na www.catwinternational.org.
- 49 Landesman: „The Girls Next Door“; Nicholas Kristof: „Cambodia, Where Sex Traffickers Are Kings“, *New York Times*, 15. ledna 2005, s. A15; Kristof: „Leaving the Brothel Behind“, *New York Times*, 19. ledna 2005, s. A19; Kristof: „Back to the Brothel“, *New York Times*, 22. ledna 2005, s. A11; Kristof: „After the Brothel“, *New York Times*, 26. ledna 2005, s. A17; Kristof: „Sex Slaves? Lock Up the Pimps“, *New York Times*, 29. ledna 2005, s. A19.
- 50 Oded Stark a J. Edward Taylor: „Migration Incentives, Migration Types: The Role of Relative Deprivation“, *Economic Journal* 101, vydání 408 (1991): s. 1163–1178.
- 51 „Arriego la vida de mi hijo porque vivir en Marruecos es como estar muerto“, *El País*, 11. února 2003, s. 43.

KAPITOLA 6: GLOBÁLNÍ OBCHOD S UKRADENÝMI NÁPADY

- 1 „Names and Faces“, *Washington Post*, 27. listopadu 2004, s. C3.
- 2 John Burton: „Software Pirates Circulate New Microsoft Operating System“, *Financial Times*, 12. prosince 2003, s. 9.
- 3 Richard McGregor: „GM Probes Chery ‚Piracy‘“, *Financial Times*, 12. listopadu 2003, s. 30.
- 4 Kalašnikov obviňuje vládu USA] John Ness: „Swords into Vodka“, *Newsweek International*, 22. listopadu 2004, s. 54; C. J. Chivers: „Who’s a Pirate: Russia Points Back at the U. S.“, *New York Times*, 26. července 2004, s. A1.
- 5 Julia Apostle a David Gruber: „City of Phonies“, na NYC24.com, vydání 4, 23. února 2001; Julian E. Barnes: „Fake Goods Are Flowing under the New Radar“, *New York Times*, 14. října 2001, s. C4.
- 6 „Imitating Property Is Theft“, *The Economist*, 15. května 2003; „The Impact and Scale of Counterfeiting“, Interpol, online na <http://www.interpol.com/Public/News/Factsheet51pr21.asp>
- 7 „Bootleg Billions: The Impact of Counterfeit Goods Trade on New York City“, New York State Office of the Comptroller, listopad 2004.
- 8 „Warning as Fake Goods Flood Market“, BBC News Online, 8. srpna 2003.
- 9 „Od roku 2000 vzrostlo množství zabaveného neautorizovaného zboží na našich státních hranicích o 100 procent. Během první poloviny roku 2004 nasadila CBP při zabavování rekordní tempo.“ U. S. Department of Commerce: „Results“, StopFakes.gov., online na <http://www.export.gov/stop-fakes-gov/results.aspx>
- 10 „Market Pirates Lose the Taste for Luxury“, *Financial Times*, 27.–28. července, 2002.
- 11 „Bags of Trouble“, *Far Eastern Economic Review*, 21. března 2002, s. 52–55.
- 12 Ted C. Fishman: „Manufakture“, *New York Times Magazine*, 9. ledna 2005; „People’s Republic of Cheats“, *Far Eastern Economic Review*, 21. června 2001.
- 13 „Imitating Property Is Theft“, *The Economist*, 15. května 2003.
- 14 Tope Akinwade: „Lethal ‚Cures‘ Plague Africa“, *World Press Review* 51, č. 2 (únor 2004).

- 15 Matt Steinglass: „Moctar and Moctar“, *Transition* 92 (2002), s. 38–55.
- 16 „Imitating Property Is Theft“, *The Economist*, 15. května 2003.
- 17 Peter Wayner: „Whose Intellectual Property Is It, Anyway? The Open Source War“, *New York Times*, 24. srpna 2000, s. G8.
- 18 Autorovo interview, New York, 14. března 2004.
- 19 „Economics Focus: Market for Ideas“, *The Economist*, 14. dubna 2001; Suzanne Scotchmer: *Innovation and Incentives* (Cambridge: MIT Press, 2005).
- 20 „Retail Raid“, *Newsday*, 5. června 2004, s. A8.
- 21 „Bags of Trouble“, *Far Eastern Economic Review*, 21. března 2002, s. 52–55; Jo Johnson, Fred Kapner a Richard McGregor: „Backstreet Bonanza for the Counterfeiters“, *Financial Times*, 4. prosince 2003, s. 16.
- 22 Robert Galbraith: „Luxury Groups Battle a Wave of Counterfeit Goods“, *International Herald Tribune*, 29. září 2001, s. 12; „The Impact and Scale of Counterfeiting“, Interpol, 25. května 2004.
- 23 Peter S. Goodman: „In China, a Growing Taste for Chic“, *Washington Post*, 12. července 2004, s. A1.
- 24 „Psst. Wanna Buy a Real Rolex?“ *The Economist*, 24. ledna 2004.
- 25 Autorovo interview s vedoucím pracovníkem švýcarské společnosti vyrábějící hodinky, Ženeva, Švýcarsko, září 2003.
- 26 „Heavy-Duty Forgers“, *Far Eastern Economic Review*, 23. března 2000, s. 44–67; Richard McGregor: „GM Probes Chery ‚Piracy‘“, *Financial Times*, 12. listopadu 2003, s. 30; José Reinoso: „Coches clonados a bajo precio“, *El País*, 29. března 2004; James Kynge: „Nissan may Sue Chinese Rival over Design“, *Financial Times*, 28. listopadu 2003, s. 21.
- 27 Frederik Balfour: „Fakes“, *Business Week* (evropské vydání), 7. února 2005, s. 54–64.
- 28 Tamtéž.
- 29 Murray Hiebert: „Fake-Parts Fear“, *Far Eastern Economic Review*, 4. března 2004, s. 40.
- 30 „Fakes Are Blotting the Horizon in Italy’s Valley of the Valves“, *Financial Times*, 20. března 2001; „Counterfeit Electrical Products Cause Damage To U. S. Markets“, *Today’s Facility Manager*, Online Exclusive, červen 2002, na <http://www.wireville.com/hots/hots0204.html#10>; „Knock-offs Threaten U. S. Firms’ Profitability“, *Indianapolis Star*, 24. května 2004; „Chinese Counterfeiting Takes Roots in U. S. Marine Industry“, *International Boat Industry Magazine*, 27. května 2004.
- 31 Fishman: „Manufaketur“.
- 32 International Federation of Phonographic Industries: „The Recording Industry Commercial Piracy report 2004“, červenec 2004.
- 33 Tim Burt: „Music Groups Tackle Russian Piracy“, *Financial Times*, 19. prosince 2003, s. 12.
- 34 „Piracy Slashes Music Sales“, *Financial Times*, 11. dubna 2003; Stan Bernstein: „Burned by CD Burners“, *Washington Post*, 24. září 2002, s. A21.
- 35 „Music’s Brighter Future“, *The Economist*, 28. října 2004; Scott Morrison: „Apparent Fall in Web Piracy Is Music To Record Company Ears“, *Financial Times*, 6. ledna 2004, s. 10; Ien Cheng a Richard Waters: „Piracy: Overkill Gives Way to Pragmatism“, *Financial Times*, 14. dubna 2004, s. 14; Michael Skapinker: „An Industry Fights for Its Future“, *Financial Times*, 12. října 2004.
- 36 International Federation of Phonographic Industries: „A Round-Up of Anti-Piracy Actions Worldwide“, leden 2004.
- 37 Bill Werde: „Defiant Downloads Rise from Underground“, *New York Times*, 25. února 2004, s. E3.
- 38 „Tipping Hollywood the Black Spot“, *The Economist*, 30. srpna 2003; „Film Industry

- Warns of Big Losses To Pirate Copying“, *Financial Times*, 4. února 2004, s. 63; Amanda Ripley: „Hollywood Robbery“, *Time*, 26. ledna 2004, s. 56; John Schwartz: „In Chasing Movie Pirates, Hollywood Treads Lightly“, *New York Times*, 25. prosince 2003, s. C1; Chris Buckley: „Helped by Technology, Piracy of DVDs Runs Rampant in China“, *New York Times*, 18. srpna 2003.
- 39 „Fast Track: Avenue of the Americas“, *Financial Times*, 25. ledna 2002, s. 13.
  - 40 Elizabeth Rosenthal: „Counterfeiters Turn Magic into Cash“, *New York Times*, 25. listopadu 2001, s. A1.
  - 41 „Piracy Losses More Than Double“, *New York Times*, 8. července 2004 (zahrnuje aktualizované údaje Business Software Alliance: „Výrobci softwaru přišli v roce 2003 vinou pirátského prodeje o 29 miliard dolarů, což je více než dvojnásobek ztrát z předchozího roku...“ „Asi 36 procent softwarových instalací ve světě pochází z pirátských kopií. Nejvyšší podíl mají Vietnam a Čína, kde pirátské verze dosahují 92 procent softwaru instalovaného v každé zemi. Následuje Ukrajina s 91 procenty; Indonésie s 88 procenty; a Zimbabwe s Ruskem po 87 procentech. Podle oblastí bylo v roce 2003 pirátsky aplikováno v počítačích 53 procent softwaru v asijsko-pacifické oblasti oproti 70 procentům ve východní Evropě, 63 procentům v Latinské Americe, 55 procentům na Blízkém východě 36 procentům v západní Evropě a 23 procentům v Severní Americe“).
  - 42 „Intelligence Slipped Discs“, *Far Eastern Economic Review*, 30. ledna 1997; „Phonies Galore“, *The Economist*, 8. listopadu 2001; „U. S. Targets Software Pirates“, *Washington Post*, 12. prosince 2001; „Asian Software Pirates Ahead of Microsoft“, *Financial Times*, 3. prosince 2003; John Burton: „Microsoft Plans Cheaper Software to Combat Piracy“, *Financial Times*, 30. června, 2004, s. 18.
  - 43 Trish Saywell a Joan McManus: „What’s in That Pill?“ *Far Eastern Economic Review*, 21. února 2002, s. 34–37; „Medicine Fighting Back“, tamtéž, s. 38–40.
  - 44 Peter S. Goodman: „China’s Killer Headache: Fake Pharmaceuticals“, *Washington Post*, 30. srpna 2002, s. A1.
  - 45 Frances Williams: „WHO Launches Drive to Stamp Out Fake Drugs“, *Financial Times*, 12. listopadu 2003, s. 14.
  - 46 „Five Companies, Seven People Charged with Making, Selling Fake Viagra“, Associated Press, 17. května 2002.
  - 47 Claire Innes: „Regulatory and Drug Companies Fight Rising Tide of Counterfeit Products“, *World Markets Research Center*, 15. února 2002.
  - 48 „Major Counterfeiting Ring Broken“, Los Angeles Police Department, tiskové prohlášení, 12. září 2003.
  - 49 William Glaberson: „6 Are Charged with Selling Millions of Counterfeit Marlboros“, *New York Times*, 13. února 2003, s. B3.
  - 50 „No More Business as Usual“, *Asiaweek*, 6. prosince 2000.
  - 51 „Sony Uncovers Piracy of PlayStation Game Consoles in Chinese Prison–Report“, *Financial Times*, 22. prosince 2004; Fishman: „Manufakture“.
  - 52 U. S. Congress. House. Subcommittee on Courts, the Internet, and Intellectual Property: *International Copyright Piracy: Links To Organized Crime and Terrorism*, výpověď Jacka Valentiho, 13. března 2003.
  - 53 Pedro Farre: „Mafias y Piratería Cultural“, *Foreign Policy /Edición Española*, prosinec 2004 – leden 2005, s. 63.
  - 54 „The Links between Intellectual Property Crime and Terrorist Financing“, výpověď Ronald K. Noble, generálního tajemníka Interpolu, před Výborem kongresu pro mezinárodní vztahy, 108th Congress, 16. července 2003; „Al-Qa’idah Trading in Fake Branded

- Goods“, BBC Monitoring Reports, 11. září 2002; „Militants Turn To Crime to Fund Terrorism“, Associated Press, 12. srpna 2004; Roslyn A. Mazer: „From T-Shirts To Terrorism“, *Washington Post*, 30. září 2001.
- 55 „A Primer on Patents, Trade marks, and Copyrights and Trade Secrets“, Olive and Olive, P. A., 2003, online na <http://www.oliveandolive.com/primer.htm>; „Twelve Arrested for the Manufacture and Distribution of Counterfeit Microsoft Software“, *Microsoft PressPass*, 14. února 2000, online na <http://www.microsoft.com/presspass/2001/Feb00/LosAngRaidsPR.asp>.
- 56 Jonathan C. Spierer: „Intellectual Property in China: Prospectus for New Market Entrants“, *Harvard Asia Quarterly*, léto 1999, online na <http://www.fas.harvard.edu/~asiactr/haq/199003/9903a010.htm>
- 57 American Malaysian Chamber of Commerce: „Position Papers: Review of Holograms–FMCG Products“, online na <http://www.amcham.com.my/action/position/position-hologramFMGCNov'04.htm>
- 58 „Patent Law: Going Global“, *The Economist*, 17. června 2000; Frances Williams: „Copyright Protection Reinforced“, *Financial Times*, 7. března 2002, s. 12; Paul Meller: „Europe Moves to Strengthen Piracy Laws“, *New York Times*, 10. března 2004, s. W3.
- 59 „China and Japan to Tackle Product Piracy“, *Financial Times*, 5. dubna 2002; „U. S. Imposes CD Piracy Sanctions on Ukraine“, *Financial Times*, 21. prosince 2001.
- 60 Stryker McGuire, Richard Ensberger Jr. a Tony Emerson: „Microsoft Cops“, *Newsweek*, 9. dubna 2001, s. 20.
- 61 „New Frontiers: Indian Companies Are Moving to Shed Their Copycat Image by Investing in Basic Research“, *Far Eastern Economic Review*, 20. července 2000.
- 62 „Beijing Group Prosecuted for Book Piracy“, *Financial Times*, 14. ledna 2005.

KAPITOLA 7: PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ

- 1 „Bankrolling bin Laden“, *Financial Times*, 29. listopadu 2001; „Trail of Terrorist Dollars That Spans the World“, *Financial Times*, 29. listopadu 2001.
- 2 Jim Hoagland: „Dry Up the Money Train“, *Washington Post*, 30. září 2001, s. B7.
- 3 „The Iceberg beneath the Charity“, *The Economist*, 15. března 2003.
- 4 BIS Reporting Banks: Summary of International Positions. <http://www.bis.org/publi/qcsv/anx1.csv>
- 5 Saleh M. Nsouli a Andrea Schaechter: „Challenges of the E-Banking Revolution“, *Finance & Development*, září 2002, s. 48.
- 6 Gabriele Galati a Michael Melvin: „Why Has FX Trading Surged? Explaining the 2004 Triennial Survey“, *BIS Quarterly Review*, prosinec 2004; Tom Abate: „Banking’s Soldiers of Fortune“, *San Francisco Chronicle*, 7. prosince 2004.
- 7 Finance Corporation: *Emerging Stock Markets Factbook* (Washington, D. C.: IFC, několik ročníků).
- 8 United Nations Conference on Trade and Development: *World Investment Report, 2004* (Ženeva: UNCTAD Press Unit, 22. září 2004).
- 9 „Fighting the Dirt“, *The Economist*, 23. června 2001; „IRS Says Offshore Tax Evasion Is Widespread“, *New York Times*, 26. března 2002; Nigel Morris-Cotterill: „Think Again: Money Laundering“, *Foreign Policy*, květen–červen 2001, s. 16–22; Peter Reuter a Edwin M. Truman: *Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering*, (Washington, D. C.: Institute for International Economics, 2004), s. 13. Pokud jde o vyšší od-

- hady praní peněz, viz Friedrich Schneider a Dominik Enste: „Shadow Economies: Size, Causes and Consequences“, *Journal of Economic Literature* 38, č. 1 (2000) s.77–114. Viz též Vito Tanzi: *Policies, Institutions and the Dark Side of Economics* (Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2000).
- 10 „Drug Money for Hezbollah?“ CBS News, 1. září 2002, online na <http://www.cbsnews.com/stories/2002/09/01/attack/main520457.shtml>
  - 11 John Mintz a Douglas Farah: Small Scams Probed for Terror Ties“, *Washington Post*, 12. srpna 2002, s. A1.
  - 12 „Militants Turn to Crime to Fund Terrorism“, Associated Press, 12. srpna 2004.
  - 13 David S. Hilzenrath: „\$ 200 000 000 Telecom Tycoon Used International Financial Labyrinth“, *Washington Post*, 18. dubna 2005, s. E1.
  - 14 Peter Reuter a Edwin M. Truman: *Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering* (Washington, D. C.: Institute for International Economics, 2004) s. 5.
  - 15 William Wechsler: „Follow the Money“, *Foreign Affairs* 80, č. 4, s. 40–57; „OECD Attacks Tax Havens over Law Changes“, *Financial Times*, 12. června 2001, s. 4; „U. S. Companies File in Bermuda to Slash Tax Bills“, *New York Times*, 18. února 2002.
  - 16 Jack Hitt: „The Billion-Dollar Shack“, *New York Times Magazine*, 10. prosince 2000.
  - 17 Nigel Morris-Cottrill: „Think Again: Money Laundering“.
  - 18 Wechsler: „Follow the Money“.
  - 19 Kerry Lynn Nankivell: „Troubled Waters“, *Foreign Policy*, listopad–prosinec 2004, s. 30–31.
  - 20 William W. Mendel: „Paraguay’s Ciudad del Este and the New Centers of Gravity“, *Military Review*, březén–duben 2002; Kevin Gray: „Paraguay Tri-Border Area Is Terror Haven“, Associated Press, 3. října 2004.
  - 21 Saleh M. Nsouli a Andrea Schaechter: „Challenges of the E-Banking Revolution“, *Finance & Development*, září 2002, s. 48–51.
  - 22 „Money-Laundering“, UNODC online document, květen 1998, na <http://www.unodc.org/adhoc/gass/ga/20special/featur/lauder.htm>
  - 23 „Through the Wringer“, *The Economist*, 14. dubna 2001; „U. S. Banks Admit to Shortfall in Monitoring“, *Financial Times*, 2. března 2001, s. 12.
  - 24 Celestine Bohlen: „Bank Inquiry’s Trail Leads To Top Levels of Power in Russia“, *New York Times*, 18. února 2000, s. A1; Thomas A. Fogarty: „Bank Chief Says Workers Used Poor Judgment“, *USA Today*, 23. září 1999, s. 7A.
  - 25 John Willman: „Trail of Terrorist Dollars That Spans the World“, *Financial Times*, 29. listopadu 2001, s. 7.
  - 26 Thomas Azzara: *Tax Havens of the World*, 7. vyd. (Nassau, Bahamy: New Providence Press, 1999). Jack Hitt „The Billion-Dollar Shack“. U. S. Department of State, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: „International Narcotics Control Strategy Report, 2005“, březén 2005.
  - 27 Nigel Morris-Cottrill: „Think Again: Money Laundering“; Financial Action Task Force on Money Laundering website, online na <http://www1.oecd.org/fatf>
  - 28 Ernesto U. Savona: „Obstacles in Company Law To Anti-Money Laundering International Cooperation in European Union Member States“, v Mark Pieth, ed.: *Financing Terrorism* (Londýn: Kluwer Academic Publishers, 2002).
  - 29 „London’s Dirty Secret“, *Financial Times*, 29. října 2004, s. 14.
  - 30 „Britain Goes after Abacha Billions“, BBC News online, 18. října 2001.
  - 31 Rod Smith: „Online Betting Growth Called Threat To Nevada“, *Las Vegas Review-Journal*, 24. ledna 2004, s. 1D; Peter Spiegel: „U. S. to Stop Net Becoming an Offshore Tax Haven“, *Financial Times*, 11. července 2000, s. 13.

- 32 Ronen Palan: *The Offshore World: Sovereign Markets, Virtual Places, and Nomad Millionaires* (Ithaca a Londýn: Cornell University Press, 2003). Viz též Vito Tanzi: *Policies, Institutions, and the Dark Side of Economics* (Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2000), a R. T. Naylor: *Wages of Crime: Black Markets, Illegal Finance, and the Underworld Economy* (Ithaca, New York: Cornell University Press, 2002 a 2004, revid. vyd.).
- 33 Patricia Hurtado: „Drugs and Money at the Crossroads“, *Newsday*, 23. června 1997, s. 3.
- 34 Douglas Frantz: „Ancient Secret System Moves Money Globally“, *New York Times*, 3. října 2001, s. B5.
- 35 United Nations General Assembly, Special Session on the World Drug Problem: „Money Laundering“, UN Department of Public Information (DPI/1982), květen 1998.
- 36 Judith Miller a Jeff Gerth: „Honey Trade Said to Provide Funds and Cover To bin Laden“, *New York Times*, 11. října 2001, s. A1.
- 37 Jonathan M. Winer a Triffin J. Roule: „The Finance of Illicit Resource Extraction“, fotokopie rukopisu s datem 13. ledna 2002; „Gold Shampoo Washed Money“, *Washington Post*, 9. ledna 2004, s. E3; „Infighting Slows Hunt for Hidden al-Qaeda Assets: Funds Put in Untraceable Commodities“, *Washington Post*, 18. června 2002.
- 38 Douglas Farah: *Blood from Stones: The Secret Financial Network of Terror* (New York: Broadway Books, 2004).
- 39 Basel Committee on Banking Supervision: „International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards“, červenec 1998.
- 40 Andrew Parker: „Professions Join Hunt for Dirty Cash“, *Financial Times*, 1. března 2004, s. 11.
- 41 Wechsler: „Follow the Money“; „Panama Helps Russia Beat Money Laundering“, *Financial Times*, 9. srpna 2001; „Tax Haven Tightens Up Its Financial Regulations“, *Financial Times* special section, 16. července 2001; Canute James: „Offshore Financial Centers Hit at OECD“, *Financial Times*, 21. ledna 2001, s. 5; „Doubts over Israeli ‚Dirty Money‘ Unit“, *Financial Times*, 16. listopadu 2001; „Tough Test in Battle to Beat Tax Evasion“, *Financial Times*, 20. února 2001; „Fighting the Dirt“, *The Economist*, 1. června 2001; Michael Peel: „Bahamas Agree To Tax Haven Demands“, *Financial Times*, 19. března 2002, s. 6.
- 42 Jonathan M. Winer a Triffin J. Roule: Fighting Terrorist Finance“, *Survival: The IISS Quarterly* 44, č. 3 (podzim 2002): s. 87–104; Jonathan M. Winer: „Globalization, Terrorist Finance, and Global Conflict: Time for a White List?“ v Pieth, ed.: *Financing Terrorism*, s. 5–40; „Terrorists Are Now Targets in Money-Laundering Fight“, *Washington Post*, 25. července 2002, s. E3; „The Dirty Money That Is Hardest to Clean Up“, *Financial Times*, 20. listopadu 2001; „G-7 Countries to Seek Stiffer Controls on Financial Centers“, *Financial Times*, 13. prosince 2001; „Banking on Secrecy“, *Time*, 22. října 2001; „Money Laundering Targeted in Europe“, *Washington Post*, 2. října 2001, s. A12; „The Needle in the Haystack“, *The Economist*, 14. prosince 2002; Claes Norgren a Jaime Caruana: „Wipe Out the Treasuries of Terror“, *Financial Times*, 7. dubna 2004; „Loopholes Undermine Crackdown on Terror Financing“, *Financial Times*, 14. listopadu 2003.
- 43 United States Treasury Department: *National Money Laundering Strategy*, červenec 2002, s. 3, online na <http://www.treas.gov/offices/enforcement/publications/m12002.pdf>
- 44 „Task Force to Discuss Financial Crackdown“, *Financial Times*, 23. října 2001, s. 4.
- 45 Arthur Docters van Leeuwen: „Secrets That Block the War on Terror Financing“, *Financial Times*, 7. října 2004.
- 46 Autorovo interview s Rudolfem Hommesem, bývalým ministrem financí Kolumbie; Bogotá, listopad 2004.

- 47 Autorovo interview s Caiem Koch-Wieserem, státním tajemníkem Federálního ministerstva financí Německa; Davos, Švýcarsko, leden 2005.
- 48 Autorovo interview se soukromým bankéřem; Curych, Švýcarsko, leden 2005.

KAPITOLA 8: CO MAJÍ SPOLEČNÉHO ORANGUTANI, LIDSKÉ LEDVINY, ODPAD A VAN GOGH?

- 1 Martina Keller: „Operation Niere“, *Die Zeit*, 11. listopadu 2002.
- 2 Nancy Scheper-Hughes: „The Global Traffic in Human Organs“, *Current Anthropology* 41, č. 2 (duben 2000); Scheper-Hughes: „The New Cannibalism“, *New Internationalist*, č. 300 (duben 1998).
- 3 Abraham McLaughlin, Ilene R. Prusher a Andrew Downie: „What Is a Kidney Worth?“ *Christian Science Monitor*, 9. června 2004; „The Rise and Fall of the South African Organ-Trafficking Ring“, tamtéž; Larry Rohter: „Tracking the Sale of a Kidney on a Path of Poverty and Hope“, *New York Times*, 22. května 2004; „Poor Sell Organs To Trans-Atlantic Trafficking Ring“, IPS (Inter Press Service), 23. února 2004.
- 4 Nancy Scheper-Hughes: „Prime Numbers: Organs without Borders“, *Foreign Policy*, leden–únor 2005, s. 26–27.
- 5 McLaughlin, Prisher a Downie: „What Is a Kidney Worth?“
- 6 Massoud Ansari: „Life on the Line“, Newline (Pakistan) online, květen 2003, online na <http://www.newlinecom.pk/NewsMay2003/nesbeat4may.htm>; Scheper-Hughes: „Global Traffic in Human Organs“.
- 7 Scheper-Hughes: „Global Traffic in Human Organs“.
- 8 „Azerbaijan Probes Child-Organ Traffickers“, BBC News online, 23. února 2004.
- 9 „Karzai Seeks Death for Afghan Organ Traffickers“, *Financial Times*, 4. července 2004.
- 10 Scheper-Hughes: „The New Cannibalism“; „Evil Trade in Organs“, *Sunday Times*, 19. června 1999.
- 11 Dena Kram: „Illegal Human Organ Trade from Executed Prisoners in China“, *Trade and Environment Case Studies*, (American University) 11, č. 2 (červen 2001); Craig S. Smith: „On Death Row, China’s Source of Transplants“, *New York Times*, 17. října 2001, s. A1.
- 12 Luc-Roger Mbala Bamba: „Vaste trafic d’organes humains et d’armes dans l’Est de la République démocratique du Congo“, *L’Observateur (Kinshasa)*, podle reprodukce online na <http://www.nkolo-mboka.com/genocide-56.html>
- 13 „Du meurtre d’une nonne au trafic d’organes“, *Info Moçambique*, 3. března 2004, podle reprodukce online na <http://www.amigos-de-mocambique.org/info/article.php3?id=aricle=43>
- 14 „Q & A: The Kidney Is Not a Spare Part“; a „Q & A: It Should Be Made Legal“ *Christian Science Monitor*, 9. června 2004.
- 15 Convention on International Trade and Endangered Species, online na <http://www.cites.org>
- 16 Mary Jordan a Kevin Sullivan: „Riches Uprooted from Mexican Desert“, *Washington Post*, 13. února 2003, s. A18.
- 17 Abby Goodnough: „Forget the Gators: Exotic Pets Run Wild in Florida“, *New York Times*, 29. února 2004, s. A1.
- 18 Marcal Joanilho: „Ivory Sellers Back in Business“, *South China Morning Post*, 11. listopadu 2002, s. 4.
- 19 Tom Milliken: „Urgent Need for ASEA to Improve Elephant Ivory Trade Monitoring Per-

- formance“, TRAFFIC.org, 9. března 2005, online na <http://www.traffic.org/news/elephant-ivory.html>
- 20 Carolyn Jung „Saving Sturgeons: Value of Eggs Make Fading Fish a Target of Criminal World“, *San Jose Mercury News*, 3. února 2004, s. 1.
  - 21 James McGregor: „International Trade in Crocodilian Skins“, TRAFFIC report, prosinec 2002.
  - 22 „Tiger Smuggling ‚Out of Control‘“, BBC News online, 6. října 2004.
  - 23 „Thailand Seizes 600 Pangolins“, Xinhua News Agency, 29. září 2004.
  - 24 Ellen Nakashima: „Thais Fight Animal Smuggling“, *Washington Post*, 11. prosince 2003.
  - 25 Jay Cheshes: „Cold Blooded Smuggling“, *New Times Broward–Palm Beach*, 4. února 1999; též James Reynolds: „Organised Crimes Cashes in on Wildlife“, *The Scotsman*, 17. června 2002.
  - 26 „Seizures and Prosecutions“, *TRAFFIC Bulletin*, 18, č. 2 (duben 2000).
  - 27 Antony Barnett a Andrew Wasley: „Revealed: UK Zoos Caught in Rare Wildlife Trade with Dealer“, *The Observer*, 28. března 2004.
  - 28 „Gorillas in the Midst: Trade in Endangered Species“, *The Economist*, 6. listopadu 2004, s. 82.
  - 29 Marc Kaufman: „U. S. Is Major Market for Illegal Ivory“, *Washington Post*, 24. září 2004, s. A4.
  - 30 „Australian Film on Indonesian Illegal Logging Causes Outrage“, Environmental Investigation Agency (EIA), 31. července 2002; „Police Fail to Prosecute Timber Barons and Plan Auction of Stolen Timber“, EIA, 13. května 2004.
  - 31 Roni Rabin: „When Animal Germs Infect Humans“, *Newsday*, 24. června 2003, s. A34.
  - 32 Steven Hayward: „NIMBYism and the Garbage Barge from Hell“, *Capital Ideas* 7, č. 29 (25. července 2002); Shirley Perlman: „Barging into a Trashy Sea“, *Newsday*, datum neznámé, online na <http://www.newsday.com/community/guide/lihistory/ny-history-hs9garb,0,6996774.story?coll=ny-lihistory-navigation>
  - 33 FBI Environmental Crime, <http://www.fbi.gov/hq/cid/fc/gfu/ec/ec.htm>; UK Environment Agency, <http://www.environment-agency.gov.uk/>; Australia Crime Prevention Division, <http://www.lawlink.nsw.gov.au/cpd.nsf/pages/module-8>
  - 34 „Japan Found Dumping Toxic Electronic Waste in New Dumping Zone in China“, Basel Action Network, 21. dubna 2004; John Vidal: „Poisonous Detritus of the Electronic Revolution“, *The Guardian*, 21. září 2004.
  - 35 Jorge Pi a: „Eco-Mafia‘ Dumps Radioactive Waste on Poor Countries“, Inter Press Service, 7. května 2001.
  - 36 Prasanna Srinivasan: „Let the Trade in Waste Continue“, *Wall Street Journal*, 16. prosince 2002.
  - 37 TED Case Studies: Toxic Dumping by Formosa Plastics Group in Cambodia (CAM-WASTE)–Abbi Tatton, prosinec 1999. <http://www.american.edu/TED/camwaste.htm>
  - 38 „High-Tech Toxic Trash from USA Found to Be Flooding Asia“, Basel Action Network, 25. února 2002.
  - 39 Secretariat of the Basel Convention, United Nations Environment Programme, <http://www.basel.int>
  - 40 Citováno ve Vidal: Poisonous Detritus...“
  - 41 Piña: „Eco-Mafia“: „Online Extra: ‚We Need International Cooperation‘“, *Business Week* online, 27. ledna 2003.
  - 42 <http://www.unep.org/ozone/Treaties-and-Ratification/2B-montreal-protocol.asp>
  - 43 „Lost in Transit: Global CFC Smuggling Trends and the Need for a Faster Phase-Out“,

- zpráva Environmental Investigation Agency, listopad 2003; „Curbing Illegal Trade at the Source: The Need for Cuts in the Production of CFCs“, brífink Environmental Investigation Agency, listopad 2004; prezentace Halvarta Koeppena pro United Nations Environment Programme (UNEP), DTIE Working Group on Crimes Related to Environmental Pollution, Lyon, 11.–12. prosince 2001.
- 44 EIA: zpráva „Lost in Transit“.
- 45 EIA: zpráva „Curbing Illegal Trade at the Source“.
- 46 „Whistle Blown on Illegal CFC Trade“, BBC News Online, 31. ledna 2004.
- 47 Walter Gibbs a Carol Vogel: „Munch’s ‚Scream‘ Is Stolen from a Crowded Museum in Oslo“, *New York Times*, 23. srpna 2004, s. A6.
- 48 Alexandra Olson: „Stolen Matisse Shocks Venezuela Museum“, Associated Press, 1. února 2003.
- 49 Anna J. Kisluk: „Stolen Art and the Art Loss Register“, Art Crime: Protecting Art, Protecting Artists and Protecting Consumers Conference, Sydney, 2.–3. prosince 1999.
- 50 Edward Dolnick: „Stealing Beauty“, *New York Times*, 24. srpna 2004, s. A17.
- 51 Steve Vol: „Art of the Deal“, *Philadelphia Weekly*, 1. září 2004; Marc Spiegler: „The Crimes They Are A-Changing“, *Slate*, 26. srpna 2004, online na <http://slate.msn.com/id/2105632/>; Bruce Ford: „The Good, The Bad, and the Ugly“, *Australian Art Review*, únor 2003.
- 52 Martha Lufkin: „How Drug Dealers Use Paintings to Launder Money“, *Art Newspaper.com*, 8. dubna 2003. Též Larry Lebowitz: „Arrest Made in Convoluted Case of Art, Drugs, Money“, *Miami Herald*, 8. ledna 2003, online na <http://www.aberdeennews.com/mld/aberdeennews/news/nation/4899604.htm>
- 53 Edek Osser: „London and Paris Markets Flooded with Looted Iranian Antiquities“, *Art Newspaper.com*, 8. ledna 2004.
- 54 „Spirited Away“, *Time Asia*, 20. října 2003; „Big Business: Asia’s Stolen Art Trade Is Carried Out on an Almost Industrial Scale“, tamtéž; „Art Gangs ‚Looted Iraqi Museums‘“, BBC News Online, 17. května 2003; „Ancient Art Traffickers Rob History for Millions“, *Christian Science Monitor*, 7. října 1999.
- 55 „For That Stolen Vermeer, Follow the Art Squad“, *Unesco Courier*, duben 2001, s. 30; Linda Hales: „Art-Theft Cops and the Loot of All Evil“, *Washington Post*, 10. srpna 2003, s. N1.
- 56 Catherine Elton: „Ancient Art Traffickers Rob History for Millions“, *Christian Science Monitor*, 7. října 1999.
- 57 „The Art of Crime“, *Sunday Times (South Africa)*, 19. října 2003; „Le pourfendeur de l’élite plus caustique que jamais“, *Artcult*, červen 2002.

KAPITOLA 9: CO PODNIKAJÍ VLÁDY?

- 1 Jason Peckenpaugh: „Under One Roof“, *Government Executive*, 1. května 2003 na GovExec.com.; viz <http://www.govexec.com/features/0503/Hs3.htm>
- 2 Michael Crowley: „Playing Defense“, *New Republic*, 15. března 2004; Jason Peckenpaugh: „Under One Roof“, a Jason Peckenpaugh: „The Ties that Bind“, *Government Executive*, 15. listopadu 2003, na GovExec.com; viz <http://www.govexec.com/features/1103/1103s4.htm>; Hector Gutierrez: „Shoring Up Borders and a Reputation“, *Rocky Mountain News*, 26. srpna 2004, s. 26A; Jerry Seper: „ICE Embraces Role in Homeland Security“, *Washington Times*, 13. září 2004, s. A3.

- 3 Peckenpaugh: „Ties that Bind“.
- 4 Crowley: „Playing Defense“.
- 5 „Turner Says Security Gaps along Border Imperil Nation“, *Lufkin Daily News*, 9. září 2004.
- 6 Peckenpaugh: „Ties that Bind“; Crowley: „Playing Defense“.
- 7 Crowley: „Playing Defense“; Jason Peckenpaugh: „DHS Agency to Keep Its Name“, GovExec.com, 25. června 2004, viz <http://www.govexec.com/dailyfed/0604/062504p1.htm>; Michelle Malkin: „Homeland Insecurity Files“ 28. června 2004, na MichelleMalkin.com.
- 8 Autorovo interview s vysokým celním úředníkem, Washington, D. C., 6. dubna 2004.
- 9 Peckenpaugh: „Ties that Bind“.
- 10 Susan Glasser: „Russian Drug Unit Criticized over Dubious Tactics, Priorities“, *Washington Post*, 22. září 2004, s. A20.
- 11 U. S. Department of Justice. Office of the Inspector General: „The Internal Effects of the Federal Bureau of Investigation’s Reprioritization“, Audit Report 04–39, září 2004.
- 12 James McKinley Jr.: „Terror Fears Grow over U. S. Borders“, *New York Times*, 23. března 2005.
- 13 Ted Carlson: „Eye in the Sky“, *Flight Journal*, červen 2004.
- 14 Autorovo interview s Robertem Hutchingsem, předsedou Národní zpravodajské rady CIA, Airlie, Virginie, 1. října 2004.
- 15 James Q. Wilson: *Bureaucracy: What Government Agencies Do and Why They Do It* (New York: Basic Books, 1989); Ali Farazmand, ed.: *Modern Systems of Government: Exploring the Role of Bureaucrats and Politicians* (New York: Sage Publications, 1997).
- 16 Thomas O’Connor: „Police Structure of the United States“, online na <http://faculty.ncwc.edu/toconnor/polstruct.htm>
- 17 Tom Ridge: „Global Security Depends on Joint Action“, *Financial Times*, 13. ledna 2005.
- 18 Autorovo interview, Moskva, 16. září 2003.
- 19 „On Guard, America“, *New York Times*, 11. září 2004, s. A14.
- 20 Autorovo interview s Andrésem Pastranou, prezidentem Kolumbie v letech 1998–2002, Santo Domingo, Dominikánská republika, prosinec 2004.
- 21 „On Guard, America“, *New York Times*, 15. února 2005, s. A18.
- 22 U. S. General Accounting Office Report to Congressional Committees: „Alien Smuggling“, květen 2000; Karen Gullo: „Federal Drug Charges Rise“, Associated Press, 19. srpna 2001.
- 23 David Feslen a Akis Kalaitzidis: „A Historical Overview of Transnational Crime“, kapitola 1, v Philip Riedel, ed.: *Handbook of Transnational Crime and Justice*.
- 24 Matti Joutsen: „International Instruments on Cooperation in Responding To Transnational Crime“, kapitola 13 v Riedel, ed.: *Handbook of Transnational Crime and Justice*.
- 25 „Danzingers, The Man from Interpol“, online na <http://www.78rpm.co.uk/tvi.htm>; Austin Powell: „The Man from Interpol“, [JazzProfessional.com](http://www.jazzprofessional.com/memorial/Crombie-Interpol.htm), online na <http://www.jazzprofessional.com/memorial/Crombie-Interpol.htm>
- 26 Mathieu Deflem: „Wild Beasts without Nationality‘: The Uncertain Origins of Interpol, 1898–1910“, kapitola 14, v Riedel, ed.: *Handbook of Transnational Crime and Justice*.
- 27 www.interpol.int, a „The Secret History of Interpol“, *Fast Company* web exclusive, 1. září 2002, online na <http://www.fastcompany.com/articles/2002/09/interpol.html>
- 28 www.interpol.int; Chuck Salter: „Terrorists Strike Fast... Interpol Has to Move Faster... Ron Noble Is on the Case“, *Fast Company*, č. 63, říjen 2002, s. 96; „The Man from Interpol“, interview s Peterem Nevittem, ředitelem výzvědné služby Interpolu, *CIO Magazine*, 15. června 2000, online na <http://www.cio.com/archive/061500/interpol.html>; Maggie

- Paine: „The World’s Top Cop“ *UNH Magazine* (University of New Hampshire), zima 2002; online na <http://unhmagazine.unh.edu/w02/noble1w02.html>
- 29 Glasser: „Russian Drug Unit...“
- 30 Richard Boudreaux: „Once Superheroes, Mexico’s Elite Police Fall from Grace“, *Los Angeles Times*, 17. prosince 2004, s. A1.
- 31 Buffalo bust: „NAAUSA in Congress: USA Patriot Act, Section 210: Delayed Notice B Rep. Otter Amendment“, National Association of Assistant United States Attorneys. Online na: <http://www.naaua.org/congress/patriot.htm>; „Drug Empire Smashed“, *Ottawa Sun*, 1. dubna 2004; DEA summary online na <http://www.usdoj.gov/dea/major/candybox/>
- 32 „DEA Disrupts Colombian Drug Ring“, DEA website, 16. ledna 2004, na <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/states/newsrel/mia011604.html>
- 33 „Calabrian Mafia Dismantled in Operation ‚Decollo‘ (Take-Off)“, DEA website, 28. ledna 2004, na <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/pressrel/pr012804.html>
- 34 „Major Cartel Lieutenants Arrested in Mexico“, DEA website, 7. června 2004, na <http://www.usdoj.gov/dea/major/united-eagles>; Robert J. Caldwell: „Winning the Long Battle against the Tijuana Cartel“, *San Diego Union-Tribune*, 20. června 2004.
- 35 „Importante saisie de cocaine au large du Ghana“, depeše Agence France-Presse, 7. července 2004.
- 36 John Bolton: „An All-Out War on Proliferation“, *Financial Times*, 6. září 2004.
- 37 Wechsler: „Follow the Money“; Edward Aldin a Michael Peel: „U. S. May Ease Stance over Money Laundering“, *Financial Times*, 1. června 2001, s. 12; David Ignatius: „The Tax Cheats, Friends“, *Washington Post*, 29. dubna 2001, s. B7; George Lardner: „O’Neill Targets Tax Havens“, *Washington Post*, 19. července 2001, s. E13; „Banking on Secrecy“, *Time*, 22. října 2001; Doug Cameron a Canute James: „Caribbean Governments Seek Global Forum on Tax Haven Issue“, *Financial Times*, 26. února 2001 s. 8.
- 38 Autorovo interview s Mariou Cristinou Chirollovou, prosinec 2004; „Wide Angle: An Honest Citizen“ (dokumentární film), Thirteen/WNET pro PBS, premiéra 16. září 2004; Angus MacQueen: „The White Stuff“, *The Guardian*, 9. ledna 2005; Maria Cristina Chirolla: „Personal Reflections: Relieving Pain and Suffering in Colombia: One Regulator’s Journey“, *Innovations in End-of-Life Care* 5, č. 1, 27. ledna 2003 (leden–únor 2003).

KAPITOLA 10: OBČANÉ VERSUS ZLOČINCI

- 1 Environmental Investigation Agency (EIA) a Telapak: „The Last Frontier: Illegal Logging in Papua and China’s Massive Timber Theft“, únor 2005.
- 2 Maggie Jones: „Thailand’s Brothel Busters“, *Mother Jones*, listopad–prosinec 2003, s. 19; „Weblog: International Justice Mission Gets Notice and Results“, *Christmas Today*, 27. ledna 2004; Henry Hoenig: „U. S. Group Battles Trade in SE Asia: Christian Organization Gets Federal Funds“, *San Francisco Chronicle*, 11. května 2004, s. A1.
- 3 „Children for Sale: *Dateline* Goes Undercover with a Human Rights Group to Expose Sex Trafficking in Cambodia“, MSNBC.com, 30. ledna 2004; „Cambodian Police Close Dozens of Child-Sex Brothels“, *Independent*, 25. ledna 2003; „The Skin Trade: High-Profile Investigations into Pedophilia Are Headline News“, *Independent*, 22. ledna 2003; Mark Baker: „A Sick Trade Flourishes“, *The Age*, 13. července 2002; „Cambodian Brothels under Threat“, BBC News Online, 5. července 2003; Christopher St. John: „Trafficking’s Lasting Limbo: Former Sex Workers Face Slow Repatriation, Recovery“, *Cambo-*

- dia Daily*, 13.–14. prosince 2003; „Cambodia Shuts Down Red-Light District“, BBC News Online, 23. ledna 2003.
- 4 Viz například Margaret Keck a Kathryn Sikkink: *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics* (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1998); Thomas Carothers: „Think Again: Civil Society“, *Foreign Policy*, zima 1999–2000, s. 18–24; Nicanor Perlas: „Civil Society: The Third Global Power“, *Info 3* (Německo), duben 2001.
  - 5 Hoenig: „U. S. Group Battles Trade in SE Asia“.
  - 6 „Migration and Trafficking“, Solidarity Center. Online na <http://www.solidaritycenter.org/our-programs/counter-trafficking/>
  - 7 Donna M. Hughes: „Prostitution in Russia“, *National Review* online, 21. listopadu 2002.
  - 8 *Small Arms Survey 2004: Rights at Risk* (Ženeva: Graduate Institute of International Studies, 2004).
  - 9 „Brazilian Gun Buyback Exceeds Expectations“, Associated Press, 23. prosince 2004.
  - 10 „Bill Makes Human Trafficking a Crime“, *Moscow Times*, 19. února 2003; Nabi Abdullaev: „Ministry Bemoans Problems of Fighting the Sex Trade“, *Moscow Times*, 28. srpna 2002.
  - 11 James A. Inciardi a Lana D. Harrison, ed.: *Harm Reduction: National and International Perspectives* (New York: Sage Publications, 2000), a *Harm Reduction Journal*, časopis o všech aspektech minimalizace záporných účinků psychoaktivních drog, na www.harmreductionjournal.com
  - 12 Jacob Sullum: „Mind Alteration: Drug-Policy Scholar Ethan Nadelmann on Turning People against Drug Prohibition“, ReasonOnline, 1994. Online na <http://reason.com/Nadelman.shtml>
  - 13 Business Software Alliance, <http://www.bsa.org>; o založení BSA viz „Amnesty in May Will Let Firms Check for Software Violations“, *Business Journal*, 26. dubna 2002, s. 7.
  - 14 „Piracy Raid on Singapore Computer Firm, Shares Suspended“, Agence France-Presse, 13. srpna 1997.
  - 15 Peter S. Goodman: „China’s Killer Headache“, *Washington Post*, 30. srpna 2002, s. A1.
  - 16 „Protecting Your Business from Software Piracy and the Trouble It Brings“, *Broward Daily Business Review*, 9. června 2004.
  - 17 Bruce Einhorn: „China Learns to Say ‚Stop, Thief!‘“ *Business Week* Online, 11. února 2003; Phusadee Arunmas: „Software Group Concerned about Thailand’s Intellectual Property Law“, *Bangkok Post*, 23. května 2003.
  - 18 „Music Piracy: Serious, Violent and Organised Crime“, zpráva IFPI, leden 2004; „The Pirates among Us“, *CIO* magazine, 15. dubna 2003; „Hong Kong Court Sentences Disc Pirate Couple To 6 ½ Years“, *Consumer Electronics Daily*, 21. července 2004; „BASCAP Operations Plan“, Business Action to Stop Counterfeiting and Piracy, 9. listopadu 2004. Online na <http://www.iccwbo.org/home/BASCAP/BASCAP-Ops.pdf>; Lew Kontnik: „Counterfeits: The Cost of Combat“, *Pharmaceutical Executive* 23, č. 11, 1. listopadu 2003.
  - 19 Kevin G. Hall: „Cocaine War’s Neglected Front“, *San Jose Mercury News*, 22. listopadu 2000, s. 11A.
  - 20 „Pakistan 2000: Country Report“, Committee to Protect Journalists. Online na <http://www.cpj.org/attacks00/asia00/Pakistan.html>
  - 21 „Ukraine 2000: Country Report“, Committee to Protect Journalists, 20. září 2002. Online na <http://www.cpj.org/attacks00/europe00/Ukraine.html>
  - 22 „Brazil Police Arrest Suspect in Journalist’s Murder“, Committee to Protect Journalists. Online na <http://www.cpj.org/news/2002/Brazil20sept02na.html>

- 23 Committee to Protect Journalists statement, 27. března 2001.
- 24 Tim Gaynor: „Journalists under Fire in Mexico Border Drug War“, Reuters, 14. února 2005.
- 25 International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ): *Making a Killing: The Business of War* (Washington: Center for Public Integrity, 2003).
- 26 Jessica Matthews: „Power Shift“, *Foreign Affairs* 76, č. 1 (leden–únor 1997): s. 50–66. Viz též Keck a Sikkink: *Activists Beyond Borders*; Thomas Homer-Dixon: „The Rise of Complex Terrorism“, *Foreign Policy*, leden–únor 2002, s. 52–62; Sebastian Mallaby: „NGOs: Fighting Poverty, Hurting the Poor“, *Foreign Policy*, září–říjen 2004, s. 50–58.
- 27 „Body of Brazilian Nun to Be Flown Home“, Associated Press, 3. března 2004. Michael Astor: „Brazilian Senate Commission Finds Wider Conspiracy in Killing of U. S. Nun“, Associated Press, 30. března 2005.
- 28 Steve Hargreaves: „Cross Purposes: Federally Funded Missionaries Threaten a Southeast Asian Culture“, *Village Voice*, 29. ledna–4. února 2003.
- 29 Nina Shapiro: The New Abolitionists“, *Seattle Weekly*, 25.–31. srpna 2004; Jennifer Block: „Sex Trafficking: Why the Faith Trade Is Interested in the Sex Trade“, *Conscience*, léto–podzim 2004; „Odd Coalition Unites on Human Trafficking“, Associated Press, 15. září 2004.

KAPITOLA 11: PROČ PROHRÁVÁME

- 1 Anthony Davis: „Thai Drugs Smuggling Networks Reform“, *Jane's Intelligence Review* 16, č. 12 (prosinec 2004): s. 22.
- 2 Ginger Thompson a James C. McKinley Jr.: „Mexico's Drug Cartels Wage Fierce Battle for Their Turf“, *New York Times*, 14. ledna 2005.
- 3 Reuter and Truman: *Chasing Dirty Money* (Washington, D. C.: Institute for International Economics, 2004), s. 192; autorovo interview s Tedem Trumanem, Washington, 7. února 2005.
- 4 Mark Kurlansky: *Salt: A World History* (New York: Penguin, 2003).
- 5 Phil Williams: „The Nature of Drug Trafficking Networks“, *Current History*, duben 1998, s. 154–159; Peter Klerks: „The Network Paradigm Applied To Criminal Organisations: Theoretical Nitpicking or a Relevant Doctrine for Investigators? Recent Developments in the Netherlands“, *Connections* 24, č. 3 (2001): s. 53–65; Kathleen M. Carley, Ju-Sung Lee, David Krackhardt: „Destabilizing Networks“, *Connections* 24, č. 3 (2001): s. 79–92; Barry Wellman: „The Rise (and Possible Fall) of Networked Individualism“, *Connections* 24, č. 3 (2001): s. 30–32; Gerben Bruinsma a Wim Bernasco: „Criminal Groups and Transnational Illegal Markets: A More Detailed Examination on the Basis of Social Network Theory“, *Crime, Law and Social Change*, č. 41, 2004, s. 79–94; Jörg Raab a H. Brinton Milward: „Dark Networks as Problems“, *Journal of Public Administration Research and Theory* 13, č. 4 (2003): s. 413–439.
- 6 John Arquilla a David Ronfeld, ed.: *Networks and Netwar: The Future of Terror Crime and Militancy* (Santa Monica, Kalifornie: Rand 2001), především Phil Williams: „Transnational Criminal Networks“, s. 61 a další, a též James Rauch a Alessandra Casella, ed.: *Networks and Markets* (New York: Sage Publications, 2001).
- 7 National Commission on Terrorist Attacks upon the United States: *The 9/11 Commission Report* (New York: Norton, 2004). O byrokracii viz diskusí v kapitole 9.

KAPITOLA 12: CO DĚLAT?

- 1 Susan B. Schor: „RFID Tags May Not Reduce Drug Counterfeiting“, CRM News, online na <http://www.crmbuyer.com/story/38179.html>, 15. listopadu 2004; Eric Chabrow: „Homeland Security to Test RFID Tags at U. S. Borders“, *Security Pipeline*, 25. ledna 2005; John Blau: „Prepare for the One-Cent RFID Tag“, *Techworld*, 14. ledna 2005; Steven D. Nightingale: „State-of-Art Operations: New Technologies for Food Traceability, Package and Product Markers“, *Food Safety Magazine*, srpen–září 2004; Mobile Technologies Set to Revolutionise Manufacturing and Retail Sectors“, *Technews*, květen 2004, online na <http://securitysa.com/news.asp?pkID=142498&pkIssueID=457&pkCategoryID=13>
- 2 Shane Harris: „Biometrics Need a Measure of Security“, *GovExec.com*, 15. července 2003; Greta Wodele: „Delays in Deploying Biometrics Aggravate Key Lawmakers“, *GovExec.com*, 19. května 2004; David McGlinchey: „Border Chief Touts Biometrics as Security Tool“, *GovExec.com*, 23. září 2004; „EU Biometric IDs on Track“, *ComputerWeekly.com*, 3. prosince 2004; Kevin Poulsen: „EU Goes on Biometric LSD Trip“, *The Register (UK)*, 3. února 2005.
- 3 Ryan Singel: „New Screening Technology Is Nigh“, *Wired News*, online na www.wired.com, 19. října 2004; Matthew L. Wald: „New High-Tech Passports Raise Snooping Concerns“, *New York Times*, 26. listopadu 2004; „The Evolution of the Photofit“ *The Economist Technology Quarterly*, 4. prosince 2004.
- 4 Viz Robert O'Harrow Jr.: *No Place to Hide: Behind the Scenes of Our Emerging Surveillance Society* (New York: Free Press, 2005); Patrick Radden Keefe: *Chatter: Dispatches from the Secret World of Global Eavesdropping* (New York: Random House, 2005); Jason Ackleson: „Border Security Technologies: Local and Regional Implications“, *Review of Policy Research* 22, č. 2 (2005): s. 137 a další. Viz též Matthew Brzezinski: *Fortress America: On the Frontlines of Homeland Security—An Inside Look at the Coming Surveillance State* (New York: Bantam Books, 2004).
- 5 Jessica Pally: „Brokers Will Spend Big on Anti-Money Laundering“, *Wall Street & Technology Online*, www.wallstreetandtech.com, 1. května 2003; Peggy Bresnick Kendler: „Executive Roundtable: Combating Money-Laundering“, *Security Pipeline*, 30. ledna 2005.
- 6 David Rowan: „The Personal Microchip Is Being Touted as the Next-Generation Identity Card“, *The Times (Londýn)*, 27. února 2002.
- 7 David Finn: „Vaccine Aids Cocaine Addicts“, *Financial Times*, 15. června 2004.
- 8 „Move Over, Big Brother“, *The Economist Technology Quarterly*, 4. prosince 2004; Amitai Etzioni: *The Limits of Privacy* (New York: Basic Books, 2000).
- 9 Dan Eggen: „Computer Woes Hinder FBI's Work, Report Says“, *Washington Post*, 4. února 2005. Citovaný senátor USA je Patrick J. Leahy (D-VT).
- 10 John Mintz: „Infighting Cited at Homeland Security: Squabbles Blamed for Reducing Effectiveness“, *Washington Post*, 2. února 2005. O potížích při zřizování ministerstva vnitřní bezpečnosti viz kapitolu 9.
- 11 Clark Kent Ervin: „Mission: Difficult, but Not Impossible“, *New York Times*, 27. prosince 2004; Úvodník: „Follow the Port Security Money“, *New York Times*, 28. února 2005.
- 12 Robert J. Macoun a Peter Reuter: *Drug War Heresies: Learning from Other Vices, Times, and Places* (New York: Cambridge University Press, 2001); Ethan Nadelmann: „An End to Marijuana Prohibition“, *National Review*, 9. září 2004, s. 7.
- 13 Gary Becker: „The Wise Way to Stem Illegal Immigration“, *Business Week*, 26. dubna 2004; Demetrios Papademetriou: „Responding to Clandestine Migration: Economic Mi-

- grants? Trends in Global Migration“ (Toronto: Caledon Institute of Social Policy, červen 2000); Demetrios Papademetriou: „The Shifting Expectations of Free Trade and Migration“, *NAFTA's Promise and Reality: Lessons from Mexico for the Hemisphere* (Washington, D. C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2003).
- 14 „Swedish Message“, *The Economist*, 4. září 2004.
- 15 Tom Ridge: „Global Security Depends on Joint Action“, *Financial Times*, 13. ledna 2005.
- 16 Autorovo interview, Washington, D. C., 28. srpna 2004.

KAPITOLA 13: BUDOUCÍ SVĚT

- 1 Tohoto termínu poprvé použil k označení zhroutených států italský redaktor Luigi Caracciolo a korespondent listu *La Stampa* Francesco Sisci. Viz Francesco Sisci: „Black Holes and Rogue States“, *Asia Times* online, 2. března 2005.
- 2 Leslie Crawford: „Hot Money Pays for Boom on Spain's Costa del Crime“, *Financial Times*, 23. března 2005. K beletristickému zpracování kriminálních aktivit na Costa del Sol a jeho globálních napojení viz Arturo Perez Revente: *Queen of the South* (New York: Putnam, 2002).
- 3 *United States v. Artur Solomonyan, Christian Dewet Spies, et al.* United States Magistrate Judge, Southern District of New York, březen 2005, s. 20; Julia Preston: „Arms Network Is Broken Up, Officials Say“, *New York Times*, 16. března 2005.
- 4 U. S. Department of State: „International Narcotics Control Strategy Report, 2003“, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, březen 2004; Suriname Drug Information Network, „Annual National Report 2002“, 30. prosince 2002.
- 5 Max Weber: „Politik als Beruf (Politika jako povolání)“, projev na mnichovské univerzitě, Německo, 1918; přeloženo v Max Weber: *From Max Weber: Essays in Sociology* (New York: Oxford University Press, 1946), s. 78. („Stát je lidká společnost, která vznášší nárok na *monopol legitímního použití fyzické síly* v rámci daného území.“)
- 6 Článek I Montevidejské úmluvy o právech a povinnostech států, dohody podepsané na 7. mezinárodní konferenci amerických států 26. prosince 1933 v Montevideu, Uruguay.
- 7 James Anderson: „The Shifting Stage of Politics: New Medieval and Postmodern Territorialities“, *Environment and Planning: Society and Space* 14 (1996): s. 133–153; Stephen J. Kobrin: „Back to the Future: Neomedievalism and the Postmodern Digital World Economy“, *Journal of International Affairs*, jaro 1998; a Bruno Tesche: „Geopolitical Relations in the Middle Ages: History and Theory“, *International Organization* 52, č. 20 (jaro 1998): s. 325–358.
- 8 Condoleezza Rice: „Promoting the National Interest“, *Foreign Affairs*, leden–únor 2000, s. 45–62.
- 9 James Harding a Richard Wolffe: „We Worry a Good Deal More... September 11 Clarified the Threats You Face in a Post-Cold-War Era“: Interview with Condoleezza Rice“, *Financial Times*, 23. září 2002, s. 21.
- 10 U. S. Congress: *National Missile Defense Act of 1999*. 106th Cong, 1st Session, H. R. 4 (6. ledna 1999); U. S. Department of Defense, Missile Defense Agency: „Historical Funding for MDA, FY85–05“, 2005.
- 11 Department of Homeland Security, Office of the Inspector General: „Review of the Port Security Grant Program“, OIG-05-10, 2005.
- 12 Peter Baker a Walter Pincus: „U. S.-Russia Pact Aimed at Nuclear Terrorism“, *Washington Post*, 24. února 2005, s. A1.

- 13 John Mearsheimer: *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: Norton 2001); Robert G. Gilpin Jr.: „Realism“, *Encyclopedia of U. S. Foreign Relations* (New York: Oxford University Press, 1997), s. 462–464; Fareed Zakaria: *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1998); Michael C. Williams: *The Realist Tradition and the Limits of International Relations* (Cambridge a New York: Cambridge University Press, Cambridge Studies in International Relations, 2005).
- 14 Henry Kissinger: *Diplomacy* (New York: Simon & Schuster, 1994), s. 121; Otto Pflanze: *Bismarck and the Development of Germany* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1990).
- 15 Stephen M. Walt: „International Relations: One World, Many Theories“, *Foreign Policy*, jaro 1998, s. 29–45; Jack Snyder: „One World, Rival Theories“, *Foreign Policy*, listopad–prosinec 2004, s. 52–62. Též Louis Klarevas: „Political Realism: A Culprit for the 9/11 Attacks“, *Harvard International Review*, podzim 2004, s. 18–23.
- 16 Bruce Russett a John R. Oneal: *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations* (New York: Norton, 2001) a G. John Ikenberry: *After Victory: Institutions, Strategic Restraints, and the Rebuilding of Order after Major Wars* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2001). Viz též Andrew Moravcsik: „Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics“, *International Organization*, podzim 1997.
- 17 Alexander Wendt: *Social Theory of International Politics* (New York: Cambridge University Press, 1999); Margaret E. Keck a Kathryn Sikkink: *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics* (Ithaca: New York: Cornell University Press, 1998); Alexander Wendt: „Why a World State Is Inevitable: Teleology and the Logic of Anarchy“, *European Journal of International Relations* 9, č. 4, s. 491–542.
- 18 Max Boot: „Think Again: Neocons“, *Foreign Policy*, leden–únor 2004, s. 20–28. Viz též Robert Kagan a Irving Kristol: „A Distinctly American Internationalism“, *Weekly Standard*, 29. listopadu 1999.
- 19 Snyder: „One World, Rival Theories“.
- 20 Richard Clarke: *Against All Enemies* (New York: Free Press, 2004), s. 231–232.
- 21 Jonathan Watts: „Frozen Frontier Where Illicit Trade with China Offers Lifeline for Isolated North Koreans“, *The Guardian*, 9. ledna 2004.
- 22 John Ruggie: *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalization* (Londýn: Routledge, 1998); Stephen D. Krasner: *Sovereignty: Organized Hypocrisy* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1999); a též Krasnerovy dva články: „Think Again: Sovereignty“, *Foreign Policy*, leden–únor 2001, s. 20–29, a „Sharing Sovereignty: New Institutions for Collapsed and Failed States“, *International Security* 29 (podzim 2004), s. 85–120.
- 23 Special Representative on Combatting Trafficking in Human Beings: *Stop Human Trafficking*, Organization for Security and Cooperation in Europe, 11. března 2005; „Report Says People-Smuggling on Increase in Europe“, *Reuters*, 31. března 2005.
- 24 David Unger: „An Immigration Experiment Worth Watching in Spain“, *New York Times*, 20. března 2005.
- 25 Sylvia Moreno: „Flow of Illegal Immigrants to U. S. Unabated“, *Washington Post*, 22. března 2005.
- 26 Julia Preston a Craig Pyes: „Mexican Tale: Drugs, Crime, Corruption, and the U. S.“, *New York Times*, 18. srpna 1997; Procuraduría General de la República, Mexiko, Press

Release č. 510/00, 28. září 2000. Online na <http://www.pgr.gob.mx/cmsocial/press00/sep/pr510.html>

- 27 Mark Galeotti: „The Paksas Affair“, *Jane's Intelligence Review*, leden 2005, s. 25.
- 28 U. S. Department of State, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: „2003 International Narcotics Control Strategy Report“, 1. března 2004.
- 29 „New Jail Term for Peru Spy Chief“, BBC News Online, 29. června 2004.
- 30 „No More Business as Usual“, *Asiaweek*, 6. prosince 2000; Ted C. Fishman: „Manufakture“; „People's Republic of Cheats“, *Far Eastern Economic Review*, 21. června 2001.
- 31 „State Department Spokesman Adam Ereli Has Unequivocally Absolved the Pakistani Leadership of Any Role in Dr. A. Q. Khan Proliferation Network's Operation“, *The Nation*, 21. března 2005; autorovo interview s pákistánským expertem Huseinem Haqqanim, Washington, D. C., 16. září 2004.
- 32 Aleksandar Vasovic: „Ukrainians Sold Missiles To Iran, China, Prosecutors Say“, *Washington Post*, 19. března 2005.
- 33 Adam Smith: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (New York: Modern Library, 1994), kniha 5, článek 4.

BIBLIOGRAFIE

- Andreas, Peter a Timothy Snyder, ed.: *The Wall around the West: State Borders and Immigration Controls in North America and Europe*. New York a Oxford: Rowman & Littlefield, 2000.
- Arquilla, John a David Ronfeld, ed.: *In Athena's Camp: Preparing for Conflict in the Information Age*. Santa Monica, Kalifornie: Rand, 1998.
- *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime and Militancy*. Santa Monica, Kalifornie: Rand, 2001.
- Azzara, Thomas: *Tax Havens of the World*, 7. vyd., Nassau, Bahamy: New Providence Press, 1999.
- Bales, Kevin: *Disposable People: New Slavery in the Global Economy*. Berkeley a Los Angeles: University of California Press, 1999.
- Bannon, Ian a Paul Collier, ed.: *Natural Resources and Violent Conflict*. Washington: World Bank, 2003.
- Barabasi Albert-Laszlo: *Linked: The New Science of Networks*. Cambridge, Massachusetts: Perseus Publishing, 2002.
- Barnett, Michael a Raymond Duvall, ed.: *Power in Global Governance*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2005.
- Barnett, Thomas P. M.: *The Pentagon's New Map: War and Peace in the Twenty-First Century*. New York: G. P. Putnam's Sons, 2004.
- Becker, Jasper: *Rogue Regime: Kim Jong Il and the Looming Threat of North Korea*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2005.
- Bhagwati, Jagdish: *In Defense of Globalization*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2004.
- Bobbitt, Philip: *The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History*. New York: Anchor Books, 2003.
- Brown, Michael E., Owen R. Cote, Sean M. Lynn-Jones a Steven Miller, ed.: *New Global Dangers: Changing Dimensions of International Security*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2004.
- Brzezinski, Matthew: *Fortress America: On the Frontlines of Homeland Security; An Inside Look at the Coming Surveillance State*. New York: Bantam Books, 2004.
- Carpenter, Ted Galen: *Bad Neighbor Policy: Washington's Futile War on Drugs in Latin America*. New York: Palgrave, 2003.
- Casella, Alessandra a James Rauch, ed. *Networks and Markets*. New York: Sage Publications, 2001.
- Chalk, Peter a Angel Rabasa: *Colombian Labyrinth: The Synergy of Drugs and Insurgency and Its Implications for Regional Stability*. Santa Monica, Kalifornie: RAND Project Air Force, 2001.

- Clarke, Richard: *Against All Enemies*. New York: Free Press, 2004.
- Cusimano, Maryann, ed.: *Beyond Sovereignty: Issues for a Global Agenda*. New York: St. Martin's Press, 2002.
- Dahlby, Tracy: *Allah's Torch: A Report from Behind the Scenes in Asia's War on Terror*. New York: William Morrow, 2005.
- Dixit, Avinash: *Lawlessness and Economics: Alternative Modes of Governance*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2004.
- Encyclopedia of U. S. Foreign Relations*. New York: Oxford University Press, 1997.
- Environmental Investigation Agency: *Lost in Transit: Global CFC Smuggling Trends and the Need for a Faster Phase-Out*. Londýn: EIA, listopad 2003.
- Etzioni, Amitai: *The Limits of Privacy*. New York: Basic Books, 2000.
- Farah, Douglas: *Blood from Stones: The Secret Financial Network of Terror*. New York: Broadway Books, 2004.
- Farazmand, Ali, ed.: *Modern Systems of Government: Exploring the Role of Bureaucrats and Politicians*. New York: Sage Publications, 1997.
- Federal Bureau of Investigation: *Crime in America: FBI Uniform Crime Reports, 2003*. Washington, D. C.: US Government Printing Office, 2004.
- Finger, Michael J. a Philip Schuler, ed.: *Poor People's Knowledge: Promoting Intellectual Property in Developing Countries*. Washington, D. C., World Bank, 2004.
- Freeland, Chrystia: *Sale of the Century: Russia's Wild Ride from Communism To Capitalism*. New York: Times Books, 2000.
- Friedman, Thomas L.: *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*. New York: Farrar, Straus a Giroux, 1999.
- *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first century*. New York: Farrar, Straus a Giroux, 2005.
- Friman, Richard R. a Peter Andreas, ed.: *The Illicit Global Economy and State Power*. New York: Rowman & Littlefield, 1999.
- *NarcoDiplomacy: Exporting the U. S. War on Drugs*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1996.
- Fukuyama, Francis: *State-Building: Governance and World Order in the Twenty-first Century*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2004.
- Hironaka, Ann: *Neverending Wars: The International Community, Weak States, and the Perpetuation of Civil War*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2005.
- Ikenberry, G. John: *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2001.
- Inciardi, James A. a Lana D. Hardson, ed.: *Harm Reduction: National and International Perspectives*. New York: Sage Publications, 2000.
- International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ): *Making a Killing: The Business of War*. Washington, D. C.: Center for Public Integrity, 2003.
- International Federation of Phonographic Industries: *The Recording Industry Commercial Piracy Report, 2004*. Londýn: IFPI, červenec 2004.
- International Monetary Fund: *World Economic Outlook: Globalization and External Imbalances*. Washington, D. C.: IMF, duben 2005.
- Kahin, Brian a Hal R. Varian, ed.: *Internet Publishing and Beyond: The Economics of Digital Information and Intellectual Property*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2000.
- Kaplan, Robert D.: *The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War*. New York: Random House, 2000.

- Keck, Margaret a Kathryn Sikkink: *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1998.
- Keefe, Patrick Radden: *Chatter: Dispatches from the Secret World of Global Eavesdropping*. New York: Random House, 2005.
- Kirk, Robin: *More Terrible than Death: Massacres, Drugs, and America's War in Colombia*. New York: Public Affairs, 2003.
- Kissinger, Henry: *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994.
- Krasner, Stephen D.: *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1999.
- Kurkchian, Marina a Alena V. Ledeneva, ed.: *Economic Crime in Russia*. New York: Kluwer Law International, 2000.
- Kurlansky, Mark: *Salt: A World History*. New York: Penguin, 2003.
- Kyle, David a Rey Koslowski, ed.: *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*. Baltimore: John Hopkins University Press, 2001.
- Lal, Deepak: *In Praise of Empires: Globalization and Order*. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Laufer, Peter: *Wetback Nation: The Case for Opening Mexican-American Border*. Chicago: Ivan R. Dee, 2004.
- Lennon, Alexander T. J., ed.: *The Battle for Hearts and Minds: Using Soft Power to Undermine Terrorist Networks*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2003.
- Library of Congress, Federal Research Division: *Organized Crime and Terrorist Activity in Mexico, 1999–2002*. Washington, D. C.: Library of Congress, 2003.
- Lumpe, Lora, ed.: *Running Guns: The Global Black Markets in Small Arms*. Londýn: Zed Books, 2000.
- Macoun, Robert J. a Peter Reuter: *Drug War Heresies: Learning from Other Vices, Times, and Places*. New York: Cambridge University Press, 2001.
- Marez, Curtis: *Drug Wars: The Political Economy of Narcotics*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2004.
- Mearsheimer, John: *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: Norton, 2001.
- Miron, Jeffrey A.: *Drug War Crimes: The Consequences of Prohibition*. Oakland, Kalifornie: Independent Institute, 2004.
- Nadelmann, Ethan A.: *Cops across Borders: The Internalization of U. S. Criminal Law*. University Park, Pensylvánie: Pennsylvania State University Press, 1993.
- Napoleoni, Loretta: *Modern Jihad: Tracing the Dollars behind the Terror Networks*. Londýn: Pluto Press, 2003.
- National Commission on Terrorist Attacks upon the United States: *The 9/11 Commission Report*. New York: Norton, 2004.
- National Research Council, National Academy of Sciences: *Informing America's Policy on Illegal Drugs: What We Don't Know Keeps Hurting Us*. Washington, D. C.: National Academy Press, 2001.
- Naylor, R. T.: *Wages of Crime: Black Markets, Illegal Finance, and the Underworld Economy*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2002 a 2004, rev. vyd.
- Nordstrom, Caroline: *Shadows of War: Violence, Power, and International Profiteering in the Twenty-first Century*. Berkeley a Los Angeles: University of California Press, 2004.
- O'Harrow, Robert Jr.: *No Place to Hide: Behind the Scenes of Our Emerging Surveillance Society*. New York: Free Press, 2005.
- Oneal, John R. a Bruce Russett: *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence and International Organizations*. New York: Norton, 2001.

- Organisation for Security and Cooperation in Europe, Special Representative on Combating Trafficking in Human Beings. *Stop Human Trafficking*. Vídeň: OSCE, 11. března 2005.
- Palan, Ronen: *The Offshore World: Sovereign Markets, Virtual Places, and Nomad Millionaires*. Ithaca a Londýn: Cornell University Press, 2003.
- Papademetriou, Demetrios: *Responding To Clandestine Migration: Economic Migrants? Trends in Global Migration*. Toronto: Caledon Institute of Social Policy, červen 2000.
- et al.: *NAFTA's Promise and Reality: Lessons from Mexico for the Hemisphere*. Washington, D. C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2003.
- Perez Reverte, Arturo: *Queen of the South*. New York: Putnam, 2002.
- Pflanze, Otto: *Bismarck and the Development of Germany*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1990.
- Pieth, Mark, ed.: *Financing Terrorism*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2002.
- Rabkin, Jeremy A.: *Law without Nations: Why Constitutional Government Requires Sovereign States*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2005.
- Reuter, Peter a Edwin M. Truman: *Chasing Dirty Money: The Fight against Money Laundering*. Washington, D. C.: Institute for International Economics, 2004.
- Rheingold, Howard: *Smart Mobs: The Next Social Revolution*. New York: Perseus Books, 2002.
- Riedel, Philip, ed.: *Handbook of Transnational Crime and Justice*. Thousand Oaks, Kalifornie: Sage Publications, 2005.
- Robinson, Jeffrey: *The Merger: The Conglomeration of International Organized Crime*. Woodstock, New York: Overlook Press, 2000.
- Rothberg, Robert, ed.: *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2004.
- Ruggie, John: *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalization*. Londýn: Routledge, 1998.
- Sampson, Anthony: *The Arms Bazaar: From Lebanon To Lockheed*. New York: Viking, 1977.
- Satter, David: *Darkness at Dawn: The Rise of the Russian Criminal State*. New Haven: Yale University Press, 2004.
- Schwartz, Peter: *Inevitable Surprises: Thinking Ahead in a Time of Turbulence*. New York: Gotham, 2004.
- Scotchmer, Suzanne: *Innovations and Incentives*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2005.
- Slaughter, Anne Marie: *A New World Order*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2004.
- Small Arms Survey 2003: Development Denied*. Ženeva: Graduate Institute of International Studies, 2003.
- Small Arms Survey 2004: Rights at Risk*. Ženeva: Graduate Institute of International Studies, 2004.
- Smith, Adam: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. New York: Modern Library, vyd. z roku 1994.
- Stares, Paul B.: *Global Habit: The Drug Problem in the Borderless World*. Washington, D. C.: Brookings, 1996.
- Tanzi, Vito: *Policies, Institutions, and the Dark Side of the Economics*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2000.
- United Nations Conference on Trade and Development: *World Investment Report, 2004*. Ženeva: UNCTAD Press Unit, 22. září 2004.

- United Nations Office on Drugs and Crime: *2004 World Drug Report: Executive Summary*. Ženeva: UNODC, 2004.
- *Global Illicit Drug Trends*. Vídeň: UNODC, 2003.
- United Nations Population Fund a UN Information Service: *State of the World's Cities, 2004/2005: Globalization and Urban Culture*. Londýn: UN-HABITAT, 2004.
- United States Department of Justice, National Drug Intelligence Center: *Heroin Distribution in Three Cities*. Washington, D. C.: listopad 2000.
- United States Department of Justice, Office of the Inspector General: *The Internal Effects of the Federal Bureau of Investigation's Reprioritization*. Washington, D. C.: září 2004.
- United States Department of State, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: *International Narcotics Control Strategy Report, 2003*. Washington, D. C.: březen 2004.
- *International Narcotics Control Strategy Report, 2005*. Washington, D. C.: březen 2005.
- United States Department of State, Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons: *Trafficking in Persons Report*. Washington, D. C.: 14. června 2004.
- United States, Government Accounting Office: *Nonproliferation: Further Improvements Needed to Counter Threats from Man-Portable Air Defense Systems*. Washington, D. C.: květen 2004.
- United States Treasury Department: *National Money Laundering Strategy*. Washington, D. C.: červenec 2002.
- Weber, Max: *From Max Weber: Essays in Sociology*. New York: Oxford University Press, 1946.
- Wendt, Alexander: *Social Theory of International Politics*. New York: Cambridge University Press, 1999.
- Williams, Michael C.: *The Realist Tradition and the Limits of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Williams, Phil, ed.: *Russian Organized Crime: The New Threat*. Londýn: Frank Cass Publishers, 1997.
- Wilson, James Q.: *Bureaucracy: What Government Agencies Do and Why They Do It*. New York: Basic Books, 1989.
- Wolf, Martin: *Why Globalization Works*. New Haven: Yale University Press, 2004.
- Yergin, Daniel a Stanislaw Joseph: *The Commanding Heights: The Battle between Government and the Marketplace That Is Remaking the Modern World*. New York: Simon & Schuster, 1998.
- Zakaria, Fareed: *From Wealth To Power: The Unusual Origins of America's World Role*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1998.

REJSTŘÍK JMEN, MÍST A ORGANIZACÍ

- Abacha, Sani 140
Abdurrahmán, Umar 121, 131
Abu Sajaf 57
Afesip 193
Afgánistán 21, 31n, 34, 51, 57, 69nn,
81, 85, 95nn, 126, 136, 142, 153, 156,
161, 213, 247, 250
Albánie 14, 35, 51, 90, 100, 102
al-Káida 13n, 32, 34, 57, 121, 125nn, 135,
138, 142, 146, 167, 170, 216, 250, 254
Alonso, José Antonio 244
Alžírsko 1158
Amazonie 156
Anděl, koalice 194n
Anderson, Walter C. 132
Anglie viz Velká Británie
Angola 51, 58, 64
Antigua 134
APHIS (Inspekční služba kontroly zdraví
zvířat a rostlin) 166
Arellano Félix viz Félix, Arellano
Argentina 36, 135, 153, 183, 257
Arizona 98
Armáda božího odporu 57
Arratia, Francisco 201
Aseanapol 181
Ashcroft, John 146
Atlanta 121
Atta, Muhammad 29, 125
AUC (Sebeobrané jednotky Kolumbie)
34, 70, 75, 83
Austrálie 30, 107, 117, 183
Ázerbajdžán 153

Badachšan 136
Badawí, Abdulláh 43

Bagdád 150
Baginská, Maureen 37
Bahamy 134, 145, 158
Bahrajn 134
Bales, Kevin 89
Bali 222
Balkán 31, 40, 90
Baltimore 69, 166
Bangkok 10, 134, 256, 783
Bangladéš 85, 121
Barcelona 38
BASCAP (Obchodní akce k zastavení
padělatelství a pirátství) 199
Basilej 144, 159
Bělehrad 55
Belgie 50nn, 156n
Bělorusko 31, 33, 245, 259
Benin City 93
Bermudy 134, 158
Bismarck, Otto von 251
Blancornelas, Jesús 201
Bogotá 189, 210
Bolívie 35, 74, 81n, 94, 213, 247
Bolton, John 65, 183
Bono Vox 105
Borosov, Jurij 259
Bosna 57
Boston 162
Bouterse, Desi 33
Bowling Green 97
Brazílie 21, 23, 72, 90, 95, 110, 115, 135,
143, 151nn, 156, 194, 200, 202, 257
Britská Kolumbie 71
Broadway 121
Brooklyn 119, 167
Brusel 123, 207

- BSA (Business Software Alliance) 197nn
 Budapešť 89
 Buffalo 182
 Bulharsko 49, 51
 Burgas 51
 Burkina Faso 49, 56
 Bush, George W. 65, 183n, 250, 253
 But, Viktor 50nn, 56, 58, 215
- Calí 27, 70, 74
 Camdessus, Michel 22
 Canal Street 10, 106, 113
 Caracas 162
 Cárdenas Guillén 75
 Cardin, Pierre 108
 CARE 191
 Carranza, Miguel Angel 95n
 Carrillo Fuentes 75
 Casablanca 215
 CIA 170, 173
 CITES (Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy) 155n
 City, londýnská čtvrť 22
 Ciudad del Este 10, 135n
 Ciudad Juárez 75
 Clarke, Richard A. 254
 Clinton, Bill 9, 145, 180
 Colorado 118
 Cookovy ostrovy 28, 139, 145
 Costa del Sol 244n
 Cuguharo Fudžita 162
 Curaçao 22
 Curych 38, 148
 Čad 35, 57, 87
 Čangťiang 188
 Čeng Čchen's 123
 Česká republika 54, 156
 Čína 9n, 25n, 36, 40, 72, 75, 87, 89, 93n, 106, 108, 114nn, 117nn, 120nn, 151, 153, 155nn, 159, 163, 188n, 197n, 207, 209n, 213n, 246, 253, 255, 259n
 Čornyj, Valerij 49
- Daňino, Robero 33
 Darra Adam Chejl 10, 54
 DEA (Úřad pro potírání drog) 68, 80, 168n, 182, 199
- Degas, Edgar 162
 Delaware 140
 Demokratická republika Kongo 154n
 Detroit 38, 166
 Dominikánská republika 87, 93, 158
 DPA (Drug Policy Alliance) 195
 Dubaj 42n, 142, 161
- ECOWAS (Ekonomické společenství západoafrických států) 65
 Egypt 56, 87, 95, 257
 EIA (Environmental Investigation Agency) 161, 189, 191
 Ekvádor 90, 93n
 El Paso 94, 166
 Ellerman, Derek 90
 Eritrea 158
 Escobar, Pablo 208
 ETA 122
 Etiopie 155
 EU 25, 63, 107n, 159, 239, 241, 252
 Europol 181, 239
- Farah, Dough 34, 142
 FARC (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie) 34, 57, 70, 75, 79, 83
 FATF (Speciální útvar pro pohyb financí) 144n, 184, 238n
 FBI 31, 37, 68, 86, 167n, 170n, 173, 179, 231, 245
 Feingold, David 101
 Félix, Benjamin Arellano 67, 75n, 183, 208
 Félixová, Edenida 76
 Filadelfie 158
 Filipíny 10, 57, 61, 89, 108, 126, 152
 Fine, Glenn A. 170
 Finsko 61, 117
 Florida 80, 125, 155, 158
 Fordova nadace 192
 Fort Tilden 84
 Fox, Vicente 67
 FPS 168
 Francie 10, 50, 61, 89, 115, 171, 179n, 193, 209, 222
 Frankfurt 207
 French, Howard 93

- Friedman, Thomas 26
 Fujimori, Alberto 57
 Fu-tien 84n, 95, 103
- G7, sdružení zemí 144n
 G8, sdružení zemí 184, 238
 Garcia, Michael 167
 Gates, Bill 52, 105
 Gaviria, César 27
 Gaviria, Pablo Escobar 11, 74
 Ghana 35, 54, 64, 73
 Glasserová, Susan 169
 Global Witness 194
 Gogh, Vincent van 162
 Gonaives 158
 Gongadze, Georgij 20
 Goya, F. 162
 Greenpeace 191
 Grenada 134
 Griffin, Paul 43
 Griffin, Peter 43
 Gross, Porter 170
 Guatemala 87, 95, 99
 Guillén, Osiel Cárdenas 76
 Guinea-Bissau 158
 Gutiérrez, Antonio Martínez 201
 Guzmán, Joaquín „El Chapo“ 67, 76, 83
- Haag 176
 Hadley, Steve 254
 Haiti 35, 64, 93, 118n, 158, 245
 Hakkání, Husajn 48
 Hamás 135
 Hamburk 40
 Harry Wu 153
 Heathrow 77
 Hilfiger, Tommy 112
 Hitler, Adolf 44
 Hizballáh 57, 122, 131, 135
 Holandsko viz Nizozemí
 Hollywood 117
 Hommes, Rudolf 147
 Honduras 84
 Hongkong 113, 138, 188
 Hoover, J. Edgar 179
 Hopper, Dennis 117
 Human Rights Watch 191, 194, 254
 Husajn, Saddám 13, 55, 61, 95, 245, 250
- Hutchings, Robert 170
 Hutuové 51, 57
- Chajnan 153
 Champs-Élysées 113
 Chán, Abdul Kadír 13, 42nn, 46nn, 58,
 183, 205, 253, 260
 Chán, Humajún 44
 Chán, Súfi Muhammad 200
 Chartúm 51
 Chicago 73
 Chirollová, María Cristina 185nn
 Chorvatsko 126
- ICE (Úřad pro imigraci a cizáky) 167n, 174,
 181, 232
 ICIJ (Mezinárodní konsorcium
 investigativní žurnalistiky) 49, 201
 ICPC (Mezinárodní komise kriminální
 policie) 178n
 IJM (Mise mezinárodní spravedlnosti)
 189n, 193
 Indie 36, 72, 110, 115, 118n, 121, 122,
 135, 151nn, 156, 159, 161, 200, 209,
 213, 222, 249, 257
 Indonésie 117, 143, 156n, 191, 202, 257
 Interahamwe 57
 Interpol 52, 107, 178nn, 239
 IRA 79, 122
 Irák 13, 55, 61, 94n, 245, 249
 Írán 43, 50, 85, 163, 249, 251, 253, 260
 Islámský džihád 14, 57
 Istanbul 50
 Itálie 36, 61, 64, 85, 93N, 97, 113, 140,
 158, 160, 164, 171, 183, 206, 215
 Izrael 53, 64, 145, 151n, 154
- Jamajka 93
 Japonsko 10, 72, 89, 101, 108, 111, 155,
 222, 246
 Jemen 138
 Jihoafrická republika 23, 51, 64
 Jižní Korea 30, 111, 113, 115
 Jordánsko 57
 Jugoslávie 55, 64, 158, 256
 Jün-nan 31, 72
 Júsuf, Ramzí 126
 Juščenko, Viktor 200

- Kábul 69
 Kaduna 62
 Káhira 256
 Kajmanské ostrovy 22, 28, 134n, 145
 Kalašnikov, Michail 105
 Kalifornie 71, 80, 98
 Kamaluddín 43
 Kambodža 89, 101, 163, 189, 193, 202, 241
 Kamerun 62, 155, 157, 247
 Kampala 61
 Kanada 24, 30, 71n, 84, 131, 182, 222
 Kandahár 51
 Kansas City 210
 Kanton 23, 155, 197
 Karáčí 142, 200
 Karni, Ašer 44
 Kartel zálivu 67, 208
 Karzáí, Hamíd 69n
 Kavkaz 60
 Keňa 65
 Kentucky 97
 KGB 35
 Koch-Wieser, Kaio 148
 Kolowa 65
 Kolumbie 9, 11, 21, 27, 34, 57, 70n, 74, 79, 83, 89n, 93137, 142, 147, 156, 162, 171, 174, 183, 185n, 207n, 210n, 247
 Konference OSN o nezákonném obchodu s ručními a lehkými střelnými zbraněmi 65
 Kongo 50, 58, 64, 143, 155, 245
 Konradová, Helga 256
 Korsika 245
 Kosovo 57
 Kosovská osvobozenecká armáda 57
 Kostarika 30
 Kristof, Nicholas 101
 Krizové centrum kambodžských žen 193
 Ku Jen-wu 9
 Kuba 94
 Kuej-ju 159
 Kuvajt 87
 Kypr 49, 134, 138
 Kyrgyzstán 64

 La Paz 82
 Labaun 134

 Lagos 73, 109, 207
 Landesman, Peter 90
 Lang-le 93
 Laos 34, 156, 247
 LaPierre, Wayne 65
 Laredo 75
 Laufer, Peter 97
 Leer 40
 Libanon 135
 Libérie 34, 49, 51, 55nn, 64, 135, 142, 158, 241
 Libye 42nn, 46, 64, 87, 213, 253
 Lichtenštejsko 134, 145
 Liou Tien-lin 197n
 Lissouba, Pascal 50
 Litva 120, 259
 Liu, Melinda 96n
 LOA (Lidová osvobozenecká armáda Číny) 106, 120
 Lockheed 58
 Loira 209
 Londýn 40, 46, 64, 89n, 134, 136, 140, 163, 189, 199, 207, 247
 Lopes, Tim 200
 Los Angeles 98, 117, 119, 245, 247
 Lozada, Gonzalo Sánchez de 82
 Lukašenko, Alexandr 33, 245
 Lyon 89, 179n

 Maďarsko 213
 Madrid 121, 131, 222, 254
 Mai Phuong Le 182
 Maine 125
 Málaga 244
 Malajsie 43, 93, 108, 122, 156n, 188n, 213
 Mali 46, 206
 Malta 85, 134
 Man, ostrov 22, 134
 Manhattan Island 22, 210, 245, 250
 Manila 40, 62, 256
 Mao Ce-tung 9
 Maroko 87, 103n, 121
 Márquez, Gabriel García 9
 Marx, Karl 92
 Matamoros 201
 Mathewsová, Jessica 202
 Matisse, Henri 23, 162
 Mauricius 49

- Medellín 70
 Meissnerová, Doris 95
 Mekka 126
 Meso, Carlos 82
 Mexicali 75
 Mexiko 24n, 34, 62, 66nn, 71n, 75nn, 83,
     85, 87n, 90, 94n, 108, 119, 155, 181,
     201, 208, 213, 245, 247, 256
 Miami 134, 162, 207, 245, 247
 Milán 38, 49, 156, 207
 Milošević, Slobodan 144
 Mindanao 61
 Minin, Leonid 49nn
 Missouri 72
 MMF (Mezinárodní měnový fond) 22,
     39, 79, 256
 Modigliani, Amedeo 162
 Moldávie 10, 31, 59nn, 64, 89, 213, 245
 Mombasa 55
 Monako 28, 134
 Monrovia 64, 135
 Monsieur, Jacques 50
 Montesinos, Vladimiro 33, 57, 259
 Moody, Jim 31
 Morales, Evo 82
 Moris-Cottrill, Nigel 139
 Moskva 52, 62, 94, 173, 249
 Mozambik 151, 154, 156, 158, 202
 MPA (filmová asociace) 199
 Mueller, Robert 231
 Munch, Edvard 162
 Mušaraf, Parváz 48
 Myanmar 31, 34, 72n, 89, 207, 213

 Nadelmann, Ethan 195
 NAFTA (Severoamerická dohoda o volném
     obchodu) 75, 80, 252
 NATO 252, 256
 Nauru 28, 33, 134, 138n, 144, 207
 Německo 10, 42, 61, 88, 138, 148n, 156,
     244
 Nepál 57, 156, 161
 Nevada 118
 Nevis 139
 New Jersey 40
 New York 10, 84, 91, 96, 106n, 113, 120,
     125, 134, 136, 138, 158, 164, 166, 182,
     200, 202, 221n, 245, 254

 Niger 118, 206
 Nigérie 14, 21, 34n, 55, 57, 62, 73, 93,
     109, 139n, 155, 157, 171, 213
 Nikaragua 93, 183
 Niue 28, 135, 139
 Nizozemí 33, 146, 164, 246
 Nizozemské Antily 134, 158
 Noble, Ronald 97, 180
 Normanské ostrovy 134
 Norsko 61, 117
 NRA (Národní asociace zbraní) 60
 Nuevo León 75

 O'Neill, Paul 146
 OBSE (Organizace pro hospodářskou spo-
     lupráci a rozvoj) 256
 Oděsa 59
 OECD (Organizace pro bezpečnost a spo-
     lupráci v Evropě) 145
 Ohio 115
 Omar, Mullah 51
 Open Society Institute 192
 Ortiz, Francisco 201
 Oslo 162
 OSN 39, 56, 64n, 90, 99n, 144, 146,
     176n, 254, 256
 Ostende 51
 Oxfam 191

 Pákistán 10, 34, 42nn, 46nn, 44, 54, 56,
     73, 85, 119, 121, 126, 138, 142, 153,
     159, 161, 200, 213, 260
 Palan, Ronen 141
 Palermo 177
 Palestina 94
 Panama 35, 134n, 145
 Papua 188n
 Paraguay 10, 108, 135
 Paříž 113, 134, 156, 162, 199, 211
 Pastrana, Andrés 174
 Peking 10, 114, 249
 Peris 98
 Perský záliv 125
 Peru 33, 74, 156, 163n, 259
 Phnompenh 189
 Pchjongjang 43
 Picasso, Pablo 162
 Pietersburg 51

Pobřeží slonoviny 35, 73
 Podněstří 31, 49, 59nn, 136, 241, 245,
 259
 Polsko 55, 64
 Portland 125
 Portugalsko 87
 Providence 192

 Queens 211

 Rabbání, Burhánuddín 51
 Rada bezpečnosti OSN 64
 Rakousko 178
 Rasyid, Abdul 157
 Recife 151
 Rembrandt van Rijn 162
 Renoir, Auguste 23, 162
 Republika Srpska 57
 Reuter, Peter 208
 Rhode Island 192
 Rhodesie 64
 Riceová, Condoleeza 249nn, 254
 Ridge, Tom 173, 237
 Rijn, Michel van 164
 Rio de Janeiro 38, 200, 256
 Rovníková Guinea 51
 RUF (Jednotná revoluční fronta) 34, 49,
 51, 56
 Rumsfeld, Donald 254
 Rumunsko 31, 35, 89, 100, 151n
 Ruprah, Sanjivan 52
 Rusko 35, 40, 45, 53, 72, 75, 89, 94, 108,
 116n, 138n, 144, 169, 184, 193, 195,
 241, 247, 249
 Rwanda 51, 57n, 64
 Řecko 35, 94, 97, 135
 Řím 209

 São Paulo 54, 62, 209
 Saipan 92
 Salim Boughader 95
 Salvador 83
 Sampson, Anthony 58
 San Antonio 95
 San Diego 38
 San Jose 182
 Sarajevo 89

 Scottsdale 98
 Sechely 135
 Senegal 211
 Sengupta, Somin 93
 Severní Irsko 122
 Severní Karolína 121
 Severní Korea 33, 43, 46, 56, 83, 249,
 253, 255, 260
 Severní Mariany 92
 Seychely 134
 Sicílie 177
 Sierra Leone 34, 49, 58, 64, 77, 143, 202
 Sinaloa 83
 Singapur 113, 155, 158, 161
 Skandinávie 53
 Slovensko 35
 Smirnov, Igor 33, 60
 Smith, Adam 261
 Smith, Anthony 178
 Snyder, Jack 252, 254
 Soderbergh, Stephen 201
 Solidarity Center 193
 Solomonjan, Artur 245
 Somálsko 64, 158, 245
 Sonora 98
 Soros, George 195
 Spies, Christian Dewet 245
 Spojené arabské emiráty 42, 51n, 87, 89
 Srbsko 31, 55
 Srí Lanka 57
 SSSR 19, 31, 35n, 55, 59, 150, 254
 Stalin, Josif Vissarionovič 44
 Středoafriická republika 51, 57
 Súdán 51, 64, 126, 138, 158
 Surinam 33, 246
 Svay Pak 189n
 Svazijsko 51
 Světová banka 79
 Sýrie 94, 135
 Šajch, Turáb Ahmad 85
 Šalomounovy ostrovy 57
 Šanghaj 117, 188
 Šardža 51
 Španělsko 87n, 104, 115, 117, 121, 162,
 171, 206, 213, 215, 244n, 256
 Švédsko 61, 237
 Švýcarsko 49, 53, 114, 134, 148, 162

Tádžikistán 33, 72
 Tahir, B. S. A. 43
 Taiping 157
 Tálibán 21, 32, 51n, 69, 96n, 161
 Tamaulipas 75
 Tamilští tygři 57
 Tandyová, Karin P. 30
 Taylor, Charles 34, 49, 56
 Teherán 163
 Tel Aviv 151
 Telapak 189, 191
 Thajsko 11, 34, 72, 89n, 93n, 155n, 189,
 208, 213, 257
 Tchaj-čou 159
 Tchaj-wan 30, 95, 106, 108, 115nn, 125,
 153, 159
 Tibet 156
 Tijuana 75n, 108, 201, 215
 Timbuktu 46
 Tirana 215
 Tiraspol 59
 Togo 56, 110
 Toronto 182
 TRAFFIC (mezinárodní síť ochranářských
 skupin) 155, 157
 Transparency International 191
 Truman, Ted 208
 Trump, Donald 52
 Turecko 54, 85, 87n, 100, 149, 151
 Tuvalu 134n

 Uganda 57, 61
 Ukrajina 10, 31, 49, 51, 55, 59, 75, 89,
 108, 116, 213, 241, 260
 UNITA 51, 56, 64
 US Marshals 68
 USA 5, 9n, 12, 14, 21, 24n, 30, 32, 34,
 39, 44, 48, 53, 55, 60n, 65n, 70, 73nn,
 84n, 87n, 91n, 94, 98n, 100n, 108,
 115nn, 120nn, 125nn, 131, 137nn, 146,
 149, 151n, 154nn, 159nn, 164nn,
 169nn, 178n, 182nn, 185, 199, 203,
 210, 215n, 219, 221n, 228, 230nn,
 236n, 245, 249nn, 253n
 Usáma bin Ládín 48, 125nn, 181, 254
 Uzbekistán 21, 213

 Valentin, Jack 199
 Vanuatu 22
 Velká Británie 10, 61, 117, 138, 140, 178,
 198, 222, 244
 Venezuela 57, 156, 183
 Vídeň 144, 178
 Vietnam 56, 106, 108, 189
 Viva Rio 194
 Vuitton, Louis 108, 226
 Východní Timor 51

 Wahi, Mandir Kumar 85
 Walt, Stephen 252
 Warrick, Joby 59
 Washington 68n, 125, 135m166, 168,
 189, 192, 199, 251, 253
 Weber, Max 170, 246
 Wolfowitz, Paul 254
 WTO (Světová obchodní organizace) 24,
 123, 145, 253
 Wyler, Richard 178

 Yalu 255
 Yaman Yao 188

 Ze Wai Wong 182
 Zimbabwe 23, 117
 Ženeva 194

EDICE MODERNÍ DĚJINY

MOISÉS NAÍM

Černá kniha globalizace

Z anglického originálu *Illicit. How Smugglers, Traffickers, and Copycats are Hijacking the Global Economy*, vydaného nakladatelstvím Doubleday (a division of Random House, Inc.) roku 2005, přeložil Jindřich Mandáček

Obálku a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

roku 2008 jako svou 816. publikaci

Odpovědný redaktor Martin Žemla

Vydání první. AA 19,73. Stran 304

Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava

Doporučená cena 348 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

Praha 3, Váta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7021-866-2